

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ
З ПИТАНЬ ТУРИЗМУ, СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ,
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Випуск двадцятий

**Література
до знаменних і пам'ятних
дат Тернопільщини
на 2010 рік**

Бібліографічний покажчик

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2009

УДК 050.9
ББК 92.5(4УкрТер)
Л 64

Укладач *М. Друневич*
Редактор *О. Раскіна*
Відповідальний за випуск *В. Вітенко*
Комп'ютерний набір *Н. Мучка*
Верстка *С. Стахурська*

**Видано за фінансової підтримки
Тернопільської обласної державної адміністрації.**

Л 64 Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2010 рік : бібліогр. покажч. / уклад. М. Друневич ; ред. О. Раскіна. — Т. : Підручники і посібники, 2009. — 112 с.

ISBN 978-966-07-1672-8

Видання містить інформацію про пам'ятні події краю та його видатних людей.

Посібник слугуватиме науковцям, освітянам, красзнавцям, студентству, культурно-освітнім працівникам, широкому загалу користувачів.

УДК 050.9
ББК 92.5(4УкрТер)

ISBN 978-966-07-1672-8

© Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека, 2009

Від упорядника

«Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини» видається Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою з 1991 року щорічно. Мета цього посібника — надати представникам державних структур, бібліотекарям, викладачам навчальних закладів, учителям, краєзнавцям, журналістам, студентам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, довідковий матеріал про важливі події в історії області, ювілеї уродженців краю й видатних діячів, які життям та діяльністю пов'язані з Тернопільщиною.

Посібник розпочинає перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року. Далі подається інформація про імена та події, що не увійшли до основного списку.

Основні ювілейні дати систематизовано за хронологічною послідовністю, зокрема подається число, місяць, найменування події, текстова довідка та рекомендаційний список літератури, а в персоналіях — за алфавітом. Полегшить користування бібліографією «Іменний покажчик» та «Покажчик назв».

Бібліографічний опис і скорочення здійснено відповідно до стандартів України в бібліотечній справі.

Перелік дат та ювілеїв неповний. Добір матеріалу до посібника закінчено у вересні 2009 р.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: «Література про Тернопільську область за ... рік», краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою за попередні роки, зведений краєзнавчий каталог.

Електронний варіант покажчика розміщено в мережі Інтернет за адресою: www.library.te.ua на сторінках «Видання бібліотеки» та «Календар знаменних дат».

Висловлюємо щирі подяки за надання окремих матеріалів:

Гуцалу П. — кандидату історичних наук, доценту ТНПУ ім. В. Гнатюка, краєзнавцю;

Саваку Б. — краєзнавцю, літературознавцю, директору Денисівського краєзнавчого музею;

Сенчишин Н. — бібліографа методично-бібліографічного відділу Збаразької ЦБ.

Знаменні та пам'ятні дати Тернопільщини на 2010 рік

СІЧЕНЬ

5 70 років Чортківському педагогічному училищу імені Олександра Барвінського (5.01.1940)

12 130 років від дня народження Василя Безкоровайного (12.01.1880–5.03.1966) — українського композитора, диригента, педагога

14 95 років від дня народження Богдана Антківа (14.01.1915–22.12.1998) — актора, композитора та диригента, заслуженого артиста України

27 95 років від дня народження Якова Гніздовського (27.01.1915–8.11.1985) — українського графіка, живописця, кераміста, мистецтвознавця

ЛЮТИЙ

2 165 років від дня народження Івана Пулюя (2.02.1845–31.01.1918) — видатного вченого-фізика, електротехніка, винахідника, громадського діяча

4 125 років від дня народження Степана Балея (4.02.1885–13.09.1952) — доктора філософії, доктора медицини, професора

8 20 років із часу створення природного заповідника «Медобори» (8.02.1990)

21 180 років від дня народження отця Ісидора Дольницького (21.02.1830–22.03.1924) — богослова, літургіста

БЕРЕЗЕНЬ

5 150 років від дня народження Євгена Олесницького (5.03.1860–26.10.1917) — громадсько-політичного діяча, адвоката, економіста

9 130 років від дня народження Василя Сімовича (9.03.1880–13.03.1944) — професора, мовознавця, педагога, перекладача, книговидавця

10 70 років від дня народження Ігоря Дуди (10.03.1940) — мистецтвознавця, педагога, заслуженого працівника культури України

17 125 років від дня народження Франца Коковського (17.03.1885–9.09.1940) — українського письменника, журналіста, етнографа

31 75 років від дня народження Галини Гордасевич (31.03.1935–11.03.2001) — поетеси

КВІТЕНЬ

15 70 років Тернопільському національному педагогічному університету імені Володимира Гнатюка (15.04.1940)

ТРАВЕНЬ

14 90 років від дня народження Слави Стецько (14.05.1920–12.03.2003) — громадсько-політичної діячки, педагога, публіциста, редактора

ЧЕРВЕНЬ

15 70 років Кременецькому медичному училищу імені Арсена Річинського (15.06.1940)

ЛИПЕНЬ

18 50 років від дня народження Василя Вітенка (18.07.1960) — бібліотекаря, бібліографа, директора Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки

СЕРПЕНЬ

1 85 років від дня народження Петра Тимочка (1.08.1925–26.02.2005) — українського поета, перекладача

ВЕРЕСЕНЬ

1 75 років від дня народження Зеновія Флінти (1.09.1935–2.04.1988) — українського живописця, графіка та майстра кераміки, заслуженого художника України

1 70 років Тербовлянському вищому училищу культури (1.09.1940)

15 70 років від дня народження Василя Ярмуша (15.09.1940–22.09.1976) — українського поета

20 30 років Бережанському краєзнавчому музею (20.09.1980)

ЖОВТЕНЬ

21 95 років від дня народження Анатолія Малевича (21.10.1915–9.06.1997) — педагога, краєзнавця, фольклориста

22 85 років від дня народження Петра Медведика (22.10.1925–2.12.2006) — літературознавця, фольклориста, етнографа, мистецтвознавця

ЛИСТОПАД

11 50 років Тернопільському державному технічному університету імені Івана Пулюя (11.11.1960)

20 135 років від дня народження Миколи Мельника (20.11.1875–6.08.1954) — ученого-природознавця

ГРУДЕНЬ

22 140 років від дня введення в експлуатацію Тернопільської залізничної станції (22.12.1870)

1540 р.

470 років із часу заснування міста Тернополя

Перелік імен та подій, що не увійшли до основного списку

1 січня 1850 р. у с. Тростянці Бережанського р-ну в родині священика народився український поет, прозаїк та драматург Лев Лотоцький.

Серед його поезій — «В мене в хаті бідно дуже», «Шевченко», поема «Смерть Довбуша».

Писав оповідання про селянське життя. Автор комедій «Заверуха», «Два будинки — й одна хвіртка», «Людські язика», «Закукурчені тітки».

Помер 21 жовтня 1926 р. у рідному с. Тростянці. Похований на місцевому цвинтарі.

***1 січня 1955 р.** у с. Струсові Тереховлянського р-ну народилася педагог, учений-літературознавець, доктор філологічних наук, професор Тернопільського національного педагогічного університету Оксана Веретнюк.

***2 січня 1925 р.** у с. Беневі, нині Тереховлянського р-ну, народився педагог, поет, перекладач, літературознавець, критик, громадсько-культурний діяч у діаспорі, дійсний член ВУАН, НТШ та Асоціації славістів Канади Богдан Чопик. Помер 30 липня 2006 р. у м. Москві (Росія), де жив від 1997 р.

***2 січня 1930 р.** у м. Бучачі народився вчений-хімік, професор Райджерського університету, член Американського хімічного товариства й Асоціації хіміків-аналітиків, громадський діяч у діаспорі Іван Турчан. Помер 21 квітня 2003 р. у м. Норт Гейлдоні (США).

***2 січня 1930 р.** у м. Тереховлі народився польський художник, скульптор Єжи-Міхал Бєський.

***7 січня 1880 р.** у с. Цвітовій, нині Бучацького р-ну, народився релігійно-церковний діяч, крилошанин, доктор теології, професор Станіславської духовної семінарії, Апостольський адміністратор Лемківщини від 1936 р. Яків Медвецький. Помер 27 січня 1941 р. у м. Кракові (Польща).

***7 січня 1925 р.** у с. Тютькові, нині Тереховлянського р-ну, народився польський літературознавець, доктор філології, член Вроцлавського наукового товариства й Комітету слов'янознавства Польської АН Збігнєв Баранський.

12 січня 1930 р. у м. Чернівцях народився заслужений працівник культури України Юліян Кройтор.

Свою трудову діяльність розпочав у 1947 р. у Чернівецькій державній обласній бібліотеці.

Після закінчення Тереховлянського технікуму підготовки культурно-освітніх працівників займав відповідальні посади в закладах культури області. Був першим директором обласного театру ляльок.

Ю. Кройтор — один з організаторів і режисерів перших на Тернопіллі свят пісні й танцю, творчих звітів районів у м. Тернополі, творчих звітів Тернопільщини в м. Києві, багаторічний режисер-постановник обласних масових заходів, свят, фестивалів, оглядів-конкурсів, концертів.

***16 січня 1870 р.** у с. Качанівці, нині Підволочиського р-ну, народився адвокат, доктор права, співзасновник УРП, один із лідерів УНДП, делегат УНРади й дипломат ЗУНР, громадсько-політичний діяч Євген Левицький. Помер 21 листопада 1925 р. у м. Відні (Австрія).

***19 січня 1890 р.** у с. Звинячі, нині Чортківського р-ну, народився адвокат, доктор права, офіцер Легіону УСС та УГА, громадський діяч Іван Гринчишин. Помер 15 жовтня 1934 р. у м. Чорткові, похований у родинному селі.

***19 січня 1990 р.** у м. Тернополі засновано товариство «Лемківщина».

***24 січня 1915 р.** у с. Великому Глибочку, нині Тернопільського р-ну, народився правник, бібліотекар, публіцист, громадсько-політичний діяч у діаспорі Роман Борковський. Помер 6 серпня 1996 р. у м. Йонкерсі (США).

24 січня 1940 р. у с. Нижчих Луб'янках Збаразького р-ну народився інженер, учений, педагог, автор 120 наукових публікацій, доктор технічних наук, професор, член Української інжене-

рної академії, заслужений винахідник України, член Національної ради Конгресу української інтелігенції Богдан Гевко.

27 січня 1940 р. розпочала свою роботу Тернопільська обласна бібліотека для дітей, її фонд нараховував 4500 примірників документів.

Сьогодні книгозбірня — найбільше книгосховище літератури для дітей в області. Її фонд становить 150 тис. примірників документів. Бібліотеку щорічно відвідують 12,5 тис. користувачів, яким видається понад 200 тис. примірників документів. Книгозбірня має розгорнуту структуру, а це 7 функціональних відділів і 2 сектори.

До послуг користувачів — Інтернет-центр. У бібліотеці діють програми «Бібліотека і освіта», «Бібліотека і користувач», «Діти і книга».

***28 січня 1900 р.** у смт Підволочиську народився німецький письменник, автор історичних творів, літературознавець Герман Кестен. Помер 3 травня 1996 р. у м. Рієні біля Базеля (Швейцарія).

Січень 1940 р. — розпочала свою роботу Підгаєцька районна бібліотека.

2 лютого 1930 р. у с. Денисові Козівського р-ну народився український літературознавець, краєзнавець, фольклорист, перший лауреат премії ім. І. Блажкевич, автор більше двох тисяч статей Володимир Хома. Помер 6 березня 2005 р. у с. Купчинцях Козівського р-ну.

***3 лютого 1915 р.** у м. Збаражі народився журналіст, редактор, художник Маркіян Фесолович. Помер 23 серпня 1984 р. в Аргентині.

***5 лютого 1930 р.** у м. Кременці народився польський учений-математик, доктор наук, професор і ректор Вроцлавського університету, член Польської АН Казимир Урбанік. Помер 29 травня 2005 р. у м. Вроцлаві (Польща).

***8 лютого 1890 р.** у с. Шульганівці, нині Чортківського р-ну, народилася педагог, художниця Олена Гаврилко. Померла 6 травня 1967 р. у м. Львові.

***8 лютого 1905 р.** у с. Струсові, нині Тербовлянського р-ну, народився польський художник, представник колоризму Чеслав Жепінський. Помер 6 грудня 1995 р. у м. Кракові (Польща).

9 лютого 1880 р. у с. Заставцях Монастирського р-ну народився вчений-історик, публіцист і громадський діяч Іван Джиджора. Брав активну участь у галицькому політичному житті. Помер 22 квітня 1919 р. у с. Голгочі Підгаєцького р-ну.

***10 лютого 1940 р.** радянська влада розпочала перше масове виселення людей із Західної України в Сибір, Казахстан і на Північ. Акція тривала до 13 лютого, з Тернопільської обл. насильно вивезено 38 тис. осіб.

***10 лютого 1940 р.** у м. Чорткові народилася оперна та концертно-камерна співачка, громадсько-культурна діячка в Канаді Роксолана Росляк.

***12 лютого 1895 р.** у м. Хоросткові, нині Гусятинського р-ну, народився співак, громадсько-культурний діяч у діаспорі Олександр Явний. Помер у 1954 р. у США.

12 лютого 1945 р. на Волині (Рівненська область) загинув командир УПА «Північ» Клим Савур — Дмитро Клячківський, який народився в м. Збаражі.

***16 лютого 1860 р.** у с. Чернелеві-Руському, нині Тернопільського р-ну, народився священник, етнограф, громадсько-освітній діяч, член-засновник НТШ у м. Львові Ісидор Глинський. Помер 20 квітня 1931 р. у с. Буцневі, нині Тернопільського р-ну.

16 лютого 1980 р. почала працювати Тернопільська обласна бібліотека для юнацтва, тепер обласна бібліотека для молоді.

У книгозбірні — 8 відділів, 3 сектори. Від 2001 р. функціонує Інтернет-центр.

Фонд бібліотеки — універсальний, нараховує 120 тис. примірників документів із різних галузей знань.

Діють творчі програми: театр книги «Діалог», літературно-мистецька вітальня «Зустрічі без прощань», картинна галерея; програма «Обласна бібліотека для молоді — читачам з обмеже-

ними можливостями». А також психологічна консультація «Магнолія».

***20 лютого 1895 р.** у с. Рудниках, нині Підгаєцького р-ну, народився хорунжий Легіону УСС, діяч періоду УНР, співробітник Галревкому, радянський працівник, заступник наркома земельних справ СРСР Федір Палащук (Конар). За сфабрикованим звинуваченням розстріляний 12 березня 1933 р. у м. Москві (Росія).

***24 лютого 1890 р.** у с. Дорофіївці, нині Підволочиського р-ну, народився офіцер Армії УНР, учасник Акту Злуки в Києві в січні 1919 р., адвокат, доктор права, громадський діяч Андрій Жуковський. Помер 22 лютого 1951 р. у м. Чикаго (США).

25 лютого 1850 р. у с. Шляхтинцях Тернопільського р-ну народився український громадсько-політичний діяч, публіцист, письменник Володимир Барвінський. Помер 3 лютого 1883 р. у м. Львові.

***25 лютого 1875 р.** у с. Зарваниці, нині Тереховлянського р-ну, народився адвокат, доктор права, співробітник державного секретаріату закордонних справ ЗУНР, дипломат УНР, громадсько-політичний діяч, член ЦК УНДО Ярослав Олесницький. Помер 15 липня 1933 р. у м. Золочеві на Львівщині.

27 лютого 1860 р. у с. Бережниці Вишнь Лиського повіту Сяноцького воєводства народився суспільно-політичний діяч, публіцист, редактор Тимотей Старух. Від 1896 р. проживав у с. Слободі Золотій (нині — Золота Слобода Козівського р-ну), був ініціатором будівництва читальні «Просвіти», співорганізатором товариства «Січ», вйтом села, послом австрійського парламенту від виборчого округу Бережани — Рогатин, послом Галицького сейму. Від 1912 р. оселився у м. Бережанах.

Помер 21 квітня 1923 р. у м. Бережанах.

***28 лютого 1750 р.** у м. Підгайцях народився польський письменник, публіцист, політичний і державний діяч Ігнацій Потоцький. Помер 30 серпня 1809 р. у м. Відні (Австрія).

2 березня 1950 р. у с. Кобиллі Збаразького р-ну народився журналіст, публіцист, член НСЖУ, автор книг «История Койго-

родского края» (Комі АРСР, 1989), «Так поставало Тернопілля» (Т., 2001), низки наукових та публіцистичних статей в українській та зарубіжній періодиці Григорій Грещук.

***3 березня 1885 р.** у с. Озерній, нині Зборівського р-ну, народився педагог, професор і ректор Житомирського інституту народної освіти Василь Гоца. Розстріляний 3 листопада 1937 р. в урочищі Сандармох біля м. Медвежегорська (нині — Республіка Карелія, Росія).

3 березня 1940 р. у с. Скоморохах Тернопільського р-ну народився музикант, громадський діяч Олег Герета. Учасник пражського руху 60-х років, за що зазнав переслідувань.

Автор музикознавчих та інших публікацій у пресі.

***7 березня 1930 р.** у м. Тереховлі народився польський історик, медієвіст, доктор історії, професор Єжи Леслав Вирозумський.

***8 березня 1885 р.** у с. Чернихівцях, нині Збаразького р-ну, народився педагог, доктор філософії, професор, громадсько-освітній діяч, останній директор Львівської академічної української гімназії Петро Мечник. Помер 9 червня 1953 р. у м. Львові.

***9 березня 1880 р.** у с. Кобиловолоках, нині Тереховлянського р-ну, народився адвокат, доктор права, громадсько-політичний діяч, делегат УНРади ЗУНР від Заліщицького повіту, комісар Борщівського повіту в період ЗУНР, посол сейму Польщі Василь Бараник. Страчений 28 червня 1941 р. у тюрмі в м. Тернополі.

***10 березня 1410 р.** — перша згадка про села Борек, нині — смт Великі Бірки, і Чернелів, нині — Чернелів-Руський Тернопільського р-ну.

10 березня 1910 р. у м. Тернополі, тобто вперше в Україні, надруковано вдруге альманах «Русалка Дністрова».

Його підготував до друку Йосип Застирець — викладач Бережанської, а потім Тернопільської гімназій. Це видання з дарчим автографом Й. Застирця, датоване 10 березня 1910 р., зберігається сьогодні у Львівській національній науковій бібліотеці ім. В. Стефаніка НАН України.

***18 березня 1910 р.** у с. Гниличках, нині Підволочиського р-ну, народився педагог, учений-філолог, перекладач, доктор філології, професор, дійсний член НТШ та Американської філологічної асоціації, громадський діяч у діаспорі Василь Стецюк. Помер 9 квітня 1978 р. у штаті Нью-Джерсі (США).

23 березня 1940 р. почали працювати Монастириська центральна районна бібліотека та центральна дитяча бібліотека.

***24 березня 1890 р.** у с. Голгочі на Підгаєччині народився адвокат, доктор права, офіцер Легіону УСС та УГА, один із засновників УВО, громадсько-політичний діяч Осип Навроцький. Помер 6 серпня 1972 р. у м. Вінніпезі (Канада).

***26 березня 1890 р.** у с. Остап'ї, нині Підволочиського р-ну, народився офіцер Легіону УСС та УГА, адвокат, доктор права, громадський діяч Роман Слюзар. Помер 25 листопада 1952 р. у м. Філадельфії (США).

***28 березня 1870 р.** у с. Новосілці Кут, нині — Новосілка Підгаєцького р-ну, народився правник, публіцист, громадсько-політичний діяч, один із теоретиків і лідерів УСДП Галичини, дипломат УНР у 1919–1920 рр. Юліан Бачинський. Заарештований органами НКВС у м. Харкові в листопаді 1934 р. і помер, згідно з офіційними даними, 6 червня 1940 р. у таборі в Карелії (Росія).

1 квітня 1750 р. у с. Великих Дедеркалах на Шумщині народився вчений, філософ, просвітитель, громадський діяч Гуго Коллонтай — один із засновників Вищої Волинської гімназії (1809 р., з 1819 — ліцей) у м. Кременці, співавтор Польської Конституції (1791 р.).

Помер 28 лютого 1812 р. у м. Варшаві.

1 квітня 1980 р. засновано Тернопільський обласний театр ляльок. Творчу діяльність розпочав 1 листопада 1980 р. виставою-казкою Ю. Єлисеєва «Сембо».

Уже перші роботи молодого творчого колективу високо оцінила театральна критика та глядачі.

Поставлено понад 12 тис. спектаклів, 14 вистав демонстрував телеканал УТ-1. Театр гастролює по Україні й за кордоном.

Премії ім. Степана Будного, братів Богдана і Левка Лепких; дипломи Міністерства культури УРСР та СРСР; Почесна грамота Президії ВР Киргизької РСР; відзнаки республіканських та всесоюзних фестивалів театрів ляльок, переможець міжнародних фестивалів театрів ляльок, Всеукраїнського фестивалю «Тернопільські театральні вечори. Дебют».

У жовтні 1997 р. реорганізований у театр актора і ляльки; від 19 травня 2006 р. — академічний обласний театр актора і ляльки.

***9 квітня 1880 р.** у с. Горішній Слобідці, нині Монастириського р-ну, народився адвокат, доктор права, комісар Бучацького повіту в період ЗУНР, громадський діяч Іларіон Боцюрків. Помер 20 серпня 1935 р. у с. Сороках, нині Бучацького р-ну.

9 квітня 1885 р. у с. Золотій Слободі Козівського р-ну народився адвокат, літератор, громадський діяч Михайло Західний.

Посол від партії «Праця» до сейму Польщі. Автор нарисів, публіцистичних статей у періодиці.

Помер 6 жовтня 1937 р. у м. Бережанах.

***11 квітня 1895 р.** у с. Кривенькому, нині Чортківського р-ну, народився офіцер УГА, педагог, художник Микола Стрільчик. На підставі сфабрикованого звинувачення розстріляний органами НКВС 19 листопада 1937 р. у м. Києві.

***12 квітня 1890 р.** у с. Лежанівці, нині Гусятинського р-ну, народився адвокат, доктор права, офіцер УГА, громадський діяч Іван Любачевський. Заарештований у грудні 1939 р. і помер 4 березня 1943 р. в ув'язненні в м-ку Єрчеві Архангельської обл. (Росія).

***14 квітня 1960 р.** поблизу хутора Лози, неподалік с. Божикова Бережанського р-ну, органи КДБ провели останню в Західній Україні оперативно-військову операцію проти національного підпілля; у збройній сутичці загинули члени ОУН Петро Пасічний та Олег Центарський і було поранено зв'язкову Марію Пильчак.

***16 квітня 1820 р.** у с. Волинянах, нині Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл., народився священник, поет, перекладач,

продовжувач традицій «Руської трійці» Келестин Скоморовський. Помер 16 квітня 1866 р. у с. Остап'ї, нині Підволочиського р-ну, де від 1849 р. був парохом.

***17 квітня 1870 р.** у м. Тернополі народився австрійський етнограф, антрополог, мандрівник, один із зачинателів фотографії та кінематографії в Австрії Рудольф Пих. Помер 4 березня 1921 р. у м. Інсбруку (Австрія).

18 квітня 1930 р. у м-ку Миколаєві Хмельницької обл. народився краєзнавець, почесний член Української спелеологічної асоціації Володимир Радзівський.

21 квітня 1945 р. у м. Тернополі народилася архівознавець, публіцист, член Всеукраїнської спілки краєзнавців Любомира Бойцун.

***25 квітня 1900 р.** у с. Добромірці, нині Збарзького р-ну, народився вояк УГА, викладач Інституту червоної професури в м. Харкові, співробітник секретаріату уряду УСРР і секретаріату ЦК КП(б)У Василь Олійник. Розстріляний органами НКВС 3 листопада 1937 р. в урочищі Сандармох біля м. Медвежегорська (нині — Республіка Карелія, Росія).

***3 травня 1890 р.** у м-ку Будзанові, нині — с. Буданів Тербовлянського р-ну, народився письменник, журналіст і видавець Сома (Соломон) Моргенштейн. Помер 17 квітня 1976 р. у м. Нью-Йорку (США).

6 травня 1935 р. у с. Лісниках Києво-Святошинського р-ну на Київщині народився актор, режисер, заслужений артист УРСР (1967) Анатолій Бобровський. У 1970–1999 рр. — режисер Тернопільського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка. Помер 28 липня 2005 р.

9 травня 1945 р. — день перемоги у Великій Вітчизняній війні.

12 травня 1865 р. у с. Довжанці Тернопільського р-ну народилася перша жінка-лікар у Галичині Софія Окуневська. Походила вона із старого українського роду, батько її був священником. Молодій Софії пророкували блискучу кар'єру піаністки.

У 1885 р. вона склала екзамени за гімназійний курс при Львівській академічній гімназії.

У 1887 р. Софія вступила на медичний факультет Цюрихського університету, який закінчила в січні 1896 р., ставши першою жінкою-лікаркою в Австро-Угорщині та першою на західноукраїнських землях жінкою-українкою, що здобула університетську освіту.

Померла 24 лютого 1926 р. у м. Львові. Похована на Личаківському цвинтарі.

***15 травня 1910 р.** у с. Озерянах, нині Борщівського р-ну, народився адвокат, доктор права й доктор філології, учений-славист, професор Теодозій Гаецький. Помер 10 квітня 1982 р. у м. Вілоні, похований у м. Чикаго (США).

3 червня 1950 р. відкрито кінотеатр «Перемога».

7 червня 1995 р. вийшов у світ перший том «Книги пам'яті України. Тернопільська область».

***18 червня 1915 р.** у с. Кривчому, нині Борщівського р-ну, народився педагог, магістр бібліотечної справи, редактор, публіцист, історик, громадсько-політичний діяч у діаспорі Роман Ільницький. Помер 2 лютого 2000 р. у м. Нью-Йорку (США).

***21 червня 1885 р.** у м. Підгайцях народився польський поет, критик, публіцист, історик літератури Зигмунд Матковський. Помер у 1919 р. у м. Закопаному (Польща).

***25 червня 1860 р.** у м-ку Тлустому, нині — смт Товсте Заліщицького р-ну, народився архітектор, доктор архітектури, професор Львівської політехніки Ян Кароль Зубжицький. Помер 14 серпня 1935 р. у м. Львові.

25 червня 1940 р. у с. Малій Березовиці Збарзького р-ну народився художник-кераміст, заслужений діяч мистецтв України, член НСХУ, учасник всесоюзних, всеукраїнських і міжнародних виставок Тарас Левків.

***27 червня 1880 р.** у с. Пилипчому, нині Борщівського р-ну, народився педагог, доктор філософії, гімназійний професор, літературознавець, доцент Львівського університету Платон Лушпинський. Помер 15 серпня 1950 р. у м. Львові.

Червень 1945 р. — відновила свою роботу Гусятинська центральна районна бібліотека.

Червень 1945 р. — почала працювати Чортківська районна бібліотека.

8 липня 1910 р. у с. Якимівцях на Лановеччині народився поет, перекладач, громадський діяч Кирило Куцюк-Кочинський.

Від 1944 р. — у Румунії. Перекладав українською та румунською мовами твори англійських, болгарських, італійських, німецьких, польських, російських, словенських, угорських та французьких письменників.

Помер 29 листопада 1991 р. у м. Бухаресті (Румунія).

9 липня 1995 р. у м. Збаражі відкрито пам'ятник-погруддя полковникові УПА Дмитру Клячківському (Климу Савурі). Скульптор — Володимир Мельник.

***17 липня 1410 р.** — перша згадка в історичному документі про села на Тернопільщині: Боричівку, Глібів, Застіночне, Золотники, Зубів, Ілавче, Лошнів, Острівець, Різдвяни, Тютюків.

19 липня 1885 р. у м. Копичинцях Гусятинського р-ну народився видатний оперний та камерний співак, теоретик і педагог Клим Чічка-Андрієнко.

Помер 5 березня 1967 р. у м. Роттенбурзі.

***21 липня 1545 р.** — в акті ревізії Кременецького замку вперше згадуються нинішні села на Тернопільщині: Андруга, Білозірка, Великий Кунинець, Великі Бережці, Гнидава, Грибова, Дунаїв, Кобилля, Кокорів, Комарин, Коржківці, Крутнів, Кушлин, Лішня, Людвище, Мала Іловиця, Мала Карначівка, Малі Вікнини, Млинівці, Рибча, Розтоки, Тилявка, Угорськ, Шпиколоси.

***23 липня 1885 р.** у с. Струсові, нині Теребовлянського р-ну, народився педагог, доктор філософії, гімназійний професор, командир Коша УСС, сотник УГА, громадсько-культурний діяч у діаспорі Никифор Гірняк. Помер 4 лютого 1962 р. у м. Кліфтоні, похований у м. Філадельфії (США).

***25 липня 1915 р.** у м. Заліщиках народився інженер-конструктор у галузі авіації, доктор наук, професор Університе-

ту Нотр-Дам і Дрексельського університету Богдан-Тарас Гнатюк. Помер 28 листопада 1998 р. у Меріон Парку (США).

1 серпня 1935 р. у смт Срібному Чернігівської обл. народився літератор, лауреат літературної премії ім. братів Лепких, член НСЖУ й ТОО НСПУ Володимир Кіріндась. Вірші В. Кіріндася опубліковано в обласних і всеукраїнських газетах. Укладач, редактор книг І. Горбатого, В. Гриба та О. Заячківського. Підготував біографічну довідку про почесного краєзнавця А. Малевича.

***2 серпня 1870 р.** у с. Воловці Горлицького повіту, нині — Польща, народився професор Тернопільської української гімназії, міський комісар м. Тернополя в період ЗУНР, доктор біологічних наук і професор Київського інституту обліку та розподілення Семен Сидоряк. Помер у 1947 р.

***4 серпня 1950 р.** учительський інститут у м. Кременці реорганізовано в педагогічний інститут.

9 серпня 1805 р. до м. Бережан було перевезено гімназію з м. Збаража, і це стало початком для Бережанської гімназії, однієї з кращих середніх шкіл Галичини, яка впродовж довгого існування випустила зі своїх мурів тисячі свідомої української молоді.

З 1992 р. твориться нова сторінка її історії.

***11 серпня 1840 р.** у м. Бережанах народився австрійський лікар, доктор медицини, професор, організатор медичної справи Йоганн Едвард Гофмокл. Помер 25 березня 1900 р. у м. Відні (Австрія).

***16 серпня 1860 р.** у м-ку Садгорі, нині у складі м. Чернівців, народився священник, громадсько-освітній діяч, посол Галицького сейму, делегат УНРади ЗУНР Олександр Капустинський. Помер 10 травня 1938 р. у с. Кудринцях, нині Борщівського р-ну.

***18 серпня 1890 р.** у с. Шилах, нині Збаразького р-ну, народився художник Максим Кукурудза. Розстріляний органами НКВС 26 травня 1938 р. у м. Москві (Росія).

***23 серпня 1910 р.** у с. Скориках, нині Підволочиського р-ну, народився адвокат, правознавець, історик, краєзнавець, до-

цент Львівського університету Андрій Пашук. Помер 6 вересня 1978 р. у м. Львові, похований у родинному селі.

27 серпня 1995 р. у м. Бережанах відкрито літературно-меморіальний музей Богдана Лепкого.

***1 вересня 1910 р.** у м. Збаражі відкрилася приватна українська гімназія.

1 вересня 1945 р. почала працювати Гусятинська центральна дитяча бібліотека.

***8 вересня 1880 р.** у м. Бережанах народився польський інженер-конструктор, викладач Львівської політехніки та професор Гданської політехніки, художник, графік, скульптор Владислав Кохман-Флоріанський (Кохман). Помер 21 липня 1952 р. у м. Гданську (Польща).

8 вересня 1910 р. у с. Гиновичах Бережанського р-ну народився польський учений-славист, автор численних праць і монографій, присвячених польсько-українським літературним взаєминам, Мар'ян Якубець. Помер у квітні 1998 р. у м. Вроцлаві (Польща).

14 вересня 1915 р. у с. Качанівці Підволочиського р-ну народився священник, теолог, публіцист Микола Шаварин.

***16 вересня 1895 р.** у м. Тернополі народився польський піаніст і композитор єврейського походження Кароль Ратгаус. Помер 21 листопада 1954 р. у м. Нью-Йорку (США).

20 вересня 1980 р. у м. Бережанах відкрито краєзнавчий музей як відділ Тернопільського краєзнавчого музею. Ініціатором створення та директором до 1995 р. був Степан Дудар. З 2002 р. музей працює як самостійний заклад.

Складається з 18 залів, у яких — понад 12 тис. експонатів, щорічно фонди поповнюються більше як на 300 експонатів.

При музеї створено товариство «Лемківщина» та гурт «Лемкиня», клуб вишивальниць.

***25 вересня 1905 р.** у с. Завалові, нині Підгаєцького р-ну, народився археолог, доктор філософії, професор Інституту археології Єврейського університету в Єрусалимі Авігад Нахман. Помер 28 січня 1992 р. у м. Єрусалимі (Ізраїль).

***29 вересня 1875 р.** у м. Тернополі відбулися установчі збори окружної філії «Просвіти».

***30 вересня 1550 р.** власник м. Тернополя Ян Амор Тарновський видав грамоту про повинності й права жителів міста.

Вересень — листопад 1930 р. — масові репресії польського уряду щодо українського населення Східної Галичини, зокрема Тернопільщини (паціфікація на Тернопільщині).

За період з 1 по 30 листопада 1930 р. «втихомиренням» було охоплено 121 село Тернопільського воєводства. Надзвичайно жорстоко паціфікацію проводили в Збаразькому, Бережанському, Тернопільському, Підгаєцькому, Зборівському повітах.

Однією із жорстоких антиукраїнських акцій стала ліквідація 26 вересня 1930 р. Тернопільської державної гімназії з українською мовою навчання. Знищувалися пам'ятки української історії та культури.

***1 жовтня 1805 р.** у м. Кременці відкрилася Вища Волинська гімназія.

2 жовтня 1865 р. у с. Ключинцях Гусятинського р-ну народився український композитор, диригент і музичний діяч Денис Січинський. Організатор і диригент співацьких товариств «Боян» у містах Львові, Коломиї, Перемишлі, Станіславі.

Музична спадщина композитора: опера «Роксолана», музика до драматичних вистав; кантати, хори, романси.

Помер 26 травня 1909 р.

3 жовтня 1930 р. у м. Тернополі народився журналіст, член Національної спілки журналістів України Ярослав Гулько.

Закінчив Тернопільську українську гімназію, Львівський університет. Працював кореспондентом, редактором та старшим редактором обласної редакції радіомовлення, кореспондентом газети «Вільне життя», власним кореспондентом журналу «Людина і світ».

Я. Гулько — автор численних нарисів, репортажів, публіцистичних статей, а також віршів та оповідань. Автор повісті «Нічні вогники».

Лауреат багатьох творчих конкурсів, удостоєний кількох дипломів та високої журналістської відзнаки «Золоте перо».

***7 жовтня 1830 р.** у с. Садках, нині Шумського р-ну, народився священник, краєзнавець, історик, етнограф Аполлоній Сендульський. Помер 7 січня 1882 р. у с. Сивках, нині Білогірського р-ну Хмельницької обл.

***7 жовтня 1890 р.** у с. Джурині, нині Чортківського р-ну, народився доктор медицини, доцент Київського медичного інституту, в'язень більшовицьких таборів, професор Казанського медичного інституту Микола Сисак. Помер 30 листопада 1959 р. у м. Казані (нині — Республіка Татарстан, Росія).

8 жовтня 1905 р. у с. Лішні Кременецького р-ну народився поет, письменник Сергій Даушков.

Написав більше десяти романів і повістей, понад 250 «Казок старого млина». На жаль, переважна більшість творчого доробку письменника в рукописах.

Помер 21 квітня 1991 р. у с. Малій Андрузі Кременецького р-ну.

***10 жовтня 1865 р.** у с. Дуброві, нині в складі с. Синькова Кам'янсько-Буського р-ну на Львівщині, народився професор Тернопільської вчительської семінарії, громадсько-освітній і кооперативний діяч Яків Миколаєвич. Помер 3 листопада 1931 р. у м. Тернополі.

***12 жовтня 1885 р.** у с. Розношинцях, нині Збарзького р-ну, народився правник, офіцер УГА, громадський діяч у діаспорі Григорій Славута. Помер 30 листопада 1970 р. у м. Пармі (США).

***15 жовтня 1885 р.** у м. Бережанах народився адвокат, доктор права, дійсний член НТШ, доцент Львівського університету Олександр Надрага. Помер 3 квітня 1962 р. у м. Самборі, похований у м. Львові.

16 жовтня 1925 р. у м. Тернополі народився художник, реставратор Діонізій Шолдра.

У 1944 р. виїхав до Австрії, де почав малювати. У 1950 р. емігрував до США. Займався пейзажним і портретним живописом.

У 1991 р. уперше за багато років відвідав м. Тернопіль. Працював завідувачем реставраційної майстерні Тернопільського обласного художнього музею.

Реставрував десятки картин. У містах Нью-Йорку, Києві та Тернополі проходили персональні виставки художника.

Помер Д. Шолдра 24 вересня 1995 р., похований у м. Тернополі. На будинку, що на вулиці Листопадовій, 8, у якому жив митець, відкрито пам'ятну таблицю художникові.

18 жовтня 1885 р. у м-ку Тлустому (нині — Товсте) Заліщицького р-ну в сім'ї селян-хліборобів народився український фізик-теоретик, дійсний член НТШ Володимир Кучер. Помер 29 серпня 1959 р. у м. Львові, похований на Личаківському цвинтарі.

18 жовтня 1915 р. було засновано театральне об'єднання професійних акторів у м. Тернополі «Тернопільські театральні вечори». Засновником і режисером був Лесь Курбас.

У 1999 р. започатковано всеукраїнський фестиваль молоді режисури, творчі змагання професійних театрів з України, ближнього й далекого зарубіжжя.

***20 жовтня 1865 р.** у с. Соснові, нині Теребовлянського р-ну, народився педагог, доктор філософії, гімназійний професор, делегат УНРади ЗУНР Клавдій Білинський. Помер 28 травня 1937 р. у м. Бережанах.

***22 жовтня 1910 р.** у с. Товстому, нині Гусятинського р-ну, народився правник, провідник ОУН у Скалатському повіті Дмитро Перешлюга. Загинув у бою з групою МДБ 11 вересня 1948 р. у с. Саджівці Гусятинського р-ну.

24 жовтня 1855 р. у с. Товстому Гусятинського р-ну народився польський учений-літературознавець, етнограф Генріх Бегеляйзен.

Підготував і видав із власними передмовами твори Ю. Словацького, А. Міцкевича. Автор майже 200 наукових праць.

Помер 1 квітня 1934 р. у м. Львові.

Жовтень 1945 р. — поновила свою роботу Збаразька районна бібліотека та районний Будинок культури.

***11 листопада 1910 р.** у смт Підволочиську народився єврейський громадсько-політичний діяч, педагог, доктор філософії, публіцист, історик, мислитель, один з ідеологів сіонізму Ізраель Ельдад (Шайб). Помер 22 січня 1996 р. у м. Єрусалимі (Ізраїль).

13 листопада 1870 р. у м. Тернополі народився академік, учений-правник, політичний діяч Станіслав Дністрянський. Обирався депутатом до Віденського парламенту.

У 1920 р. написав проект конституції для ЗУНР. Він розробив основи правової держави, зокрема правління республікою, заклав основи політології.

Помер С. Дністрянський 5 травня 1935 р. у м. Ужгороді.

***13 листопада 1910 р.** у м. Шумську народився польський письменник, перекладач, критик, публіцист Лев Кальтенберг. Помер 8 березня 1989 р. у м. Варшаві (Польща).

***17 листопада 1910 р.** у с. Золотій Слободі, нині Козівського р-ну, народився діяч ОУН та УПА, крайовий провідник ОУН Закерзоння, публіцист Ярослав Старух. Загинув у бою з підрозділом польської служби безпеки 20 вересня 1947 р. поблизу с. Гути Любицької Любачівського повіту (Польща).

***20 листопада 1910 р.** у с. Кривому, нині Козівського р-ну, народився діяч ОУН, член Проводу ОУН Закерзонського краю Петро Федорів. Захоплений польськими органами безпеки в 1947 р. і розстріляний у тюрмі в м. Варшаві 11 квітня 1950 р.

1 грудня 1930 р. у с. Радошівці Шумського р-ну народився поет, публіцист, краєзнавець Григорій Радошівський (Г. Я. Баран).

Був репресований, засуджений до 25 років сталінських таборів і 5 років позбавлення прав після відбуття покарання. Реабілітований.

Закінчив факультет журналістики Львівського університету. Працював у районній пресі. Був редактором газети «Дзвін», директором музею «Зборівська битва».

У 1969 р. побачила світ його перша книжка «Квіти на поста-ментах».

Друкується в обласній та всеукраїнській пресі, колективних збірниках.

***6 грудня 1810 р.** у с. Дрищеві, нині — Надрічне Бережанського р-ну, народився церковний діяч, доктор теології, Галицький греко-католицький митрополит у 1864–1869 рр. Спиридон Литвинович. Помер 4 червня 1869 р. у м. Львові.

8 грудня 1930 р. засновано Тернопільський академічний обласний драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка.

16–18 грудня 1955 р. почала працювати Чортківська дитяча бібліотека.

***18 грудня 1970 р.** у м. Тернополі народився художник, член Національної спілки художників України Назар Гулин. Помер 24 лютого 2003 р. у м. Львові.

26 грудня 1895 р. до м. Збаража приїхав Іван Франко. Виступав на селянському вічі. Познайомився з Антоном Грицуняком, розповідь якого лягла в основу повісті «Свинська конституція».

31 грудня 1845 р. у с. Куликові Львівської обл. народився письменник, священик, громадсько-політичний діяч, батько Богдана Лепкого — Сильвестр Лепкий.

Виступав із літературними творами під псевдонімом Марко Мурава, Борислав Борис, Василишин, Лепкий Борис.

Перший із галичан почав перекладати твори В. Шекспіра з оригіналу українською мовою. Лауреат премії ім. Стефана Дубравського.

Помер 5 червня 1901 р. у с. Жукові Бережанського р-ну, де й похований.

1240 р. — явлення чудотворної ікони Матері Божої в Зарва-ниці.

У часи монголо-татарського нашествия монаху з Києво-Печерського монастиря, який зупинився в цьому місці, у сні

з'явилася Божа Матір. Уранці біля джерела він побачив її ікону. На честь цього дива в печері монах збудував келію, де помістив чудотворну ікону, а засновану оселю назвав Зарваницею (де «зарвав» сон).

У 1740 р. у цій місцині з'явилася чудотворна ікона розіп'ятого Спасителя. Її помістили в дерев'яній церкві. Під час пожежі 1754 р. церква згоріла, а образ залишився неушкодженим. Його перенесли до новозбудованої церкви Пресвятої Трійці.

У 1867 р. відбулася коронація чудотворної ікони Божої Матері. У той час Папа Пій IX надав Зарваницькій іконі відпустового значення.

До 2000-річчя Різдва Христового тут виріс величний собор Зарваницької Матері Божої.

1240 р. — засновано Почаївську лавру. Почаївська Свято-Успенська лавра — чоловічий монастир, заснований київськими монахами-втікачами від татаро-монголів.

Історія Почаївського монастиря починається в середині XIII ст., тоді у вогняному стовпі з'явилася Діва Марія та залишила на камені відбиток своєї стопи, з якого й донині б'є чудотворне джерельце.

До найбільших реліквій Свято-Успенської Почаївської лаври належить: стопа Божої Матері, моці Святого Іова — першого настоятеля монастиря й чудотворна ікона Почаївської Божої Матері, яку коронували в 1773 р. із дозволу та благословення Папи Климента XIV.

1340 р. — уперше згадується в письмових джерелах поселення під назвою Заліщики. Дехто з дослідників вважає, що назва походить від слова «ліщина», інші — «Заліщики», як ті, що живуть за лісом.

Районний центр на лівому березі р. Дністра. Курортне містечко, розташоване в глибокому мальовничому яру річки та єдина на Поділлі місцевість із середземноморським кліматом.

У старому парку — пам'ятці садово-паркового мистецтва, над річкою, стоїть палац, перебудований у XIX ст.

Цікаві з архітектурного боку будинок колишньої ратуші (XVIII ст.), церква Пресвятої Трійці (1873 р.), костел (1763 р.).

Заліщики — батьківщина Михайла Гайворонського — композитора, автора стрілецьких пісень, Зенона Храпливого — ученого-фізика, Євгена Коханенка — актора.

Тут тривалий час жив український письменник, педагог Осип Маковей.

1375 р. — перша письмова згадка про місто Бережани, яке розташоване в мальовничій долині р. Золотої Липи.

19 березня 1530 р. стараннями воєводи Миколи Синявського м. Бережанам надано статус міста, а 26 березня — магдебурзьке право.

У 1534 р. почалося будівництво замку, який згодом став оборонною спорудою та окрасою міста. Руїни цієї твердині зберігаються й донині.

З 1805 р. у м. Бережанах почала діяти державна гімназія, яка дала світові плеяду визначних державних, наукових, військових та культурних діячів.

Головні архітектурні та історичні пам'ятки міста: ратуша (1811 р.), Миколаївська церква (XVI ст.), Троїцький собор (XVII ст.), замок (XVI ст.), пам'ятник Т. Г. Шевченку.

Бережани — батьківщина народної художниці України, лауреата Державної премії Т. Г. Шевченка Олени Кульчицької, поета та перекладача Сидора Твердохліба, поетеси Оксани Сенатович. Тут жив і працював український письменник Андрій Чайковський.

1440 р. — уперше згадується в письмових джерелах поселення Козова.

На початку XVI ст. це село належало магнатам Потоцьким, які збудували тут замок, що мав боронити від нападу турків і татар.

З 1569 р. поселення Козова в документах фігурує вже як приватне містечко та має магдебурзьке право.

У 1667 р. Козову було спалено, а замок зруйновано, після чого він більше не відбудовувався.

У 1669 р. А. Потоцький побудував костел (знищений у 1977 р.).

Зараз Козова — селище міського типу, промисловий і культурний центр.

Пам'ятка історії та архітектури — церква Успіння Пресвятої Богородиці (1889).

У смт Козові народилися: правник, громадський діяч В. Бемко, діяч ОУН В. Герета, акторка О. Моленцька, скульптор І. Сонсядло та ін.

Перебували письменники І. Блажкевич, В. Вихрущ, Б. Лепкий, О. Сенатович.

1620 р. — почалося будівництво Збаразького замку під керівництвом фортифікаторів італійця Андреа дель Аква та голландця Генріха ван Пеене.

1790 р. — у м. Почаєві, у друкарні Почаївської лаври, вийшов «Богогласник» — антологія духовних пісень XVII–XVIII століть. Його історико-культурна значимість у тому, що це перше друковане нотне зібрання-співаник, яке уміщало 250 пісень.

У збірник увійшли вірші моралізаторського змісту (канти, псалми), що виконувалися також поза церковною службою.

«Богогласник» ілюстрований майже 30 високохудожніми гравюрами християнської тематики, майстерними заставками та кінцівками, добротними палітурками.

Він перевидавався багато разів у містах Почаєві, Львові, Перемишлі. Зберігся в рукописних копіях у Галичині та Лемківщині, а також Білорусі та Росії.

1815 р. — у с. Увислі Гусятинського р-ну народився громадсько-політичний діяч, адвокат Іван Борисикевич. Обирався заступником голови Руської Ради у м. Львові, був учасником Слов'янського конгресу в м. Празі, долучився до створення Української народної гвардії, Галицько-Руської матиці. Двічі обирався послом від Гусятинського повіту до Галицького сейму.

У його маєтку в с. Увислі в 1884 р. побував І. Франко.

Помер 30 січня 1892 р. Похований у м. Відні.

1815 р. — у с. Фірлеєві біля м. Бережан народився видатний громадсько-політичний діяч, письменник і публіцист, фундатор і меценат багатьох українських товариств та організацій Степан Качала. Відомий як член головної Руської Ради та її представник на слов'янському з'їзді в м. Празі. Член-засновник Галицько-Руської матиці, Літературного товариства ім. Т. Шевченка, видавничої спілки газети «Діло» у м. Львові.

Автор популярної «Короткої історії України» — підручника для середніх шкіл.

Посол від Збаражчини до першого Галицького сейму. Заснував «Руську бурсу» у м. Тернополі, читальню «Просвіти» у м. Збаражі.

Помер 10 листопада 1888 р. у с. Шельпаках Підволочиського р-ну.

1850 р. у с. Козові народилася драматична артистка Ольга Моленцька.

Працювала в трупах: театрі товариства «Українська бесіда» у м. Львові, Кам'янці-Подільському. У 1889 р. очолила власну трупу на Бойківщині та Лемківщині.

Серед ролей: Маруся (інсценізація «Марусі» Г. Квітки-Основ'яненка), Параня («Верховинці» Й. Коженювського), Катерина «Сила любові» В. Шашкевича), Наталка («Наталка Полтавка» І. Котляревського).

Померла О. Моленцька в 1893 р. у м. Львові.

1875 р. — у с. Великому Говилові, поблизу м. Хоросткова, народився професор природничих наук Григорій Боб'як. Організатор читалень «Просвіти», товариства «Сільський господар». Автор підручника з ботаніки для гімназії.

Рік смерті невідомий. Сліди вченого губляться в 1947 р. у с. Косах, що на кордоні з Молдавією.

1945 р. — почала працювати Терехівська центральна районна бібліотека.

1980 р. — утворено народну хорову капелу «Зоринка» (2002). У 1980 р. — як хоровий гурток міського Палацу піонерів.

Від 1988 р. — зразковий художній колектив. У 1996 р. — дитяча хорова школа.

Засновник і незмінний керівник — І. Доскоч, хормейстер і диригент — А. Свідун.

1985 р. — випущено пам'ятний знак на відзначення 500-річчя Запорізької Січі «Байда Вишневецький».

1995 р. — вийшов регіональний річник «Тернопілля — 95», започаткований як щорічник у видавництві «Збруч». Світ побачили чотири томи (95, 96, 97, 98–99) у твердій палітурці. Висвітлюється минуле й сучасне краю.

1995 р. — вийшов перший номер журналу «Тернопіль» — перший в Україні незалежний громадсько-політичний та літературно-мистецький часопис.

* Подав П. Гуцал

5 СІЧНЯ

70 років Чортківському педагогічному училищу імені Олександра Барвінського

(5.01.1940)

Педшкола, саме так колись називали педучилище, уперше відкрила двері для своїх студентів у листопаді далекого 1940 р.

Цікавим є те, що саме на цьому місці, де тепер є училище, наприкінці XIV ст. виникло селище, яке дало початок місту Чорткову. З'явилося помешкання Кирила Чорного, вихідця із села Улашківці.

Символічним є й те, що в 1768 р. в будинку ремісника Гната Піддубного була організована перша в Чорткові школа, ініціаторами створення якої були ремісничі цехи стельмахів, кушнірів, цирульників. У цьому будинку до 1939 р., тобто до Другої світової війни, був так званий польський інтернат-гуртожиток, у якому проживали учні польської гімназії ім. Юліуша Словацького (тепер ЗОШ № 2 I–III ступенів) і студенти обох вчительських семінарій: жіночої й чоловічої, які були родом не з Чорткова, а із сіл Чортківського повіту, або й сусідніх міст.

У 1940 р. на базі цих семінарій була створена педшкола. Її створення, причому з безплатним навчанням, на відміну від довоєнних семінарій, було великою подією в Чорткові. Радянська влада хотіла продемонструвати своє турботливе ставлення до людей. Але, на жаль, наступні події, зокрема криваві репресії НКВС щодо мирного населення, усе це перекреслили.

Час був тоді дуже неспокійним, і до 1945 р. раз по раз змінювалися керівники цього навчального закладу.

Архівні документи розповідають, що першим директором у 1940 р. був Анатолій Андрійович Петров, уродженець Чернігівщини. Відомо, що в 1929 році він організував і очолив семирічну школу в селищі Черногорка Хакаської автономної області Красноярського краю Росії.

Його наступниками були: М. Г. Фрідман, П. Г. Замрига, П. І. Назаренко, А. Д. Підручний, Й. І. Гуменюк, Б. П. Гречин.

Керівником першого духового оркестру був В. Ткачук. Оркестром народних інструментів, який був створений уперше, багато років керував П. Рожанський.

Серед перших студентів був і П. М. Хамчук, псевдо «Бистрий», патріот-герой, курінний «Сірих вовків» УПА на Чортківщині, якому в центрі міста встановлено величний пам'ятник.

Багато випускників училища стали науковцями: професори Я. П. Романчук, М. П. Маланюк, кандидати наук, доценти П. С. Костик, П. А. Михальчук, Б. І. Андрусишин, М. Г. Ханак, Я. А. Король; заслуженими вчителями: М. С. Починок, Н. М. Величко, Л. М. Бецсарова; заслуженими артистами: Є. П. Корницький, Р. М. Козак, І. Д. Легкий, Б. П. Дерев'яненко.

Відродно, що й до сьогодні прекрасні викладачі та студенти невтомно творчою працею продовжують і розвивають чудові традиції своїх попередників.

Я. Чорпіта

В училищі працює кваліфікований педагогічний колектив, у складі якого — понад 130 викладачів, 55 відсотків із них мають вищу категорію, третя частина — педагогічні звання. 40 відсотків нагороджені значком «Відмінник освіти України».

До традиційних спеціальностей «Початкове навчання» і «Музична педагогіка і виховання» з 1999 р. додалась ще й нова — «Соціальна педагогіка».

Училище сьогодні — це три корпуси навчальних і навчально-допоміжних площ: понад три десятки навчальних кабінетів і лабораторій, до 40 класів для індивідуальних занять музикою, три майстерні, комп'ютерний клас, лінгафонний кабінет, зал для занять ритмікою та хореографією, два спортивних зали, стрілецький тир, хорівий та оркестровий класи, актовий зал. Усюди — необхідне обладнання, естетичне оформлення, достатній фонд навчальних посібників та підручників, формується база сучасних навчальних аудіо- та відеозаписів. А ще — дві бібліотеки (одна з музичною літературою), методичний кабінет. У мальовничому місці над Серетом відкрився в 1992 р. студентський гуртожиток, де мешкає до 500 студентів.

Чортківське педучилище в 1999 р. визнане Державною атестаційною комісією акредитованим за I рівнем.

У 2003 р. закладу присвоєно ім'я нашого земляка Олександра Барвінського.

Література

Стеліга, У. Витоки і становлення пед. уч-ща : [до 68-ої річниці заснування Чортків. педучилища ім. О. Барвінського] / У. Стеліга // Чортківський вісник. — 2008. — 11 січ. — С. 3 : фотогр ; 18 січ. — С. 5 : фотогр. ; 25 січ. — С. 5 : фотогр.

Степанюк, О. У творчій співпраці : [робота над підвищенням пед. майстерності кураторів академ. груп у Чортків. пед. уч-щі] / О. Степанюк // Вільне життя. — 2005. — 17 груд. — С. 7. — (Досвід).

Чорпіта, Я. Як виникла кузня педагогічних кадрів у Чорткові : до 65-річчя Чортків. педучилища ім. О. Барвінського / Я. Чорпіта // Ратуша. — 2005. — 3 листоп., фотогр.

Юхим, О. Слова — полова, а праця — диво : [про Чортків. пед. уч-ще] / О. Юхим // Вільне життя. — 2006. — 18 січ. — С. 4 : фотогр.

Андруїшин, І. Півстоліття на хвилях мелодій : [від-ня муз. педагогіки і виховання Чортків. пед. уч-ща] / І. Андруїшин, Х. Яремчук // Вільне життя. — 2007. — 31 берез. — С. 4. — (Ювілеї).

Мадонно музико, що твориш? Ти навіть з Господом говориш! Про вічність... : [святкування 50-річчя створення від-ня муз. педагогіки і виховання Чортків. пед. уч-ща] // Голос народу. — 2007. — 25 трав. — С. 1, 3, 4 : фотогр.

Мандзій, О. Свято душі : [від-ня муз. педагогіки і виховання Чортків. пед. уч-ща] / О. Мандзій // Вільне життя. — 2005. — 12 лют. — С. 4.

Юхим, О. 50 років на хвилях мелодій : [від-ню муз. педагогіки і виховання — 50] / О. Юхим // Вільне життя. — 2007. — 26 трав. — С. 2 : фотогр.

Островський, Я. Достойні учні великого вчителя : [про творч. вечір викл. Чортків. пед. уч-ща І. Андруїшина] / Я. Островський // Нова Тернопільська газета. — 2008. — 19–25 берез. — С. 6 : фотогр.

Яремчук, Х. Білі троянди на роялі : [звіт. концерт викл. Чортків. пед. уч-ща І. Андруїшина та його учнів] / Х. Яремчук // Вільне життя. — 2008. — 17 трав. — С. 4. — (Майстер-клас).

Його покликання і доля : спогади у вінок пам'яті Богдана Гречина [дир. Чортків. пед. уч-ща] // Вільне життя. — 2007. — 1 груд. — С. 1. — (Незабутні).

Юхим, О. Урок довжиною в життя : [про дир. Чортків. пед. уч-ща Б. П. Гречина та очолюваний ним навч. заклад] / О. Юхим // Вільне життя. — 2005. — 1 черв. — С. 2 : фотогр.

Дем'янова, І. Чортківське педагогічне училище ім. О. Барвінського — середній спеціальний навчальний заклад (5.01.1940 як пед. школа в м. Чортків) / І. Дем'янова, О. Чайка // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 609–610 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 11–12: про Чортків. педучилище.

12 СІЧНЯ

130 років від дня народження Василя Безкоровайного

(12.01.1880–5.03.1966) — українського композитора,
диригента, педагога

Народився 12 січня 1880 р. у м. Тернополі. Навчався в Тернопільській учительській семінарії, згодом — в українській гімназії, співав у церковному хорі. Першими його вчителями співу та музики в Тернополі були Олександр Голембйовський та Юліан Нижанківський. Юнак був організатором струнного оркестру та хору в гімназії, тут зробив перші спроби диригування й написання власних творів. Потім навчався у Львові — водночас у Політехніці та консерваторії, де його вчителями були проф. С. Невядомські та М. Солтис. Після вимушеної кількарічної перерви для лікування навчався у Львівському університеті. Закінчивши його в 1908 р., протягом двох років працював у Вищому музичному інституті ім. М. В. Лисенка й водночас в академічній гімназії у Львові. Був учителем гімназій у Тарнові (Польща, 1910–1911) та Станіславі (1911–1913), де організував хор «Боян» і диригував ним. Із 1914 р. — в Тернополі: учитель української гімназії, диригент хору «Боян». У 1919 р. арештований польською владою й ув'язнений у Стшалкові біля Каліша.

Повернувшись до Тернополя, В. Безкоровайний організував тут філію Львівського Вищого музичного інституту ім. М. В. Лисенка, у якому працював викладачем. У 1921 р. співпрацював із драматичним театром на чолі з М. Крушельницьким.

Його пов'язувала творча співпраця з Євгеном Купчинським та Ярославом Ярославенком.

Після загострення національних взаємин у Польщі його перевели в 1929 р. до Золочева, де він заснував філію Вищого музичного інституту, смичковий і духовий оркестри, драматичний гурток. Після звільнення з посади в 1935 р. повернувся до Тернополя. Працював диригентом Тернопільського «Бояна» (1935–1938), виступав як піаніст-акомпаніатор із хо-

рами на Шевченківських концертах, у Тернополі — на вечорах, присвячених М. Лисенку, М. Леонтовичу, І. Франку, Лесі Українці та ін.

У 1938 р. В. Безкоровайний переїхав до Львова, де під час німецької окупації керував церковним хором. У 1944–1949 рр. жив і працював у м. Габльонц (Австрія), куди виїхав із театром В. Блавацького як театральний бібліотекар. Тут організував український церковний хор, брав участь в українському концертному житті. У 1949 р. емігрував до США, мешкав у м. Буффало. Керував мішаним хором Українського конгресового комітету, навчав гри на фортепіано, продовжував писати музику.

Основні твори композитора: для симфонічного оркестру — «Українська різдвяна увертюра» (1956), «Думка-шумка», фортепіанні п'єси («Спомини з гір», «В гаю зеленім»), п'єси для скрипки («Українська рапсодія»), цитри («В'язанка народних пісень»), віолончелі з фортепіано («Ой Морозе, Морозенку»), а також хорові твори («Полуботок»); дитяча оперета «Червона Шапочка» (1960; лібрето Л. Полтави), водевіль «Жабуриння» (у співавторстві з В. Балтаровичем), пісні на слова М. Шашкевича, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Б. Лепкого, С. Руданського, Олександра Олеса, Р. Завадовича, Р. Купчинського, інших авторів та на власні тексти, колядки, танці, обробки народних пісень, музика до театральних вистав.

Помер 5 березня 1966 р. у м. Буффало (США).

Твори й значна частина архіву знаходяться в Тернопільському краєзнавчому музеї.

П. Медведик

Література

Медведик, П. Василь Безкоровайний (1880–1966) — композитор, диригент, піаніст, педагог / П. Медведик // Визначні постаті Тернопілля : біогр. зб. / уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 18–19.

Горішній, Я. Велика любов — музика : [125 років від дня народж. видатного укр. комп. В. Безкоровайного] / Я. Горішній // Зборівська дзвіниця. — 2005. — 14 січ., фотогр. — (Ювілей).

Кушніренко, А. Душа його — народна пісня / А. Кушніренко // Культура і життя. — 2003. — 11 черв., портр.

Хоменко, В. Диск для вічності : [про перший в Україні компакт-диск музики В. Безкоровайного] / В. Хоменко // Голос України. — 2003. — 28 лют. — С. 9.

Хоменко, В. Затремтіли струни — серце обізвалось... : [про перший в Україні компакт-диск музики В. Безкоровайного] / В. Хоменко // Слово Просвіти. — 2003. — 16–22 квіт. — С. 14.

Шудря, М. Сміються, плачуть солов'ї... : [про історію укр. пісні «Чари ночі» (сл. Олександра Олеся, муз. В. Безкоровайного)] / М. Шудря // Демократична Україна. — 2000. — 22 груд.

Медведик, П. К. Безкоровайний Василь Васильович (12.01.1880, Тернопіль — 5.03.1966, Буффало, США) — композитор, диригент і піаніст / П. К. Медведик // ЕСУ. — К., 2003. — Т. 2 : Б — Біо. — С. 377 : фотогр.

Медведик, П. Безкоровайний Василь Васильович (12.01.1880, м. Тернопіль — 5.03.1966, м. Буффало, США) — композитор, диригент, піаніст / П. Медведик // ТЕС. — 2004. — Т. 1 : А — Й. — С. 96 : фотогр.

Безкоровайний Василь Васильович — музикант, композитор, диригент (1880–1966) : біобібліогр. покажч. / упоряд. О. В. Башун. — Донецьк : Схід. вид. дім, 2004. — 40 с.

Музична Тернопільщина : бібліогр. покажч. / уклад. В. Я. Миськів ; вступ. ст. О. С. Смоляка ; ред. Г. Й. Жовтко. — Т. : Підручники і посібники, 2008. — 288 с.

С. 215–218: про В. Безкоровайного.

14 СІЧНЯ

95 років від дня народження Богдана Антківа

(14.01.1915–22.12.1998) — актора, композитора та диригента, заслуженого артиста України

Народився 14 січня 1915 р. в с. Острові Тернопільського району.

У 1934 р. Б. Антків закінчив диригентські курси при Тернопільській українській музичній школі. У 1940–1941 рр. працював хормейстером Тернопільської хорової капели при філармонії. У 1944–1945 рр. — провідний актор Тернопільського театру ім. І. Франка з основною базою в Тернополі та Чорткові, а після реорганізації двох тоді діючих театральних колективів продовжував працювати в новоствореному Тернопільському музично-драматичному театрі ім. Т. Шевченка. Саме в ці роки розвинувся мистецький талант Б. Антківа, з кожною роллю зростала його майстерність. Професійний голос улюбленого митця глядачів полонив усіх відвідувачів театру.

Про те, як уміло зіграв роль ватажка козацьких повстань Наливайка, писали майже в усіх газетах Тернополя, Львова, Києва. Він став лауреатом «Першої театральної весни» на республіканському рівні.

У галереї створених Б. Антківим високохудожніх образів на тернопільській сцені були: Наливайко («Наливайко» за Іваном Ле та В. Серпковим), Недобитий («Невольник» М. Кропивницького), угорський боярин («У неділю вранці зілля копала» за О. Кобилянською), Гриць («Ой не ходи, Грицю» М. Старицького), Довбня («Повія» за Панасом Мирним) та ін.

Крім акторської праці в Тернополі, Б. Антків зробив музичне оформлення декількох вистав, його перу належить музика до романсів «Жалю, мій жалю» і «Ой ти, дівчино», хоровий твір «Лічу в неволі дні і ночі» на слова Т. Шевченка. Популярною стала його пісня «Романе, Романе» на слова поета М. Петренка.

Без відриву від акторської праці закінчив клас диригента професора Ю. Луціва у Львівській консерваторії ім. М. Лисенка.

З 1963 р. й до останніх днів свого життя Б. Антків був провідним актором Львівського академічного драматичного театру ім. М. Заньковецької. Поряд зі створенням глибоких, типових і щедрих серцем образів — Стасова, Старицького у виставі І. Рябокляча «Марія Заньковецька», глядачів захоплювали ще його ролі Сулімана («Сестри Річинські» за І. Вільде), дядька Лева («Лісова пісня» Лесі Українки), Кобзаря («Гайдамаки» за Т. Шевченком) та багатьох інших.

Богдан Антків зайнявся по сумісництву диригуванням хору Львівського університету, але найбільше — збагаченням репертуару театру заньківчан. З-під його пера вийшли художньо завершені інсценізації високого драматичного класу «Сестри Річинські» та «Рута на камені» за мотивами творів Ірини Вільде, «На зламі ночі» за І. Іваничуком, «Прапорonoсці» за О. Гончаром (у співавторстві зі С. Данченком), трилогія «Мазепа» за Б. Лепким.

А ще Богдан Антків був автором низки газетно-журнальних статей про митців театру ім. М. Заньковецької Сусанну Коваль, Семена Оніпка, Дем'яна Козичковського. Читав лекції в театральній студії при театрі заньківчан із питань музично-хорового виховання.

Помер актор 22 грудня 1998 р. Похований у Львові.

Література

Антків, Б. Борис Мірус — яскрава особистість, неповторна індивідуальність / Б. Антків // Мірус, Б. Спогади артиста. Друзі про нього / Б. Мірус. — Т., 2000. — С. 187–190 : портр.

Антків, Б. З роси та води : [спогади про Б. Міруса] / Б. Антків // Театральна бесіда. — 1998. — № 2. — С. 13–14 : сцени з вистави.

Антків, Б. Як не загинули «Сестри Річинські» : [до 30-річчя постановки в театрі ім. М. Заньковецької] / Б. Антків // Театральна бесіда. — 1998. — № 1. — С. 52–53.

Паламарчук, Г. «А в Єрусалимі дзвони задзвонили», або Коляда в Богдана Антківа : [держ. чолов. хорово капела ім. Л. Ревуцького під керівництвом Б. Антківа] / Г. Паламарчук // Час. — 1998. — № 2. — С. 11.

Прокопишин, О. Богдан Антків здобув світове ім'я, пройшовши всі «жорна» радянської епохи / О. Прокопишин // Місто. — 2005. — 28 верес. — С. 8 : портр.

Степанченко, Г. «Ще одна подія, ще одна радість!» : [розповідь про кер. капели ім. Л. Ревуцького Б. Антківа] / Г. Степанченко // Музика. — 1996. — № 2 (берез. — квіт.). — С. 12–13.

Дуда, І. Антків Богдан Михайлович (14.01.1915, с. Острів, нині Терноп. р-ну — 22.12.1998, м. Львів) — актор, драматург, диригент, композитор / І. Дуда, П. Медведик // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1 : А — Й. — С. 44 : фотогр.

Медведик, П. К. Антків Богдан Михайлович (14.01.1915, с. Острів Терноп. пов., Галичина, нині Терноп. р-ну Терноп. обл. — 22.12.1998, Львів) — драматичний актор, диригент, композитор, драматург / П. К. Медведик // ЕСУ. — К., 2001. — Т. 1 : А. — С. 565 : фотогр.

Театральна Тернопільщина : бібліогр. покажч. / уклад.: П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко. — Т. : Підручники і посібники, 2001. — 264 с. : фотогр.

С. 101–103: про Б. Антківа.

27 СІЧНЯ

95 років від дня народження Якова Гніздовського

(27.01.1915–8.11.1985) — українського графіка, живописця, кераміста, мистецтвознавця

У сузір'ї українського мистецтва яскраво полум'яніє зірка Якова Гніздовського. Народився 27 січня 1915 р. у селі Пилипче, нині Борщівського району, у селянській родині. Батьки здібного хлопця, після успішного закінчення початкової школи в рідному селі, віддали до Чортківської української приватної гімназії. За участь у націоналістичній підпільній організації був заарештований 1934 р. і змушений продовжити навчання у Львівській гімназії та школі прикладних мистецтв. Він вміщує свої малюнки у львівських журналах, оформляє книги.

Як стипендіат митрополита Андрея Шептицького, Я. Гніздовський вступає 1938 р. до Варшавської академії мистецтв. Друга світова війна докорінно змінила долю майбутнього художника. 1939 р. він переїжджає до Румунії, згодом опиняється в Хорватії і студіює живопис та скульптуру в Загребській академії мистецтв. Після завершення навчання живе у Німеччині, працює у письменницькому об'єднанні МУР (Мистецький український рух), оформляє журнали і книги письменників, що емігрували з України, бере участь у мистецьких виставках.

Через злиденне життя Я. Гніздовський 1949 р. переїздить до США і влаштовується в сантолі (штат) Мінесота дизайнером рекламної фірми. Згодом він перебирається до Нью-Йорка і повністю присвячує життя творчій роботі. Пробує себе у скульптурі, кераміці і, врешті-решт, досконало оволодіває технікою деревориту, що приніс нашому землякові світове визнання. Перший його вернісаж 1954 р. в Нью-Йорку привернув увагу вибагливої американської критики.

У 1956–1958 рр. Я. Гніздовський перебуває у Франції й організовує власні виставки у Парижі. Художник поглиблює свій індивідуальний мистецький стиль у графіці та живописі, публікує мистецтвознавчі праці. За життя він організував понад 150 персональних виставок майже на всіх континентах світу. Роботи художника зберігаються у Білому домі, музеях США, Канади, Англії, України, приватних збірках. Репродукції його картин вміщено у книгах «Яків Гніздовський: Дереворізи 1944–1975» (1976), «Яків Гніздовський: Малюнки. Графіка. Кераміка. Статті» (1967), «Яків Гніздовський: Екслібрис» (1986) та ін. Він ілюстрував десятки книг українських та американських письменників, розробив проект української азбуки.

Помер 8 листопада 1985 р. в Нью-Йорку. Перед смертю заповідав, щоб його прах перевезли в Україну. Це здійснила дружина митця Стефанія Гніздовська. Вона в 1990 р. побувала на батьківщині чоловіка, організувала виставки та передала в дар музеям Києва, Львова, Тернополя та Борщова 51 роботу Я. Гніздовського.

У жовтні 1992 р. в селі Пилипчому відкрито музей художника.

П. Бубній

Література

Гніздовський, Я. Конвалії ; Листя гінко ; Тюльпани ; Нарциси ; Хризантема ; Тюльпан-павук ; Василь Стефаник ; Куш ; Білка ; Кульбаба : [графіка] / Я. Гніздовський // Укр. мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2004. — № 2. — С. 58, 79, 81, 82, 83, 84, 134, 149, 150, 151, 152.

Бубній, П. Дивосвіт Якова Гніздовського / П. Бубній // Вільне життя. — 2005. — 3 верес. — С. 5. — (Нашого цвіту по всьому світу).

Бубній, П. Яків Гніздовський : Уроки майстра : [Я. Гніздовський як митець книжкової графіки самобутнього стилю] / П. Бубній // Книжковий плюс. — 2005. — № 11. — С. 34–35 : портр.

Галушка, Н. «На Україну повернусь через роки, через віки...» : [ушанування пам'яті Я. Гніздовського в Борщів. краєзн. музеї] / Н. Галушка // Галицький вісник. — 2005. — 18 лют. — С. 7. — (Спадщина).

Грабик, Л. Самобутній талант Якова Гніздовського : [90 років від дня народж. графіка, живописця, скульптора, мистецтвознавця] / Л. Грабик // Галицький вісник. — 2005. — 28 січ. ; 4, 11 лют.

Машлянка, Б. «Світової слави графік» повернувся на рідну Тернопільщину : [вист. в краєзн. музеї, присвяч. 90-річчю від дня народж. Я. Гніздовського] / Б. Машлянка // Місто. — 2005. — 23 лют. — С. 6 : фотогр.

Чорпіта, О. Благословенна талантами подільська земля!.. / О. Чорпіта // Ратуша. — 2005. — 27 січ. — (До 90-річчя від дня народження Якова Гніздовського).

Чорпіта, О. Майстер неповторної повторності : [до 90-річчя від дня народж. Я. Гніздовського] / О. Чорпіта // Голос народу. — 2005. — 28 січ. — С. 5 : портр.

Чорпіта, О. Художник світової слави : [до 90-річчя від дня народж. Я. Гніздовського] / О. Чорпіта // Свобода. — 2005. — 5 лют. — С. 6. — (Славетні імена).

Бернакевич, Л. Повернення Гніздовського : [прах художника перенесено на Личаківський цвинтар у м. Львові] / Л. Бернакевич // За вільну Україну. — 2005. — 8 листоп. — С. 7 : фотокопії двох робіт.

Сгорова, І. Про людей і звірів : Львів'яни виконали останнє прохання Якова Гніздовського. Через 20 років [коли урна з його прахом нарешті дісталася укр. землі, чимало людей полегшено зітхнули, — вони виконали останнє прохання митця] / І. Сгорова // День. — 2005. — 17 листоп., репрод. графіч. робіт.

Мельник, О. Повернення : знаного у світі українського художника, котрий жив і працював у США, перепоховано у Львові на Личаківському цвинтарі / О. Мельник // Урядовий кур'єр. — 2005. — 16 груд. — С. 9.

Повернення Якова Гніздовського : [уривки з роздумів та листа Я. Гніздовського; відомі люди про художника] // Урок української. — 2006. — № 1/2. — С. 64–65 : фотогр.

Рупняк, Л. Яків Гніздовський повернувся додому : [прах всесвіт. відомого художника перепоховано у м. Львові] / Л. Рупняк // Шлях перемоги. — 2005. — 30 листоп. — С. 12 : фотогр.

Стецько, В. Повернення на Батьківщину : [всесвіт. відомого худож. Я. Гніздовського перепоховано у м. Львові] / В. Стецько // Тернопіль вечірній. — 2005. — 30 листоп. — 6 груд. — С. 15.

Ференцевич, Р. Повернення Якова Гніздовського : [перепоховання праху видатного укр. художника у м. Львові; ушанування його пам'яті] / Р. Ференцевич // Слово Просвіти. — 2005. — 15–21 груд. — С. 14 : фотогр. — (Пам'ять).

Бубній, П. Гніздовський Яків Якович (27.01.1915, с. Пилипче, нині Борщів. р-ну — 08.11.1985, м. Нью-Йорк, США) — графік, живописець, скульптор / П. Бубній, І. Дуда // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1.: А — Й. — С. 371–374, 372–373 : іл.

Степовик, Д. В. Гніздовський Яків Якович (27.01.1915, с. Пилипче, нині Борщів. р-ну Терноп. обл. — 08.11.1985, Нью-Йорк, перепохов. у Львові) — графік, живописець, скульптор, есеїст, мистецтвознавець / Д. В. Степовик // ЕСУ. — К., 2006. — Т. 5 : Вод — Гн. — С. 719 : мал.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 16–17: про Я. Гніздовського.

2 ЛЮТОГО

165 років від дня народження Івана Пулюя

(2.02.1845–31.01.1918) — видатного вченого-фізика, електротехніка, винахідника, громадського діяча

Народився 2 лютого 1845 р. в родині священика (селище Гримайлів Гусятинського району). Початкову освіту здобув у рідному селищі. Успішно закінчив Тернопільську гімназію (1863 р.), а згодом, у 1872 р., — філософський факультет Віденського університету. Вдосконалював знання у Страсбурзькому університеті. Працював у Празькому політехнічному інституті, був деканом, а також ректором цього вузу (1884–1916 рр.). У 70-х роках XIX століття написав підручники з геометрії, електрики, наукову працю «Про тертя повітря й електричне сяяння матерії». Особливе місце у науковій спадщині І. Пулюя займає відкриття особливостей променів, які пізніше, як уже згадувалось, дістали назву рентгенівських.

Як знавець стародавніх мов, І. Пулюй переклав з давньоєврейської на українську мову «Псалтиря», а також Святе Письмо Нового Завіту, що завершилось повним перекладом Біблії українською мовою. Повний переклад Старого і Нового Завіту Куліша, Пулюя і Нечуя-Левицького вийшов уперше друком у Відні 1903 р. (пізніші видання було здійснено у 1906, 1909, 1912 р. у Відні і 1920 р. у Берліні). В 1944 і 1947 р. цей переклад Біблії було видано у Нью-Йорку та Лондоні. Ця Біблія дістала значне поширення серед українського народу. Зауважимо, що вона була вперше перевидана через 100 років у 2000 р. в Україні.

Сьогодні важливо зазначити, що на конференції в Римі 1976 р. кардинал Йосип Сліпий визнав, що Біблія Куліша та Пулюя була одним із найкращих на той час перекладів на слов'янські мови.

Помер І. Пулюй через дев'ять днів після проголошення Української Народної Республіки 31 січня 1918 р. в Празі.

Розповідь про великого вченого і великого земляка можна завершити словами, які сказав над його могилою ректор Празької політехніки, в якій Іван Пулюй працював з 1884 р. до виходу на пенсію в 1916 р., професор Бах: «Ти був не лише людиною сильних переконань і гостро викарбуваною особистістю, але також людиною, що знала, як дотримуватися вірності народові, з якого ти вийшов, і немає більшої вірності, аніж вірність власному народові. Доля дозволила тобі побачити вранішню зорю свободи, до якої піднявся з темних хмар твій нарід, який ти любив до останнього подиху, та її перші сонячні промені побажали озолотити кінець твого сповненого праці життя».

В. Янків

Література

Пулюй, І. Листи / І. Пулюй ; [збір, упорядкув., пояснення та «Слово до читача» О. Збожної]. — Т. : Воля, 2007. — 344 с., 18 л. фотогр. — Бібліогр. праць І. Пулюя: с. 538–543. — Покажч. імен, видань, назв місцевостей та окремі слова: с. 506–526.

Заставний, Ф. Іван Пулюй — великий патріот України : малознані сторінки творчості / Ф. Заставний. — Л. : [б. в], 1996. — 80 с.

Козирський, В. Іван Пулюй і сьогodenня України / В. Козирський, О. Рокіцький, В. Шендеровський // Світлотехніка й електротехніка: історія, проблеми й перспективи : праці II Міжнар. наук.-техн. конф., 24–27 трав. 2005 р., Тернопіль. — Т., 2005. — С. 7–14. — Бібліогр.: 5 назв.

Липовецький, В. Внесок Івана Пулюя у світлотехніку / В. Липовецький // Світлотехніка й електротехніка: історія, проблеми й перспективи : праці II Міжнар. наук.-техн. конф., 24–27 трав. 2005 р., Тернопіль. — Т., 2005. — С. 3–7.

Ніконенко, В. Іван Пулюй та геополітичні проблеми державної незалежності України / В. Ніконенко // XI Тернопільські Нобелівські читання, м. Тернопіль, 10 груд. 2002 р. / ред.-упоряд.: П. М. Бубній, О. С. Левченко. — Т., 2003. — С. 55–58.

Петрик, М. Іван Пулюй і українська національна ідея / М. Петрик // Збірник праць : в 3 т. / ТМО НТШ. — Т., 2004. — Т. 1. — С. 294–301.

Пулюй Іван Павлович : укр. фізик, електротехнік, винахідник і громад. діяч // Провідники духовності в Україні. — К., 2003. — С. 526.

Пулюй Іван Павлович (2.02.1845–31.01.1918) — фізик і електротехнік, політолог і публіцист, перекладач Біблії, громадський діяч // Українські фізики та астрономи / авт.-уклад. В. Шаромова. — Т., 2009. — С. 157.

Шаблій, О. Винахідницька діяльність Івана Пулюя — взірць творчого підходу до розв'язання науково-технічних проблем / О. Шаблій, М. Медюх // XI Тернопільські Нобелівські читання, м. Тернопіль, 10 груд. 2002 р. / ред.-упоряд.: П. М. Бубній, О. С. Левченко. — Т., 2003. — С. 21–27. — Бібліогр.: 5 назв.

Гудзик, К. «Одна правда й один правий суд повинні бути для всіх народів» : Невідомі сторінки життя першого декана першого в Європі електротехнічного факультету Івана Пулюя / К. Гудзик // День. — 2007. — 3 берез. — С. 7 : фотогр.

Костюк, С. Душа зробила / С. Костюк // Тернопіль вечірній. — 2005. — 2–8 лют. — С. 11.

Лазарюк, В. У тіні сяйва власного відкриття : [місце І. Пулюя у світовій науці] / В. Лазарюк // Дзеркало тижня. — 2005. — 19 листоп. — С. 15.

Михлик, З. «Повік науці не обняти всього, що ти створив еси» / З. Михлик // Сільські вісті. — 2005. — 4 лют. — С. 2 : портр. — (Слава України).

Остапенко, О. Рентген чи Пулюй? / О. Остапенко // Україна молода. — 2008. — 2 лют. — С. 11 : фотогр. — (Постаті).

Петрик, М. Іван Пулюй — дорогою духа людського до правди : [про видатного укр. фізика й електротехніка, громад. діяча, автора укр. «Молитовника» й першого укр. перекладу «Святого Письма»] / М. Петрик // Слово Просвіти. — 2005. — 10–16 листоп. — С. 15 : фотогр.

Стельмашенко, Д. «Всевидяще око» : [про відкривача рентген-променів І. Пулюя] / Д. Стельмашенко // Сільські вісті. — 2007. — 18 січ. — С. 4.

Чуприна, О. Іван Пулюй винайшов X промені раніше за Рентгена / О. Чуприна // Газета по-українськи. — 2008. — 2 лют. — С. 13 : фотогр. — (Історія).

Шендеровський, В. Апостол правди / В. Шендеровський, В. Козирський // Урядовий кур'єр. — 2005. — 2 квіт. — С. 12.

Шендеровський, В. Радник австрійського цісаря : Іван Пулюй, український фізик і просвітитель, досліджував уран, проводив у Празі трамвай і проектував першу в Австро-Угорщині електростанцію / В. Шендеровський // Україна молода. — 2005. — 8 лют. — С. 12.

Козирський, В. Геній, народжений Тернопіллям : [до 160-річчя від дня народж. І. Пулюя] / В. Козирський, В. Шендеровський // Освіта. — 2005. — 23 лют. — 2 берез. — С. 8–9.

Козирський, В. Сповнене праці життя : [до 160-річчя від дня народж. І. Пулюя] / В. Козирський, О. Рокіцький, В. Шендеровський // Вісник Національної академії наук України. — 2005. — № 2. — С. 56–59. — (Постаті).

Олексяк, П. X-промені: не Рентген, а Пулюй : [до 160-річчя від дня народж. І. Пулюя] / П. Олексяк // Вільне життя. — 2005. — 18 черв. — С. 5. — (Світ науки).

Янків, В. «Нехай не гасне світ науки» : другого лютого виповнилося 160-років від дня народж. світоча укр. науки і культури, відомого громад. діяча, уродженця смт Гримайлова Гусят. р-ну Івана Пулюя / В. Янків // Вільне життя. — 2005. — 12 лют. — С. 5.

Пиндус, Б. Пулюй Іван Павлович (02.02.1845, м-ко Гримайлів, нині смт Гусятин. р-ну — 31.01.1918, м. Прага, Чехія) — фізик, електротехнік, учений, громадський діяч, перекладач / Б. Пиндус, Л. Щербак // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 156–157 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т., 2004. — 128 с.

С. 19–21: про І. Пулюя.

4 ЛЮТОГО

125 років від дня народження Степана Балея

(4.02.1885–13.09.1952) — доктора філософії,
доктора медицини, професора

Народився 4 лютого 1885 р. у сім'ї вчителя народної школи у селищі Великі Бірки неподалік Тернополя.

Закінчивши початкову школу, продовжив навчання в Тернопільській гімназії. Потім студював психологію і філософію на філософському факультеті Львівського університету.

Після закінчення університету в 1907 р. деякий час працював учителем математики, початкової психології та логіки в гімназіях Перемишля, Тернополя і Львова.

Продовжив науку в Берлінському університеті. Працював в інституті психології під керівництвом Карла Штумпфа, займаючись проблемами бінуального слуху. Згодом навчався в університетах Відня і Парижа, де здобув і медичну освіту.

У 1911 р. Степан Балея отримав учений ступінь доктора одночасно з двох галузей наук — філософії та медицини. Саме це поєднання стане характерним для всього його наступного творчого шляху.

Після отримання такої ґрунтовної освіти С. Балея до закінчення Першої світової війни працював у Віденському університеті.

Навчання та працю С. Балея активно поєднував з публіцистикою. Зокрема, він брав діяльну участь у виданні журналу «Учитель», який виходив у Львові з 1889 р. по червень 1914 р. Це було видання Українського Педагогічного Товариства, в якому друкувалися статті з питань педагогіки, психології, науково-популярні нариси з різних галузей знань. Журнал об'єднував кращі науково-педагогічні сили Галичини. Тут статті нашого земляка друкувалися поруч з працями І. Верхратського, І. Франка, І. Шерстюка, В. Щурата. Так, в 10–12 числах «Учителя» за 1906 р. надру-

кована рецензія С. Балея на книгу французького педагога Юліана Пейо «Виховання волі».

«Виховати самого себе — одна з найважчих задач, котру може людина поставити перед собою», — ця фраза з рецензії цілком характеризує творчість самого Степана Балея.

У 1916 р. у Львові вийшла з друку праця нашого земляка «З психології творчості Шевченка» — перше такого роду дослідження творчості Великого Кобзаря. Як стверджують дослідники, у творі виразно відчувається вплив Зигмунда Фрейда. Згодом цей факт став однією з причин замовчування в радянські часи імені С. Балея. Його не ганьбили, не оголошували буржуазним апологетом та псевдонауковцем. Було простіше: не видавали, не перекладали, не використовували його праці, імені вченого не згадували навіть у спеціальних дослідженнях для вузького кола фахівців.

Після Першої світової війни Степан-Максим Балеї працював у Львові лікарем у відділі нервових хвороб, читав курс логіки в Українському таємному університеті і паралельно наполегливо працював над своїми книгами «Нарис психології» (1922) та «Нарис логіки» (1923), які є першими підручниками українською мовою з означених галузей науки.

У ці ж роки С. Балеї друкував праці в «Українському медичному віснику». Саме у ньому в 1924 р. побачила світ робота С. Балея «Про вплив гіпнозу на сон». У 1925 р. в «Записках Медично-Природничо-Лікарської Секції НТШ» вийшла друком чергова праця С. Балея, присвячена поетиці національного генія українського народу «Трійця в творчості Шевченка». Її в радянській Україні також ретельно замовчували. Навіть у двотомному академічному «Шевченківському словнику», виданому в УРСР, про неї немає жодної згадки.

У 1927 р. наш земляк отримав посаду професора у Варшавському університеті й переїхав до Варшави, де й працював до кінця своїх днів.

З 1928 р. С. Балеї завідував кафедрою дитячої і педагогічної психології Варшавського університету, а в 1936–1951 р. займав посаду директора Варшавського педагогічного інституту Спілки вчителів. Тут він написав низку праць з питань дитячої, педагогічної і соціальної психології, котрі по декілька разів перевидавалися.

Серед них «Психологія шкільного віку» (1931, 1932, 1935), «Нарис психології у зв'язку з розвитком дитячої психіки» (1938, 1947), «Нарис психології виховання» (1938, 1947, 1951, 1958 р.), «Характерологія і типологія дітей і молоді» (1946), «Дорогою самопізнання» (1947), «Психологічна проблематика підліткового віку» (1950).

Свої дослідження психології літературної творчості С. Балеї продовжив у працях «Психологічні замітки про виникнення поеми Словацького «В Швейцарії» та «Творча особистість Жеромського».

За заслуги на науковій ниві нашого земляка Степана Балея обрали членом Польської Академії Наук, він був нагороджений Хрестом Ордена Відродження.

Помер С. Балеї 13 жовтня 1952 р. у Варшаві, де й похований на цвинтарі Повонзки.

Т. Серба

Література

Балеї Степан (Стефан Максим) Володимирович : укр. і пол. вчений-психолог // Провідники духовності в Україні. — К., 2003. — С. 351–352.

Верников, М. Степан Балеї (1885–1952) — педагог, філософ / М. Верников // Визначні постаті Тернопілля : біогр. зб. / уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 7–9 : фотогр.

Верников, М. Степан-Максим Балеї (1885–1952), педагог, філософ / М. Верников // Мацелюх, Р. Великі Бірки — з глибини віків до наших днів : іст.-краєзн. нарис / Р. Мацелюх, Б. Побер, В. Ханас. — Т., 2005. — С. 177–180 : фотогр.

Серба, Т. Вчений, педагог, публіцист / Т. Серба // Ненько моя Україно: долі дітей твоїх : за матеріалами переможців наук.-народозн. конкурсу вчителів Тернопілля «Слава України» / уклад. В. Радзівський. — Т., 2001. — С. 43–45. — (X річниця незалежності України присвячується).

Голод, І. Балеї — не зайвий бал : [уродженець с. Великих Бірок Терноп. р-ну С.-М. Балеї — автор перших укр. підручників із психології та логіки] / І. Голод // За вільну Україну. — 2005. — 3 лют. — С. 18 : фотогр. — (Пантеон).

Мацелюх, Р. Видатний вчений, академік / Р. Мацелюх // Подільське слово. — 2002. — 15 листоп., фотогр. — (До 5-ї річниця присвоєння Великобірківській ЗОШ імені С. Балея).

Мишишин, І. Славний уродженець Великих Бірок / І. Мишишин // Подільське слово. — 2001. — 30 листоп.

Юрса, Г. Завдяки працям Степана Балея світ дізнався про Великі Бірки : сім років тому на фасаді Великобірківської школи відкрито меморіальну дошку Степана Балея, а навчальному закладу присвоєно ім'я славного уродженця селища / Г. Юрса // Подільське слово. — 2005. — 11 лют. — С. 9. — (Незабутні).

Верніков, М. Балеї Степан (Стефан-Максим) Володимирович (04.02.1885, с. Великі Бірки, нині смт Терноп. р-ну — 13.09.1952, м. Варшава, Польща) — психолог, педагог, філософ / М. Верніков, В. Ханас // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1 : А — Й. — С. 70 : фотогр.

Верніков, М. М. Балеї Степан Володимирович (04.02.1885, с. Великі Бірки, нині смт Терноп. р-ну Терноп. обл. — 13.09.1952, Варшава) — психолог, філософ / М. М. Верніков // ЕСУ. — К., 2003. — Т. 2 : Б — Біо. — С. 144–145 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Операт. друк, 1999. — 104 с.

С. 19–20: про С. Балея.

8 ЛЮТОГО

20 років із часу створення природного заповідника «Медобори»

(8.02.1990)

Природний заповідник «Медобори» площею 9455 га було створено в 1990 році для збереження унікальної природи Подільських Товтр та генфонду рослин і тварин, а найцінніші ділянки Кременецьких гір площею 1000 га складають філію цієї заповідної установи.

Ідея створення заповідника на території Товтр виникла ще на початку минулого століття. У 1910 р. в околицях села Вікно було виділено охоронні степові ділянки (гори Гостра і Любовня) для збереження моховатково-коралових скель сарматського відкладення зі степовими рослинами Поділля. Стараннями українських дослідників у 1982 р. був організований Медоборський державний геологічний заказник (8071 га). Доцільність створення природного заповідника обґрунтувала комісія Академії наук України, очолювана доктором біологічних наук Б. В. Заверухою, що й вирішило подальшу долю «Медоборів».

Товтрове пасмо — єдина в Європі пам'ятка геологічного минулого, що збереглася у первісному стані. Вона має характерні форми й ознаки, які утворилися 15–20 млн років тому в прибережних теплих водах Сарматського (Галицького) моря, береги якого прилягали до зовнішнього краю Карпат.

Основним будівельним матеріалом рифу, що на відстані 15–30 км від берегів тягнувся на 170 км, стали відмерлі рештки водоростей, моховаток, моллюсків, серпул та інших організмів.

Головне пасмо Товтр утворене ланцюгом горбів, відносна висота яких 50–60 м, лише гора Бохит піднімається на 414 м. Багато мальовничих скель, кам'яних полів. Потужні вапняки є основою карстового рельєфу, серед якого виділяються вертикальні печери «Перлина» та «Христинка».

«Медобори», що височіють над прилеглою територією, утворюють особливий мікроклімат зі специфічним зволоженням та термічним режимом, сприяють температурному пом'якшенню «теплого Поділля», завдяки чому в заповіднику багато різноманітної рослинності. Товтри дещо захищають південь Тернопільщини від північних і східних вітрів.

Площа заповідника «Медобори» на 90% вкрита лісом, що зростає переважно на сірих лісових суглинках, які сформувалися на лесі та вапнякових наносах. Головна лісоутворювальна порода — дуб звичайний (48,2%), супутником його часом буває ясен звичайний (12,1%), конкурентом дуба є граб (17,2%), інші породи становлять 22,5%. До складу деревостанів належать переважно 2–4 породи, сосна і ялина трапляються у чистому вигляді. Часто зустрічаються чисті грабняки. Є й ділянки букового лісу, що в географічному відношенні знаходиться на межі поширення цієї породи.

У «Медоборах» зустрічаються 900 видів вищих рослин, тобто більше 80% видового складу флори Товтрової кряжу. З них понад 130 видів — рідкісні, а 35 занесено до Червоної книги України. Цінність становлять ділянки степової рослинності з ковилою волосистою та пірчастою.

За високої залісненості різновікові деревостани, що перемежуються з ділянками степового різнотрав'я, створюють сприятливі умови для оселення тварин. Ссавці представлені 44 видами, шість із них занесено до Червоної книги. Орнітофауна складається зі 182 видів птахів, 47 з яких — водяно-болотяні, а 14 — представники Червоної книги.

У заповіднику досліджується динаміка екосистеми, розробляється питання оптимізації території, ведуться дослідження за програмою Літопису природи, зберігаються природні біоструми, охороняються організми, які підтримують екосистему в збалансованому стані.

«Медобори» — історія нашого люду, геологічне минуле землі, багатство живого світу, чудові природні краєвиди, що впродовж століть оповивалися легендами й завжди приваблювали сюди людей. У цьому природному утворенні скрізь краса і гармонія — джерела людського настрою і натхнення.

Заповідник «Медобори» багатий на історичні пам'ятки. Тут виявлено язичницькі святилища XI–XIII століть, зокрема городища Звенигород, Бохит і Говда. Вони разом з навколишніми поселеннями становлять єдиний комплекс, який одержав назву «Збруцький культовий центр». На вершині гори Бохит (414 м) колись стояла величава культова споруда — все-світньо відомий Збручанський Святovid — божество язичників. У Медоборах діяв великий язичницький центр, де волхви приносили жертви богам. Припускають, що після хрещення Русі центр язичників у Києві було ліквідовано, й він перемістився в Медобори.

Отже, поряд з охороною живої природи, актуальним є питання збереження пам'яток історії, культури і духовності, оскільки в Україні немає їм подібних.

Поблизу Кременця тягнеться пасмо останців з найвищою 400-метровою горою Бона, де збереглися залишки укріплень. Тут поширені легенди про красуню італійку Бону, життя якої нібито обірвалося тоді, коли були подрізані реміні, що утримували міст між двома горами.

Кременецькі гори, які є північним краєм Подільської височини, займають тисячу гектарів, серед них — Замкова (Бона), Черча, Дівочі скелі, Страхова, Маслятин, Гостра і Божа. Вони багаті на рідкісні реліктові й ендемічні рослини, мають своєрідну фауну, що залишилася від минулих періодів Землі. Гори вкриті дубово-грабовими лісами з домішками бука й сосни. Є степова рослинність.

Не випадково весь цей гірський масив включено до складу природного заповідника «Медобори», хоча він і знаходиться за півтора кілометрів від Кременця.

М. Курдюк

Література

Бойко, Т. Блукає Медоборами осінь : [унікальні товтрові пагорби Тернопільщини, рослинний, тваринний світ; прилеглі села до Медоборів та їх історія] / Т. Бойко // Свобода. — 2005. — 24 верес. — С. 4 : фотогр. — (Туризм).

Гродецька, В. Ці унікальні Медобори : [природ. комплекси Подільських Товтр у смт Гримайлові] / В. Гродецька // Експрес. — 2004. — 11–13 черв. — С. 12.

Єлагін, І. Медобори — лісова казка просто неба : [фауна та флора заповідника] / І. Єлагін // Четверта влада. — 2007. — 18 квіт. — С. 6.

Капелюх, Я. Роль заповідника «Медобори» в формуванні меридіального екологічного коридору в межах Західного Поділля / Я. Капелюх //

Екологічна географія: історія, теорія, методика, практика. — Т., 2004. — С. 143–145.

Клос, С. Болючий дотик до чарівної квітки : Заповідник «Медобори» — край наляканих солов'їв і неопалимої купини / С. Клос // Високий замок. — 2006. — 3 черв., фотогр.

Курдюк, М. Краса і гармонія : [природ. заповідник «Медобори»] / М. Курдюк // Лісовий і мисливський журнал. — 2004. — № 5/6. — С. 28–29.

Медобори : [геолог. будова, флора, фауна заповідника] // Квіти України. — 2006. — № 4. — С. 54–57 : фотогр. — (Природні заповідники).

Мелешко, К. Подольская Швейцарія : [природ. заповідник «Медоборь»] / К. Мелешко // Аргументы и факты. — 2004. — № 25 (июнь). — С. 20 : фотогр.

Набожняк, О. Зелена візитка Тернопільщини / О. Набожняк // Вільне життя. — 2006. — 16 серп. — С. 10.

Природний заповідник «Медобори» // Єлагін, І. Таємниці неопалимої купини / І. Єлагін. — Т., 2005. — С. 20–26 : фотогр.

Свинко, Й. Медобори : [про унікальне геолог. утворення, його рослинність, геолог. та ботанічні пам'ятки, необхідність збереження] / Й. Свинко // Краєзнавство. Географія. Туризм. — 2006. — № 13/14 (квіт.). — С. 26–28.

Шот, М. Медобори : [природ. заповідник з однойменною назвою, рослинний і тваринний світ, наук. дослідження, які ведуться в заповіднику] / М. Шот // Урядовий кур'єр. — 2005. — 8 листоп. — С. 14 : фотогр.

Шот, М. Неопалима купина Медоборів : [природ. заповідник, його рослинний і тваринний світ, проблеми охорони території заповідника] / М. Шот // Медична академія. — 2005. — 19 серп. — С. 7.

Єлагін, І. «Таке під силу лише мужнім людям» — говорять про Михайла Музику лісівники : [про директора заповідника «Медобори»] / І. Єлагін // Свобода. — 2003. — 6 груд. — (На життєвих перехрестях).

Шот, М. Не здався, коли шлях висковзнув з-під ніг : [про дир. природ. заповідника «Медобори» М. Я. Музику] / М. Шот // Урядовий кур'єр. — 2004. — 28 груд. — С. 12 : фотогр.

Оліяр, Г. «Медобори» — природний заповідник із філією «Кременецькі гори», природоохоронна науково-дослідна установа загальнодержавного значення / Г. Оліяр // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2 : К — О. — С. 488–490 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 23–24: про Медобори.

21 ЛЮТОГО

180 років від дня народження отця Ісидора Дольницького

(21.02.1830–22.03.1924) — богослова, літургіста

Народився 21 лютого 1830 р. у містечку Залізці Нові Бродівської землі (нині — смт Залізці Зборівського району). Після закінчення церковної школи в Залізцях батьки віддали Ісидора на навчання до німецької гімназії в Тернополі. Там він був лише два роки, оскільки в 1845 р., за сприяння митрополита Левицького, Ісидор Дольницький їде в Рим на навчання в Грецьку колегію святого Атаназія.

Після закінчення навчання він повернувся в Галичину й 13 квітня 1856 р. прийняв Тайну Священства з рук кардинала Михайла Левицького.

Був призначений сотрудником при архикатедральному соборі Святого Юрія.

Через рік о. Дольницький удруге поїхав до Риму (1857), де своєю відданістю церкві та наполегливою працею здобув визнання й популярність навіть у Папи Пія IX.

У 1877 р. митрополит Йосеф Сембратович відкликав о. Ісидора до Львова та призначив його духівником і професором літургічних наук та церковного співу у Львівській духовній семінарії. Там у 1885 р. о. Ісидор заснував братство «Введення в храм Пресвятої Богородиці». Виконував обов'язки духовного опікуна сестер Василіянок.

Значний внесок зробив о. Ісидор у вирішення обрядових питань на Львівському соборі 1891 р. Він написав кілька трактатів, які пізніше Собор прийняв у свої рішення.

о. Ісидор Дольницький — автор кількох акафістів, служб, гласопісця. Вершиною його наукової творчості стало видання «Уставу богослужень», яким зараз користується УГКЦ.

У час Першої світової війни о. Дольницький потрапив у концентраційний табір Талергоф (Австрія). Про пережите там він написав «Спомини з Талергофу».

Помер 22 березня 1924 р. Похований у Львові на Личаківському кладовищі.

У березні 2001 р. Блаженніший патріарх Любомир Гузар поблагословив початок беатифікаційного процесу о. Ісидора Дольницького.

Література

Базан, Г. Богослов, літургіст, святий / Г. Базан // Зборівська дзвіниця. — 2008. — 8 лют. — С. 2 : фотогр. — (3 історії краю).

Базан, Г. Він прославив наш край / Г. Базан // Божий сіяч. — 2008. — № 11 (листоп.). — С. 4 : фотогр. — (Богослов, літургіст, святий).

5 БЕРЕЗНЯ

150 років від дня народження Євгена Олесницького

(5.03.1860–26.10.1917) — громадсько-політичного діяча,
адвоката, економіста

Народився в с. Великому Говиліві, нині Теребовлянського району на Тернопільщині, у сім'ї священника. Народну школу відвідував у Теребовлі, гімназію — у Тернополі. У 1878–1882 рр. навчався на правничому факультеті Львівського університету. У студентські роки розпочав свою громадську діяльність. Брав участь у заснуванні та виході газети «Діло», публікував у ній статті. Співпрацював із газетою «Батьківщина», редагував гумористичний часопис «Зеркало», у 1884–1886 рр. видавав «Русько-українську бібліотеку». Від 1881 р. — член виділу «Кружка правників», разом з А. Горбачевським і К. Левицьким видавав «Часопись правничу». Входив до управи «Руської бесіди» і деякий час був референтом її театру.

У 1883–1884 рр. відбував адвокатську практику в Тернополі: тут у лютому 1887 р. одружився. Працював помічником адвоката у Львові. Здобувши ступінь доктора права, відкрив у 1891 р. власну канцелярію в Стрию на Львівщині. Був умілим оборонцем на багатьох процесах, зокрема в 1894 р. домігся виправдувального вироку для Т. Окуневського в справі образи намісника Галичини К. Бадені, у 1897 р. захищав селян, яких власті звинувачували в антидержавних діях під час виборів. Крім фахової праці, активно займався організацією українського громадсько-політичного, культурно-освітнього і господарського життя. Заснував у повіті філії товариств «Просвіта», «Боян», «Руська бесіда» й ін. У 1899 р. обраний дійсним членом НТШ.

Був співзасновником й одним із керівників Крайового кредитного союзу, в 1907 р. — крайової кооперативної організації «Маслосоюз». Від 1909 р., коли переїхав на постійне проживання у Львів, очолював товариство «Сільський господар». У травні — листопаді 1906 р. займав посаду голови головного виділу «Просвіти». Від кінця 1890-х рр. Є. Олесниць-

кий — один із провідних діячів українського політичного руху. Послідовно виступав за його консолідацію, досягнення українсько-польського порозуміння. Брав активну участь у виборчих кампаніях; так виступав на вічі в Тернополі та селах повіту під час виборчої кампанії в 1897 р. Він — співзасновник у 1899 р. та один із лідерів УНДП. Упродовж 1900–1910 рр. був послом Галицького сейму, очолював у ньому Український клуб. Від 1907 р. і до кінця свого життя — посол австрійського парламенту. У 1903 р. український політичний провід представляв Є. Олесницького як одну із трьох кандидатур на посаду намісника Галичини.

Від початку Першої світової війни перебував у Відні. Співпрацював із Головною Українською Радою та СВУ, від травня 1915 р. входив до Загальної Української Ради. Розробив проект утворення українського коронного краю в складі Австро-Угорщини, який представив урядові країни. Є. Олесницький — автор наукових праць з юриспруденції, статей і брошур на політичну та господарську тематику, перекладів українською мовою літературних і драматичних творів. Написав спомини «Сторінки з мого життя», що вийшли посмертно в 1935 р., опублікував статтю-спогад «3-перед четвертини століття» (1904). Помер 26 жовтня 1917 р. у м. Відні (Австрія), похований у м. Стрию.

П. Гуцал

Література

Чуйко, І. Євген Олесницький : Сторінки життєпису : іст.-біогр. нарис / І. Чуйко. — Т. : Принтер-інформ, 2005. — 206 с. — Бібліогр.: с. 204–206 (30 назв). — (До 145-річчя від дня народження).

Гуцал, П. Олесницький Євген Григорович (5.03.1860–26.10.1917) / П. Гуцал // Гуцал, П. Українські правники Тернопільського краю : біогр. довід. / П. Гуцал. — Т., 2008. — С. 115–116.

Матейко, Р. Євген Олесницький : ретроспективний погляд на деякі сторінки життя та діяльності / Р. Матейко // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Т., 2003. — Вип. 2. — С. 75–79. — Бібліогр.: с. 79.

Чуйко, І. Адвокатська діяльність Євгена Олесницького / І. Чуйко // Суспільство : Історія, методологія дослідження, практика. — Т., 2004. — С. 77–78.

Чуйко, І. Дитячі та юнацькі роки Євгена Олесницького / І. Чуйко // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Т., 2003. — Вип. 4. — С. 353–358. — Бібліогр.: с. 357–358.

Чуйко, І. Формування світогляду Євгена Олесницького у Львівський період його діяльності (1878–1891 рр.) / І. Чуйко // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Т., 2004. — Вип. 1. — С. 61–67. — Бібліогр.: с. 67.

Волинська, О. «Віriamo, що запануємо на нашій землі» : [147-а річниця від дня народж. громад.-політ. діяча, науковця-правника, публіциста, дійсного члена НТШ (1889) Є. Г. Олесницького] / О. Волинська // Русалка Дністрова. — 2007. — № 2 (берез.). — С. 4 : фотогр.

Матейко, Р. Взаємини Євгена Олесницького та Івана Франка на тлі галицької дійсності кінця XIX — початку XX століття / Р. Матейко, І. Чуйко // Освітнянин. — 2007. — № 1. — С. 22–25.

Мельничук, Б. «Вірим, запануємо на нашій землі» : [145-а річниця від дня народж. Є. Г. Олесницького — науковця-правника, громад.-політ. діяча] / Б. Мельничук, В. Уніят // Вільне життя. — 2005. — 3 верес. — С. 6. — (Рядок з біографії краю).

Те ж // Свобода. — 2005. — 9 квіт. — С. 7.

Фока, Л. До 144-ї річниці від дня народження Євгена Олесницького / Л. Фока // Ратуша. — 2004. — 26 лют.

Мельничук, Б. Олесницький Євген Григорович (5.03.1860, с. Вел. Говилів, нині Тереховлян. р-ну — 26.10.1917, м. Відень, Австрія, похов. у м. Стрий, нині Львів. обл.) — громадсько-політичний діяч, науковець-правник, публіцист / Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2 : К — О. — С. 665–666 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 31–33: про Є. Олесницького.

9 БЕРЕЗНЯ

130 років від дня народження Василя Сімовича

(9.03.1880–13.03.1944) — професора, мовознавця,
педагога, перекладача, книговидавця

Народився 9 березня 1880 р. у с. Гадинківцях, тепер Чортківського району. Навчався в Чернівецькому університеті (1899–1904). У 1904–1914 рр. викладав українську мову та літературу в Чернівецькій учительській семінарії, протягом 1914–1919 рр. працював керівником шкіл, учительських курсів, редактором періодичних видань у таборах полонених українців російської армії в Австрії та Німеччині. З 1923 р. — професор, а в 1926–1930 рр. — ректор Українського педагогічного інституту в Празі. Брав активну участь у роботі Празького лінгвістичного гуртка. У 1933 р. переїхав до Львова, де займав посаду наукового секретаря Наукового товариства ім. Т. Шевченка, став його дійсним членом. Своєрідною заявою до вступу в Товариство стало видання В. Сімовичем «Кобзаря» Т. Шевченка в Лейпцігу, де він у 1920–1923 рр. працював редактором української друкарні.

Займався редакторською та видавничою діяльністю, зокрема в НТШ та в редколегії Української загальної енциклопедії (1930–1935). Виступав із доповідями і рефератами на засіданнях філологічної секції, а згодом — мовознавчої комісії НТШ. У січні 1934 р. організував лінгвістичний гурток для молоді, яка студіювала мовознавство. Він брав участь також у роботі термінологічної комісії з українських правничих питань, відстоював заснування державного Інституту українознавства при НТШ.

У 1939 р. вчений організував публікацію листів Лесі Українки до М. Павлика, І. Франка та О. Кобилянської. Видрукував 155 том «Наукових записок» і 23 том збірника філологічної комісії, чотири випуски європейського рівня часопису «Сьогочасне і минуле» про досягнення української науки і культури. Навколо останнього видання В. Сімович згуртував найкращі сили української наукової і культурної еліти, зокрема М. Кордубу, Б. Лепкого, Д. Лукіяновича, О. Прицака та інших.

У 1940–1941 рр. В. Сімович — професор, завідувач кафедри української мови, декан філологічного факультету Львівського університету. У липні 1941 р. обраний ректором цього університету, але німецька влада не дозволила продовжити діяльність вузу. Проте В. Сімович знайшов можливість підпільно, 29 листопада 1941 р. зібрати філологів і відновити роботу комісії Наукового товариства імені Т. Шевченка. Він очолив кабінет мовознавства, виступав перед науковцями з доповідями, досліджен-

нями про мову українських письменників, готував предметний покажчик з лінгвістики, уклав українсько-німецький словник. У березні 1943 р. В. Сімович виступив із програмною доповіддю перед культурно-освітніми працівниками Львівщини «Чого чекати від української науки». У ній він пропонував заходи щодо пріоритету українознавчих студій, виховання молоді, підтримки наукових осередків.

Праці В. Сімовича: «Поуки для коректорів» (1916), «Практична граматики української мови» (1917), «Як стати по-українськи грамотним» (1919), «Граматики української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці» (1921), «Нариси староболгарської мови», «Хрестоматія і пам'ятники старої української мови», «На теми мови» (1924), «До морфології українських прикметників» (1933) та багато інших.

Ю. Шевельов вважав В. Сімовича насамперед «першим українським свідомим і послідовним фонологом». Проте він відомий і як граматист, і як один із нормалізаторів української літературної мови. За висловом П. Коваліва «нема такої галузі української філологічної науки, куди б не заглянуло пильне око великого патріота української культури».

Помер В. Сімович 13 березня 1944 р. у Львові.

На батьківщині вченого в с. Гадинківцях 1993 р. йому поставлено пам'ятник.

(з кн. «Визначні постаті Тернопілля»).

Література

Сімович, В. Вибрані статті / В. Сімович ; упорядкув. та прим. Н. Ткачової. — Т. : Підручники і посібники, 2005. — 112 с.

Сімович, В. Великдень у таборі полонених : (двадцять літ тому) : [спогади] / В. Сімович // Добржанський, О. Бажаємо до України! / О. Добржанський, В. Старик. — О., 2008. — С. 686–689.

Сімович, В. Початки національно-просвітньої праці серед полонених українців у таборі Фрайштадті : [спогади] / В. Сімович // Добржанський, О. Бажаємо до України! / О. Добржанський, В. Старик. — О., 2008. — С. 676–686.

Сімович, В. [Спогади про румунізацію українського шкільництва на Буковині в 1918–1921 рр.] / В. Сімович // Добржанський, О. Бажаємо до України! / О. Добржанський, В. Старик. — О., 2008. — С. 1112–1120.

Гуйванюк, Н. Граматична концепція Василя Сімовича у світлі сучасних лінгвістичних досліджень / Н. Гуйванюк // Наукові записки ТНПУ. Сер.: Мовознавство. — Т., 2005. — Вип. 1. — С. 37–47.

Кузь, О. Внесок Василя Сімовича в українське мовознавство / О. Кузь // Студентський науковий вісник. — Т., 2008. — № 15. — С. 58–60.

Черемшинський, О. Дружба вчених-земляків : [В. Гнатюка та В. Сімовича] / О. Черемшинський // Вільне життя. — 2005. — 2 лип. — С. 5. — (Постаті).

Якель, Р. У мовознавство — з лінії вогню : [про відомого мовознавця В. Сімовича] / Р. Якель // Свобода. — 2005. — 25 черв. — С. 6. — (Славенні земляки).

Сімович Василь Іванович (псевд. і крипт. — Верниволя В., Сімартич, В. С., Вв., Сім-ич та ін.; 09.03.1880, с. Гадинківці, нині Гусятин. р-ну — 13.03.1944, м. Львів) — мовознавець, педагог, редактор, громадський і культурний діяч / З. Бичко, Б. Мельничук, Б. Пиндус, Л. Щербак // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 263–264.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 33–35: про В. Сімовича.

10 БЕРЕЗНЯ

70 років від дня народження Ігоря Дуди

(10.03.1940) — мистецтвознавець, педагога, заслуженого працівника культури України

Мистецтвознавець, педагог, член Національної спілки художників України з 1992 р., Національної спілки журналістів України з 1984 р., Всеукраїнської спілки краєзнавців із 1992 р., Міжнародної асоціації мистецтвознавців із 1996 р., заслужений працівник культури України з 1999 р. Народився 10 березня 1940 р. у с. Ганчова Горлицького повіту Краківського воєводства, тепер — Польща. У 1958–1961 рр. навчався у Львівському технікумі легкої промисловості. З 1961р. — у Тернополі. У 1967–1973 рр. навчався в Інституті живопису, скульптури і архітектури ім. І. Ю. Рєпіна Академії мистецтв СРСР у Санкт-Петербурзі на факультеті теорії та історії мистецтва в Ц. Г. Нессельштраус.

У 1966–1991 рр. — викладач історії мистецтва, рисунка і шрифтів міського профтехучилища № 8, Республіканської школи декораторів-рекламознавців, Тернопільського кооперативного технікуму (відділення художнього оформлення), Тернопільського педагогічного інституту. З 1991 р. — директор новоствореного Тернопільського обласного художнього музею. З 1990 р. — секретар комісії з присудження обласної мистецької премії ім. М. Бойчука. З 2005 р. — доцент Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка. Працює в ділянці мистецтвознавства, краєзнавства. Друкується з 1972 р. Автор видань: «Віктор Макаров» (1982), «Бучач» (1985), «Борщів» (1989), «Тернопільщина літературна» (1990), «Тернопіль. Що? Де? Як?» (1989) і «Тарас Шевченко на Тернопільщині» (1991, обидва у співавторстві), «Перша Всеукраїнська виставка художників-монументалістів» (1994), «Дмитро Шайнога» (1994), «Андрій Ткаченко» (1996), «Діонізій Шолдра» (1995), «Антін Малюца» (1998), «Земля Тернопільська».

Близько 1000 статей, рецензій і нарисів опубліковано в журналах і газетах Тернополя, Києва та Варшави. Живе й працює в Тернополі.

Література

Дуда, І. Спомнеш моє слово : лемківски приповідки / І. Дуда. — Т. : Астон, 2008. — 88 с., 4 л. фотогр.

Дуда, І. Тарас Шевченко на Тернопільщині / І. Дуда, Б. Мельничук. — 3-є вид., допов. — Т. : Новий колір, 2007. — 106 с.

Тернопільський обласний художній музей : буклет / авт.-упоряд., макет і текст — І. Дуда. — Т. : Іщенко Ю. В., 2005.

Дуда, І. Більше запитань, ніж відповідей : [про поповнення фондів обл. худож. музею пам'ятками сакрального мистецтва, знайденими на території церкви Різдва Христового] / І. Дуда // Вільне життя. — 2007. — 8 груд. — С. 8 : фотогр. — (Нові експонати музею).

Дуда, І. І в живопису, і в графіці : Великий Каменяр у творчості тернопільських художників / І. Дуда // Вільне життя. — 2006. — 30 серп. — С. 4 : фотогр.

Дуда, І. «Мистецтво тоталітаризму. Соцреалізм» : [під такою назвою в обл. худож. музеї експонувалася вист. творів живопису, скульптури, графіки з музейних фондів] / І. Дуда // Вільне життя. — 10 листоп. — С. 8. — (Отак і жили).

Дуда, І. Непідвладні часові скарби / І. Дуда // Свобода. — 2006. — 13 трав. — С. 8. — (Художньому музеєві — 15).

Дуда, І. Пам'яті Олександра Іванова — краєзнавця, педагога, видавця / І. Дуда, В. Климчук // Нова Тернопільська газета. — 2009. — 22–28 лип. — С. 4 : портр.

Дуда, І. «Хрещений батько»: [про відомого терноп. ж-ста В. Л. Сушкевича] / І. Дуда // Вільне життя. — 2006. — 28 черв. — С. 10 : портр. — (Наші люди).

Дуда, І. Вірю в краще своїх внуків : Ігор Микитович Дуда відповідає : [інтерв'ю з дир. обл. худож. музею І. Дудою] / вів В. Сушкевич // Вільне життя. — 2008. — 16 жовт. — С. 7 : фотогр.

Дуда, І. Розмова з однофамільцем [мистецтвознавцем Ігорем Дудою] про живопис, спорт, вареники і не тільки / провів І. Дуда // Тернопільський оглядач. — 2008. — № 4. — С. 14–15 : фотогр.

Гулько, Я. Лемківські світочі на Тернопільській землі : [дир. обл. худож. музею І. Дуда та презентація упорядкованої ним збірки лемків. приказок-приповідок «Спомнеш моє слово»] / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. — 2008. — 1–7 жовт. — С. 15 : фотогр.

Дуда Ігор Микитович // Тернопільська обласна організація Національної спілки художників України : альбом-каталог / упорядкув. І. Дорош. — Т., 2007. — С. 61 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 36–39: про І. Дуду.

17 БЕРЕЗНЯ

125 років від дня народження Франца Коковського

(17.03.1885–9.09.1940) — українського письменника, журналіста, етнографа

Народився 1885 р. у Бережанах (згідно із записами в метричній книзі м. Бережан — 17 вересня, згідно з автобіографією — 17 березня). У 1898–1906 рр. — навчання в Бережанській гімназії. У 1900–1901 рр. був активним членом таємного гімназійного гуртка «Молода Україна» (технічний редактор гуртківських журналів «Зірка», «Поступ», «Небелиці», які власноруч набирав на гектографі). У 1906 р. вступив на філософський факультет Львівського університету, але через рік за участь у студентській демонстрації протесту був відчислений, після чого вчився на юридичному

59

факультеті в університетах м. Грац (Австрія), Чернівці, поєднуючи навчання з працею журналіста, секретаря в театрі «Руська Бесіда». У 1910–1911 рр. знову у Львові, закінчує юридичні студії.

У роки ЗУНРу обирався державним комісаром Козови. Пізніше, коли Західна Україна опинилася під владою Польщі, Коковський перейшов на державну службу адвоката у Бережанах (1921), потім — повітового судді в Підгайцях, а в 1928 р. — окружного судді в м. Сянок Краківського воєводства (Польща). У 1930 р. створює там музей «Лемківщина». У 1934 р. польська влада позбавила його посади, і він із сім'єю повернувся до Бережан. У Бережанах отримав посаду судового радника й знову продовжував працювати на користь громади: очолив філію «Сільський господар» (останній голова філії), працював у профспілці, брав участь у роботі багатьох громадських організацій міста, зібрав одну з найбільших приватних бібліотек у Бережанах і в 1936 р. відкрив музей імені А. Чайковського.

По приходу до міста радянської влади Коковського разом із його сином Степаном та іншими громадськими діячами Бережанщини в ніч з 23 на 24 грудня 1939 р. арештували й запроторили в Тернопільську тюрму, де він загинув 9 вересня 1940 р. (за іншими даними, загинув він у листопаді, а ще за іншими — у листопаді наступного року, у вагоні по дорозі на заслання). Сліди сина загубилися в Сибіру.

Починаючи з 1903 р., з часу надрукування в «Руслані» вірша Коковського «Хвилі розкуті», твори його друкувалися в багатьох часописах: той же «Руслан» (велика збірка сонетів 1904–1905 рр.), «Діло», «Буковина», «Руська хата», «Дзвінок», «Громадський голос», «Розвага». У 1907 р. — перша збірка «Сердечні струни». Як перекладач з Гауптмана, Ростана, Бернштайна, Гора та ін., Коковський значно збагатив репертуар українського театру «Руська Бесіда». У 1909 р. видав популярну біографію «Оповідання про Тараса Шевченка».

У тридцятих роках почався другий етап у творчості Коковського — письменника-реаліста, дотепного оповідача: історичні, дитячі оповідання, повість із лемківського життя «За землю» (1936). Як письменник й етнограф, свою дослідницьку, громадську та літературну працю присвятив переважно лемкам: у створенні музею лемківської культури, етнографічно-економічних нарисах, краєзнавчих статтях, художніх творах.

Я. Мазурак

Література

Коковський, Ф. Остання молитва : оповідання, повісті / Ф. Коковський. — Л. : Край, 1999. — 252 с.

60

Гуцал, П. Коковський Франц Михайлович (17.03.1885–9.09.1940) / П. Гуцал // Гуцал, П. Українські правники Тернопільського краю : біогр. довід. / П. Гуцал. — Т., 2008. — С. 74–75.

Мазурак, Я. Коковський Франц (псевд. Богдан Левченко, Ф. Кок, Франц Михайлів, Елепідон) — письменник, перекладач, мовознавець, етнограф, журналіст, юрист / Я. Мазурак // Мазурак, Я. Літературна Бережанщина : біогр. довід. / Я. Мазурак. — Бережани, 2000. — 154 с.

С. 56–57: про Ф. Коковського.

Будар, Т. Ім'я Коковського повертається / Т. Будар // Вільне життя. — 2000. — 6 черв.

Зінчук, Л. Франц Коковський: трагічна доля таланту / Л. Зінчук // Жайвір. — 2000. — Берез.

Мазурак, Я. «Праця наша була самовіддана...»: [до історії створення музею «Лемківщина» у Санюку; про письменника, адвоката, громад. діяча Ф. Коковського — організатора музею] / Я. Мазурак // Бережанське віче. — 2007. — 15 черв. — С. 9.

Хома, В. Український патріот : [письменник, журналіст, перекладач Ф. Коковський] / В. Хома // Вільне життя. — 2003. — 27 верес. — (До 85-річчя ЗУНР).

Гуцал, П. Коковський Франц Михайлович (псевд. і крипт. — Богдан Левченко, Елепідон, Франц Кок, Франц Михайлів, Ф. К., К. Ф. та ін.; згідно із записами в метр. книзі — 17.09, в автобіографії вказано 17.03, в УЛЕ та ін. — 2.07.1885, м. Бережани — 9.09.1940, м. Тернопіль) — правник, письменник, драматург, літературний критик, етнограф, перекладач / П. Гуцал, Я. Мазурак, Б. Пиндус // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2 : К — О. — С. 134–135 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік : бібліогр. список / уклад.: М. Друневич, Н. Іванко. — Т. : Операт. друк, 1999. — 104 с.

С. 48–49: про Ф. Коковського.

31 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження Галини Гордасевич

(31.03.1935–11.03.2001) — поетеси

Народилася 31 березня 1935 р. у м. Крем'янці на Тернопільщині в родині священника Леоніда Гордасевича та матінки Олени з роду Хомчуків. Дитинство поетеси пройшло на Рівненщині під час воєнних лихоліть; юність — за колючим дротом сталінських таборів; молодість — на індустриальних будовах Донбасу; до 1990 р. проживала в м. Донецьку, після чого переїхала до м. Львова.

За фахом Галина Гордасевич — професійний письменник. У 1971 р. закінчила Літературний інститут ім. М. Горького в м. Москві. Член Національної спілки письменників України з 1983 р. Брала участь у русі дисидентів, була членом оргкомітетів і делегатом установчих з'їздів Товариства української мови, Народного руху України та Демократичної партії України.

Лауреат літературного конкурсу «Шістдесятники» за 1996 р., премій ім. Олександра Білецького в галузі критики та ім. Валерія Марченка в галузі публіцистики за 1997 р.

Померла в м. Львові 11 березня 2001 р. Похована в м. Крем'янці.

Література

Гордасевич, Г. Ера України : поезії / Г. Гордасевич ; від авт. — Л. : Сполом, 2000. — 64 с.

Гордасевич, Г. І сказав Ісус : поезії / Г. Гордасевич ; від авт. — Л. : Сполом, 2000. — 64 с.

Гордасевич, Г. Ішла весна по місту : поезії / Г. Гордасевич ; передм. Б. Гордасевича. — Л. : Піраміда, 2001. — 64 с.

Гордасевич, Г. Над озером холодної води : поезії / Г. Гордасевич ; передм. Б. Гордасевича. — Л. : Піраміда, 2001. — 64 с.

Гордасевич, Г. Рядок з літопису : поезії / Г. Гордасевич ; від авт. — Л. : Сполом, 2000. — 64 с.

Гордасевич, Г. Соло для дівочого голосу : автобіогр. роман / Г. Гордасевич ; біогр., передм. О. Сапеляка. — Л. : Добра справа, 2001. — 112 с.

Гордасевич, Г. Сонце, вітер і жінка : поезії / Г. Гордасевич ; передм. Б. Гордасевича. — Л. : Піраміда, 2001. — 64 с.

Гордасевич, Г. Станція Ворожба : поезії / Г. Гордасевич ; передм. Б. Гордасевича. — Л. : Піраміда, 2001. — 64 с.

Гордасевич, Г. Степан Бандера: людина і міф / Г. Гордасевич ; передм. Ю. Шухевича ; вступ. сл. авт. — 3-є вид., допов. — Л. : Піраміда, 2001. — 208 с. : іл. — Бібліогр. авт.: с. 206–207.

Гордасевич, Г. Українка в світі: переклади світ. лірики / Г. Гордасевич ; про авт. книги. — Л. : Піраміда, 2002. — 128 с.

Гордасевич, Г. Як стати доброю господинею: практичні поради молодичці / Г. Гордасевич. — Л. : Каменяр, 2004. — 48 с.

Гордасевич, Г. Дещо про російську ментальність: етнопсихологічний етюд / Г. Гордасевич // Визвольний шлях. — 2000. — № 5. — С. 108–112.

Гордасевич, Г. Доля поета; «Не покладу перо...»; Покинуте гніздо: поезії [знайдені в архіві поетеси] / Г. Гордасевич // Слово Просвіти. — 2003. — 30 квіт. — 6 трав. — С. 12.

Гордасевич, Г. Ой, повезли Галю...: [поезії] / Г. Гордасевич // Літ. Україна. — 2005. — 30 черв. — С. 7: фотогр.

Гордасевич, Г. Чи потрібні письменники політиці?: передвиборні роздуми / Г. Гордасевич // Літ. Україна. — 1998. — 12 берез.

Слід її зірниці // Чернихівський, Г. Портрети пером: статті, есе, рецензії / Г. Чернихівський. — Кременець; Т., 2001. — С. 97–105. — Бібліогр.: с. 104–105.

Бачинська, К. Спогади про Галину Гордасевич: спомин землячки / К. Бачинська // Вісник Львівського товариства «Тернопільщина». — Л., 2001. — Вип. 2. — С. 11–13.

Гром'як, Р. «Був світ, а в світі була любов»: Галині Гордасевич — 60 / Р. Гром'як // Літ. Україна. — 1995. — 27 квіт.

Те ж // Тернопіль вечірній. — 1995. — 29 берез.

Зозуляк, Є. Вибране сином для матері / Є. Зозуляк, М. Ониськів // Вільне життя. — 2000. — 19 верес.

Сушкевич, В. «Жила, любила, плакала, сміялась»: Так про себе сказала відома українська поетеса, уродженка Кременця Галина Гордасевич / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2005. — 8 жовт. — С. 7.

Чернихівський, Г. Зоря Галини Гордасевич: Лицарі духу українського / Г. Чернихівський // Діалог. — 2005. — 26 берез.; 2, 9 квіт.

Лауреат премії імені Олександра Білецького: [Г. Гордасевич] // Літ. Україна. — 1997. — 17 квіт.

Лауреати «Березоля — 98»: [Г. Гордасевич] // Літ. Україна. — 1999. — 28 січ.

Бачинська, К. За синім обрієм розтану: світлої пам'яті Галини Гордасевич / К. Бачинська // Жінка. — 2002. — № 6. — С. 6.

Бачинська, К. На початку нашого шляху до волі було її слово: [світлій пам'яті Галини Гордасевич] / К. Бачинська // Діалог. — 2001. — 5 трав.

Гоць, Г. Галина Гордасевич серед нас: На перші роковини від дня смерті / Г. Гоць // Шлях перемоги. — 2002. — 21–27 берез., фотогр. — (Пам'ять).

Радошівський, Г. З порога ночі: [на помин Г. Гордасевич] / Г. Радошівський // Літ. Україна. — 2007. — 23 серп. — С. 4: фотогр. — (Літопис непокори).

Романчук, Л. Пам'яті Галини Гордасевич / Л. Романчук // Нова Тернопільська газета. — 2001. — 4 квіт.

Романюк, Н. «Жила, любила, плакала, сміялась»: На початку квітня минулого року не стало відомої української письменниці і громадської діячки Галини Гордасевич / Н. Романюк // Дзеркало тижня. — 2002. — 13 квіт.

Савків, Л. Я пам'ятаю її живою...: У квітні виповнився рік, як не стало талановитої української поетеси, нашої землячки Галини Гордасевич / Л. Савків // Свобода. — 2002. — 27 квіт., фотопортр.

Гоць, П. «Нескорена крем'ячанка»: [вист. до 70-річчя від дня народж. укр. письменниці Г. Гордасевич у Львові] / П. Гоць // Шлях перемоги. — 2005. — 4 трав. — С. 8.

Ленчук, Р. Вона любила Кременеччину очима серця: Народною толокою спорудили пам'ятник письменниці й публіцисту Г. Гордасевич / Р. Ленчук // Діалог. — 2006. — 3 черв. — С. 2: фотогр. — (Лицарі духу українського).

Репресовані письменники Тернопільщини: бібліогр. покажч. / упоряд. М. Друневич. — Т.: [б. в.], 2000. — 54 с.

С. 21–23: про Г. Гордасевич.

Дем'янова, І. Гордасевич Галина Леонідівна (31.03.1935, м. Кременець — 11.03.2001, м. Львів, похов. у м. Кременець) — письменниця, публіцист, громадська діячка / І. Дем'янова // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1: А — Й. — С. 394: фотогр.

70 років Тернопільському національному педагогічному університету імені Володимира Гнатюка

(15.04.1940)

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка — найстаріший вищий навчальний заклад на Тернопіллі. Його історія розпочинається з часу відкриття, 1 жовтня 1805 р., Кременецької гімназії.

У 1818 р. її було перейменовано в ліцей. У 1831 р., після активної участі студентів і ряду викладачів у визвольному русі, ліцей було закрито, а його матеріальна база послужила створенню в м. Києві університету св. Володимира (сьогодні — Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка).

У 1920 р. Кременецький ліцей відновив свою роботу.

15 квітня 1940 р. у м. Кременці було відкрито учительський інститут, який 4 серпня 1950 р. реорганізовано в педагогічний.

У 1969 р. заклад перебазовано в м. Тернопіль.

За роки свого існування педінститут підготував понад 30 тис. учителів. Значно зріс контингент студентів, професорсько-викладацький склад, зміцніла навчально-матеріальна база. Якщо на час реорганізації учительського інституту в педагогічний у вузі працювало 43 викладачі, у тому числі 3 доценти, то в даний час на 50 кафедрах університету працює 474 викладачі, у тому числі 49 докторів наук, професорів, 290 кандидатів наук, доцентів. На 12 факультетах навчається 8000 студентів. Університет готує вчителів із 30 спеціальностей.

Функціонує факультет післядипломної освіти, де кожного року проходять перекваліфікацію близько 200 колишніх випускників вищих навчальних закладів.

У 1989 р. при вузі відкрито ліцей фізико-математичного профілю, а в 1991р. — аспірантуру.

Випускники університету працюють майже у всіх областях України.

Понад 100 колишніх студентів захистили кандидатські та докторські дисертації й працюють у вищій школі, науково-дослідних установах України та за її межами.

У 1997 р. Тернопільський педагогічний інститут реорганізовано в університет і присвоєно ім'я В. М. Гнатюка, у 2001 р. отримав статус національного.

Про створення Тернопільського державного педагогічного університету // Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. — 1997. — № 7. — С. 30.

Вітаємо! Враховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності вузу та його вагомий внесок у розвиток української освіти і науки, статус національного отримав Тернопільський державний педагогічний університет // Вільне життя. — 2004. — 25 серп.

Постановою Кабінету Міністрів присвоєно ім'я В. М. Гнатюка Тернопільському державному педагогічному університету // Вільне життя. — 1997. — 25 листоп.

Вознюк, Л. «Тернопіль — Тюмень» — філологічний проект : [про співпрацю ТНПУ з Тюмен. держ. ун-том] / Л. Вознюк // Вільне життя. — 2007. — 24 листоп. — С. 1.

Мовламова, А. По знання — за кордон : [про наук. співпрацю ТНПУ ім. В. Гнатюка із закордонними навч. закладами] / А. Мовламова // Вільне життя. — 2008. — С. 11. — (Міжнародні зв'язки).

Костишин, Л. «Нехай факультет наш сіє десятками сильних умів...» : Філологічному ТНПУ ім. В. Гнатюка виповнилося 30 років! / Л. Костишин // Вільне життя. — 2009. — 3 черв. — С. 5 : фотогр. — (Враження).

Курант, В. З. Хіміко-біологічний факультет: становлення та перспективи розвитку : (до 40-річчя факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка) / В. З. Курант, М. М. Барна, Л. С. Барна // Наукові записки. Сер.: Біологія. — Т., 2009. — Вип. 1/2. — С. 198–202. — Бібліогр. в кінці ст.: (27 назв).

Савків, М. Десять років факультету психології : [ТНПУ ім. В. Гнатюка] / М. Савків // Тернопіль вечірній. — 2008. — 5 листоп. — С. 4 : фотогр.

Шостак, А. Там, де навчають перших вчителів : [про ф-т підготовки вчителів молодших класів ТНПУ ім. В. Гнатюка] / А. Шостак // Вільне життя. — 2008. — 1 берез. — С. 4 : фотогр. — (Із життя вузу).

З любов'ю до людей : [50-річчя проректора ТНПУ ім. В. Гнатюка В. В. Грубінка] // Вільне життя. — 2009. — 21 жовт. — С. 12 : фотогр. — (Ювілей).

Новосядлий, Б. Мелодія мистецтва на музику життя : [про архітектора, дизайнера, писанкарку, доцента ТНПУ ім. В. Гнатюка В. Жовнич] / Б. Новосядлий // Свобода. — 2008. — 27 серп. — С. 8 : фотогр.

Петро Гуцал — історик-ювіляр : [канд. іст. наук, викладач ТНПУ ім. В. Гнатюка] // Номер один. — 2008. — 6 лют. — С. 10 : фотогр.

Свинко, Й. «З кожної експедиції привозив валізу каміння» : бесіда з терноп. географом Йосипом Свинком / провела В. Матола // Експрес. — 2008. — 3–10 квіт. — С. 4 : фотогр. — (Тернопільські новини).

Терещук, Г. Освіта повинна йти в ногу з часом : [на запитання відповідає перший проректор ТНПУ ім. В. Гнатюка В. Г. Терещук] / записала В. Маньовська // Вільне життя. — 2009. — 16 жовт. — С. 2 : фотогр. — (Актуально).

Іщук, С. Науковий фаховий часопис : становлення та значення для розвитку географічної науки, популяризації географічних знань : [про розвиток наук. фахового часопису на Тернопіллі] / С. Іщук // Наукові записки. Сер.: Географія. — Т. : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. — № 2 (вип. 24). — С. 3–6. — Бібліогр. в кінці ст.: (6 назв).

14 ТРАВНЯ

90 років від дня народження Слави Стецько

(14.05.1920–12.03.2003) — громадсько-політичної діячки, педагога, публіциста, редактора

Народилася 14 травня 1920 р. у с. Романівці Тереховлянського району. Закінчила Тереховлянську гімназію й гуманітарний ліцей. Деякий час працювала директором школи в с. Юшківцях. З осені 1941 р. навчалася у Львівській політехніці, згодом — на правничому відділі Мюнхенського університету. Магістр політичних наук. На початку 1940-х р. очолювала жіночу мережу юнацтва ОУН — самостійників-державників. У 1942–1944 рр. разом з К. Зарицькою розбудовувала мережу Червоного Хреста в Україні.

Навесні 1943 р. була заарештована гітлерівцями й деякий час перебувала в ув'язненні. У повоєнні роки жила в еміграції.

Поряд з активною політичною діяльністю Слава продовжила навчальні студії. У Мюнхені вона закінчила Вільний український університет, здобувши фах конференц-перекладача. Шляхом самовдосконалення вивчила соціологію, політологію, вісім мов: англійську, німецьку, французьку, іспанську, італійську, польську, словацьку, білоруську.

Слава Стецько в емігрантському оточенні Заходу завжди була в центрі подій. Її енциклопедичні знання, висока ерудиція та хист політичного аналітика дозволяли успішно справлятися з обов'язками керівника прес-бюро АБН, редактора чужомовних журналів «АБН-кореспондентес», «Юкřejніє Ревю». Була організатором Європейської ради за свободу. У 1948–1953 рр. — член Центральної управи СУМ. З 1968 р. — член Проводу ОУН, керівник сектора зовнішньої політики. Разом із чоловіком Ярославом Стецьком із дипломатичною місією об'їздили весь вільний світ. Зустрічалися з молоддю, найвищими урядовцями країн Європи, Америки, Азії (зокрема, зустрічі з Чан Кай Ші, президентами США Д. Картером, Р. Рейганом, президентом Філіппін Маркосом та ін.). Ці поїздки сприяли розвитку політичної думки в діаспорі, зустрічах із лідерами ряду держав світу, пропагуванню й відстоюванню ідей української незалежності.

Після смерті чоловіка Слава Стецько очолила Антибільшовицький Блок Народів (1986), а з 1991 р. — Провід ОУН-Р.

У 1992 р. повернулася з еміграції в Україну, де відновила діяльність ОУН-Р. Тоді виникла потреба розширити й поглибити ідеї націоналізму по всій Україні — духовну основу українців. З цією метою створюється політична партія — Конгрес українських націоналістів (КУН). Славу Стецько обрали головою КУНу.

Авторитет Слави Стецько та любов народу до неї була високо поцінована — її було обрано депутатом Верховної Ради України в 1997, 1998 та 2002 рр.

Як старший за віком депутат, вона зачитувала текст присяги народного депутата в день відкриття перших сесій Верховної Ради України.

Слава Стецько вважала, що піднесення свідомості мусить йти в парі з боротьбою за владу. У цій діяльності пані Слава високо поцінювала значимість науковців, освітян. Вона прагнула зустрічатися й спілкуватися з українськими діячами науки, відвідувала наукові конференції, з'їзди, побувала у багатьох науково-дослідних установах, вищих навчальних закладах. З великою зацікавленістю вона підтримувала зв'язок із професором П. Кононенком, Ф. Погребенником, А. Погрібним, А. Алексюком, Ю. Маньком, Я. Ульгурським, І. Головацьким та іншими діячами науки й освіти.

Слава Стецько була шанованим гостем студентства й викладачів, учнів шкіл у містах і селах. Пріоритетною вважала співпрацю зі Спілкою української молоді. З її керівництвом вирішувала багато питань стосовно проведення вишколу, молодіжних конференцій, організації молодіжних таборів.

Депутат Верховної Ради Ярослава Стецько твердо відстоювала справедливе пошанування на державному рівні легендарних борців за волю України — вояків ОУН — УПА. Вона сприяла створенню депутатського об'єднання «Нація і держава». Брала участь у створенні виборчого блоку «Національний фронт».

Померла 12 березня 2003 р. у м. Мюнхені (Німеччина), похована в м. Києві.

Л. Олійник

Література

Стецько, С. Слава Стецько: «Якби ще раз народилась, то хотіла б мати таке життя, яке мала»: одне з останніх інтерв'ю С. Стецько / розмовляв П. Маліш // Високий замок. — 2003. — 15 берез., фотогр.

Бондаренко, В. Весняна слава: [подвижницька діяльність Я. Стецько] / В. Бондаренко // Дзеркало тижня. — 2006. — 11 берез. — С. 13 : фотогр.

Ванат, І. Наша слава — наша гордість: [житт. та політ. шлях С. Стецько] / І. Ванат // Вільне життя. — 2004. — 6 берез. — С. 5. — (Незабутні).

Вічна революціонерка: [про Я. Стецько — голову Проводу ОУН, уродженку с. Романівки Тербовл. р-ну] // Вільне слово. — 2007. — 13 жовт. — С. 2 : фотогр.

Галух, А. Ярослава Стецько: «Я стеснялась, что в немецкой тюрьме отсидела всего восемь месяцев...»: [факты из жизни Я. Стецько] / А. Галух // Факты. — 2003. — 21 марта. — С. 4 : фотогр.

Каменюк, О. Прокладала дорогу до волі / О. Каменюк // Вільне життя. — 2006. — 11 берез. — С. 6 : портр. — (Незабутні).

Коханець, Л. Ніколи українські націоналісти не були проти російського народу: з останніх інтерв'ю Ярослави Стецько / Л. Коханець // Голос України. — 2003. — 14 берез.

Садовська, Г. Нема пророка у своїм краю?: [про С. Стецько, її рідних, с. Романівку Тербовл. р-ну] / Г. Садовська // Вільне життя. — 2005. — 16 берез. — С. 4 : фотогр. — (Незабутні).

Силин, О. Рік без Слави: спогад про людину видатної самопожертви / О. Силин // Україна молода. — 2004. — 12 берез. — С. 3. — (Пам'ять).

Солонець, О. Її звали Слава / О. Солонець // Слово Просвіти. — 2004. — 18–24 берез. — С. 4. — (Символи нації).

Босович, В. Документальний відеофільм про Славу Стецько: [розпочато роботу над фільмом про політ. лідера України] / В. Босович, І. Губка, М. Босович // Шлях перемоги. — 2004. — 4 серп. — С. 11.

Ванат, І. Слава України: до річниці від дня смерті Слави Стецько / І. Ванат // Шлях перемоги. — 2004. — 10 берез., фотогр. — (Подвижники).

Нагірняк, О. Вечір пам'яті Слави Стецько: [ушанування пам'яті нац. героїні в Київ. міськ. будинку вчителя] / О. Нагірняк // Шлях перемоги. — 2004. — 17 берез. — С. 3.

Олійник, Л. Пам'яті великої доньки українського народу: до річниці від дня смерті Слави Стецько / Л. Олійник // Подільське слово. — 2004. — 19 берез. — (Видатні постаті).

Пам'яті Слави Стецько // Розбудова держави. — 2003. — № 58. — С. 24–25.

Степанчук, І. Славі — від патріотів: на Байковому цвинтарі в Києві встановлено пам'ятник Ярославі Стецько / І. Степанчук // Україна молода. — 2007. — 23 жовт. — С. 3 : фотогр. пам'ятника.

Кушнерик, Г. Стецько Слава Йосипівна (з дому — Музика Ганна Євгенія; псевда «Тирса», «Муха»; 14.05.1920, с. Романівка, нині Тербовл. р-ну — 12.03.2003, м. Мюнхен, Німеччина, похов. у м. Київ) — громадсько-політична діячка, педагог, публіцист, редактор / Г. Кушнерик, Б. Мельничук, А. Субчак // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 350–351 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: бібліогр. список / уклад.: М. Друневич, Н. Іванко. — Т.: Операт. друк, 1999. — 104 с.

С. 45–46: про С. Стецько.

15 ЧЕРВНЯ

70 років Кременецькому медичному училищу імені Арсена Річинського

(15.06.1940)

Кременецьке медичне училище засновано 15 червня 1940 р. як фельдшерсько-акушерська школа, де проводили підготовку за спеціальністю «фельдшер-акушер».

У вересні 1951 р. реорганізовано в медичне училище, яке готувало фахівців за спеціальностями: фельдшер, акушер та медична сестра.

У 1985 р. завершено будівництво гуртожитку на 450 місць. Тут відкрили спортивний комплекс для оздоровлення студентів та працівників навчального закладу.

Функціонує бібліотека з читальною залом, а також її філія в гуртожитку училища, книжковий фонд якої нараховує близько 40000 примірників документів.

Низку навчальних кабінетів організовано в районній лікарні.

Із 1994 р. училище працює разом із Кременецьким ліцеєм. У 1996 р. створено навчально-науковий комплекс із Тернопільською медичною академією, а через два роки — з Українським медичним інститутом асоціації народної медицини.

За роки роботи зі стін училища вийшли тисячі висококваліфікованих фельдшерів, акушерок, медичних сестер. Серед його випускників — керівники лікувально-профілактичних закладів, доктори та кандидати медичних наук, котрі працюють у вищих навчальних закладах різних регіонів України.

У 1999 р. училищу присвоєно ім'я Арсена Річинського, відкрито пам'ятну таблицю (2002).

Нині на факультетах «Лікувальна справа», «Акушерська справа», «Сестринська справа» навчаються понад 400 студентів.

Література

Куза, М. Кременецькому медичному — 40 / М. Куза // Вільне життя. — 1980. — 19 жовт.

Фарина, І. Медучилищу — шістдесят / І. Фарина // Свобода. — 2000. — 17 черв.

Хмілецький, В. У Кременці — сонячно : [Кремен. мед. уч-щу присвоєно ім'я нашого славного земляка — відомого лікаря й поборника укр.

православ'я А. Річинського] / В. Хмілецький // Вільне життя. — 1999. — 20 трав.

«Коли громадська думка піднесеться понад усі церковні роздори...» : [5-річчя присвоєння Кремен. мед. уч-щу імені А. Річинського] // Діалог. — 2004. — 29 трав. — (Ювілеї).

Вандзеляк, Г. Навчальний заклад у Кременці — ровесник Тернопільщини / Г. Вандзеляк // Свобода. — 2004. — 15 черв. — С. 4 : фотогр.

Вікторов, В. Наблизити навчання до практики / В. Вікторов // Діалог. — 2005. — 5 берез.

Гончарук, О. Сестра милосердя — професія минулого і майбутнього : [про викладачів Кремен. мед. уч-ща] / О. Гончарук // Діалог. — 2006. — 15 лип. — (Покликання).

Дичко, Б. Білі лебеді милосердя : [про історію та сьогодення Кремен. мед. уч-ща] / Б. Дичко // Свобода. — 2008. — 24 верес. — С. 3 : фотогр. — (Училище в княжому місті).

Технологія новаторства у викладанні сестринської справи в Кременецькому медичному училищі / П. Є. Мазур, Л. Л. Стаднюк, В. А. Левчук, Г. З. Присяжнюк // Медсестринство. — 2008. — № 1. — С. 25–26.

Хаймець, О. У білих халатах дали клятву Гіппократа / О. Хаймець // Діалог. — 2004. — 9 жовт.

Мазур, П. Петро Мазур: «Медучилище чекає вступників» : [розмова з директором Кремен. мед. уч-ща] / вів І. Фарина // Свобода. — 2006. — 28 черв. — С. 4 : фотогр.

Єлагін, І. Сходинки Петра Мазура : [про директора Кремен. мед. уч-ща] / І. Єлагін // Свобода. — 2004. — 14 верес. — (Керівник: і професія, й покликання).

Амброз, Д. Через 30 літ випускників зібрала «Альма-матер» : [зустріч випускників Кремен. мед. уч-ща] / Д. Амброз // Діалог. — 2005. — 4 черв.

Дем'янова, І. Кременецьке медичне училище ім. А. Річинського — медичний навчальний заклад 2–3 рівнів акредитації у м. Кременець / І. Дем'янова // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2 : К — О. — С. 226.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 56–58: про Кремен. мед. уч-ще.

18 ЛИПНЯ

50 років від дня народження Василя Вітенка

(18.07.1960) — бібліотекаря, бібліографа, директора Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки

Народився 18 липня 1960 р. у м. Тербовлі в сім'ї вчителів. Навчався в Тербовлянській середній школі, Тербовлянському культурно-освітньому училищі, яке закінчив із відзнакою в 1978 році. Упродовж 1978–1982 рр. — студент бібліотечного факультету Харківського державного інституту культури.

Після закінчення вузу працював методистом Тербовлянської районної бібліотеки. У 1987 р. був призначений заступником директора обласної бібліотеки для дітей. З 1993 р. В. Вітенко очолює колектив Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки.

Одним із перших розпочав автоматизацію бібліотечних процесів і створення електронних баз даних (1993). Під його керівництвом книгозбірні Тернопільщини зайняли перше місце в Україні за кількістю центрів із безкоштовним доступом до мережі Інтернет, створено сайт обласної універсальної наукової бібліотеки, Регіональний інформаційний портал «Тернопільщина» та інформаційно-ресурсні центри «Вікно в Америку» (2003) і Центр європейської інформації (2009). Проекти реалізовано за підтримки Посольства США в Україні та Міжнародного фонду «Відродження». З ініціативи В. Вітенка започатковано електронну бібліотеку повнотекстових краєзнавчих видань Тернопільської області (2004), електронну доставку документів для бібліотек регіону (2007).

Багато зробив для вдосконалення системи методичного забезпечення книгозбірень області. Завдяки його зусиллям збережено мережу сільських бібліотек.

В. Вітенко є автором понад 60 статей у наукових збірниках, професійній пресі, на сторінках обласних періодичних видань. Під його керівництвом вийшло більше ста науково-методичних, бібліографічних, оглядово-аналітичних матеріалів, серед яких: бібліографічні покажчики «Література про Тернопільську область», «Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільської області», «Театральна Тернопільщина», «Музична Тернопільщина», «Тернопільщина в народознавчих пам'ятках», «Козацтво і Тернопільщина», «Олександр Неприцький-Грановський», «Петро Медведик», «Богдан Лепкий», «Юліуш Словацький», «Ігор Герета», «Соломія Крушельницька» та ін.; збірник статей «LEAP: Інтернет для читачів публічних бібліотек»; інформаційний бюлетень

«Професійне досє бібліотекаря» тощо. Започаткував загальнобібліотечну серію видань «Родом з України», щорічний бібліографічний покажчик «Культура Тернопільщини».

Член президії Української бібліотечної асоціації, голова Тернопільського обласного відділення Української бібліотечної асоціації. Учасник та переможець конкурсів і проєктів, пов'язаних з основною діяльністю. Неодноразово виступав на науково-практичних конференціях, нарадах, брав участь у науково-освітніх програмах, що проходили в США, Німеччині, Італії, Росії. Налагодив міжнародні зв'язки з бібліотеками Росії, Польщі, Румунії, Болгарії, Німеччини, а також з українською діаспорою в Австралії, Канаді та США.

Неодноразово нагороджувався грамотами та подяками Міністерства культури і туризму України, обласної державної адміністрації, обласної ради, обласного управління культури, міського голови, громадських організацій. Удостоєний почесної відзнаки президії Української бібліотечної асоціації «За відданість бібліотечній справі».

Література

«LEAP»: Інтернет для читачів публічних бібліотек : зб. статей / уклад.: В. І. Вітенко, Г. Я. Остяк. — Т. : Підручники і посібники, 2005. — 32 с.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2009 рік : бібліогр. покажч. / уклад. М. Друневич ; відп. за вип. В. Вітенко. — Т. : Підручники і посібники, 2009. — 128 с.

Музична Тернопільщина : бібліогр. покажч. / уклад. В. Миськів ; відп. за вип. В. Вітенко. — Т. : Підручники і посібники, 2008. — 288 с.

Юліуш Словацький (4.09.1809–3.04.1849) : бібліогр. покажч. / Терноп. обл. універс. наук. б-ка, Держ. архів Терноп. обл., Терноп. обл. краєзн. музей, обл. літ.-мемор. музей Юліуша Словацького, б-ка Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка ; відп. за вип. В. Вітенко. — Т. : Підручники і посібники, 2009. — 160 с. — (Родом з України ; вип. 5).

Вітенко, В. Бібліотечно-інформаційні ресурси Тернопільщини: тенденції розвитку / В. Вітенко // Бібліотечна планета. — 2004. — № 2. — С. 19–21.

Вітенко, В. І. Доступ до інтернет-ресурсів у публічних бібліотеках Тернопільщини / В. І. Вітенко // Інтернет-центри в публічних бібліотеках. — К., 2003. — С. 34–37.

Вітенко, В. Електронні ресурси публічних бібліотек Тернопільської області: проблеми створення та використання / В. Вітенко // Бібліотечний форум України. — 2006. — № 4. — С. 23–26. — Бібліогр.: с. 26 (4 назви).

Вітенко, В. Європейські стратегії розвитку культури : Бібліотеки Німеччини : Нещодавно група українських бібліотекарів вивчала досвід б-к Німеччини з метою розробки стратегії євроінтеграції культури та освіти / В. Вітенко // Бібліотечний форум України. — 2005. — № 3. — С. 62–64. — (Досвід зарубіжних країн).

Вітенко, В. Заходьте до бібліотеки / В. Вітенко // Свобода. — 2006. — 23 верес. — С. 7 : фотогр. б-ки. — (Напередодні свята).

Вітенко, В. Книгозбірні чекають / В. Вітенко // Вільне життя. — 2007. — 28 верес. — С. 8. — (30 вересня — Всеукраїнський день бібліотек).

Вітенко, В. Книжкова скарбниця Тернопілля : [ТОУНБ] / В. Вітенко // Бібліотечна планета. — 2004. — № 4. — С. 22–23. — (Бібліотеки-ювіляри).

Вітенко, В. Стан і перспективи розвитку сільських бібліотек України : із досвіду роботи бібліотек Тернопільської області / В. Вітенко // Бібліотечний форум України. — 2005. — № 4. — С. 48–49. — (Мережа бібліотек).

Вітенко, В. І. Технологія створення електронної бібліотеки: підходи та перспективи / В. І. Вітенко // Електронні ресурси бібліотек. — Кіровоград, 2003. — С. 69–78.

Подяка від Посольства США : [відзначено особистий внесок директорів обл. б-к В. Вітенка, М. Хмурич у реалізацію проекту «Інтернет для читачів публічних бібліотек»] // Свобода. — 2003. — 17 трав. — С. 1. — (Офіційне).

Почесними відзнаками УБА нагороджені... // Бібліотекар України : інформ. листок Укр. бібл. асоц. — 2003. — 30 верес. — С. 1.

Вітенко В. І. — дир. Терноп. обл. б-ки, член президії УБА — за відданість бібл. справі.

Гулько, Я. Вдруге народжений часопис : [презентація відродженого журн. «Тернопіль», на якій виступив дир. ТОУНБ В. І. Вітенко] / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. — 2008. — 4 квіт. — С. 1, 2.

Зозуляк, Є. Оновлено комісію з присудження премії імені братів Богдана і Левка Лепких : [у склад якої включено дир. ТОУНБ В. Вітенка] / Є. Зозуляк // Вільне життя. — 2009. — 23 січ. — С. 6.

Мороз, В. Стелажи носять і директор бібліотеки, і його заступник / В. Мороз // 20 хвилин. — 2008. — 2 серп. — С. 6 : фотогр.

Пінь, М. Говорити — не мішки носити... : [про розгляд питання добудови приміщення ТОУНБ на нараді постійної комісії облради з питань планування територій, містобудування...; виступ В. І. Вітенка, Г. П. Шергея] / М. Пінь // Свобода. — 2008. — 16 квіт. — С. 4.

1 СЕРПНЯ

85 років від дня народження Петра Тимочка

(1.08.1925–26.02.2005) — українського поета, перекладача

Народився 1 серпня 1925 р. у с. Івачеві Долішньому Тернопільського району. Навчався в Тернопільській гімназії.

У липні 1944 р., напередодні своїх дев'ятнадцяти, як стрілець дивізії «Галичина» він потрапив у полон до ворога. А відтак, з 1944 р. по 1947 р. перебував у гулагівських таборах.

Після закінчення Московського політехнічного інституту (заочно), П. Тимочко працював гірничим інженером у кар'єрах та на будовах Тернопільщини. У ці ж роки йому пощастило опублікувати поетичні переклади відомих польських та німецьких авторів у журналах «Жовтень» і «Всесвіт», видати книжку перекладів Яна Кохановського «Поезії».

Львівська письменницька організація навіть прийняла його у свої ряди. Та КДБ зробило все, аби тернополянина не тільки не допустити до Спілки, а й зачинило перед ним двері до чільних видавництва і періодики.

Та наприкінці 80-х — початку 90-х рр., під час рухівської революції та національного відродження, поет вийняв зі своїх шухляд, поетичної та перекладацької робітні, чимало добротних творів, якими зарясніли тодішні демократичні видання.

У 1990 р. Петра Тимочка прийняли до Національної спілки письменників України.

У 1991 р. вийшла збірка його поезій «На Канадській землі». Вірші, надруковані в ній, писались за океаном, куди поет їздив, аби відвідати брата-емігранта та схилити голову перед могилою батька.

Відтак, у різних видавництвах виходили збірки поезій майстра «Рідний клин», «Із боєм у душі», «В стрімкім потоці часу і подій», «Премудрість Боже в собі шукаю», «Із вічності у вічність»; гостросюжетна драма «Трагедія зради, або Українська трагедія»; політично-драматична поема-містерія «Пекельний суд»; драматична бувальщина «День перемоги».

Особливо поцінованими читачем і критикою стали переклади П. Тимочка вибраних поезій Й.-В. Гете «Невгасима любов» та Ганса Сакса «Вибрані твори».

Плідно працював письменник і в публіцистиці. Його статті завжди були, є та залишаться актуальними, відвертими, безкомпромісними, а головне — прицільними, котрі чатували й чатують українську справу, за яку боровся та мучився він.

Потужний творчий доробок Петра Тимочка вшановано літературними преміями імені братів Богдана і Левка Лепких, Максима Рильського та Уласа Самчука, державною нагородою — орденом «За заслуги» III ступеня.

Невтомним був письменник і в громадсько-політичній діяльності. Протягом шести років очолював Тернопільську обласну організацію НСПУ. Був членом Демократичної партії України.

Помер П. Тимочко 26 лютого 2005 р.

Література

Тимочко, П. «В житті усе минає...»; Хотів би, та не журюсь; До української сучасності: [поезії] / П. Тимочко // Дзвін. — 2005. — № 5/6. — С. 173–174. — (Останні поезії Петра Тимочка).

Тимочко, П. З ворогами проти ворогів: [публіцистика] / П. Тимочко // Літ. Україна. — 2005. — 6 жовт. — С. 1, 3. — (Перша публікація).

Тимочко, П. Из вічності у вічність: поезія / П. Тимочко // Свобода. — 2005. — 5 берез. — С. 3.

Петро Тимочко: «Не журюсь, що минає життя...»: [поезія та спогади доньки поета О. П. Тимочко] // Соломія. — 2005. — № 2 (трав.). — С. 3: портр.

Тимочко, П. Оберегаймо мову, але не будьмо пуристами / П. Тимочко // Літ. Україна. — 2002. — 31 січ.

Тимочко, П. Шевченкіана: [«Шевченко»; «Народження заповіту»; «Шевченко у Канаді»]: поезії / П. Тимочко // Свобода. — 2004. — 10 берез. — С. 1.

Грабовська, О. «Из вічності у вічність»: година пам'яті, присвячена поетові, громад. діячеві П. С. Тимочку / О. Грабовська // Освітнянин. — 2005. — № 3. — С. 15–16.

Ліберний, О. Тернистий шлях Петра Тимочка: [вечір пам'яті письменника «Я син землі» в обл. краєзн. музеї] / О. Ліберний // Свобода. — 2005. — 16 квіт. — С. 4. — (Вечір-реквієм).

Пам'яті побратима: 26 лютого, у рік свого вісімдесятиліття, зупинив земну ходу відомий український поет, перекладач, драматург і публіцист, громадсько-політичний діяч Петро Семенович Тимочко // Свобода. — 2005. — 5 берез. — С. 3.

Те ж // Вільне життя. — 2005. — 5 берез. — С. 5.

Петро Тимочко: [пам'яті письменника] // Літ. Україна. — 2005. — 17 берез. — С. 2.

Ярема, С. Його спадок — любов: [спогади про письменника та громад. діяча П. Тимочка] / С. Ярема // Літ. Україна. — 2005. — 6 жовт. — С. 1. — (Призначення слова).

Ярема, С. Свою любов до України живим у спадок передав: [письменник, перекладач, громад.-політ. діяч П. Тимочко] / С. Ярема // Свобода. — 2005. — 30 лип. — С. 4: портр. — (Слово про друга).

Мельничук, Б. Тимочко Петро Семенович (1.08.1925, с. Івачів Долишній, нині Терноп. р-ну — 26.02.2005, м. Тернопіль) — поет, перекладач, драматург, публіцист, громадський діяч / Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3: П — Я. — С. 443–444: фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік: бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т.: Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 58–60: про П. Тимочка.

1 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня народження Зеновія Флінти

(1.09.1935–2.04.1988) — українського живописця, графіка та майстра кераміки, заслуженого художника України

Народився 1 вересня 1935 р. у селянській сім'ї в Токах, нині Підволочиського району.

Здібний ще з дитинства до малювання Зенко вчився у Львівському училищі прикладного мистецтва ім. І. Труша з перервою для служби в армії. У 1959–1965 рр. студював у Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва художню кераміку. Найбільше завдячував викладачам живопису Роману Сельському та Карлові Звіринському. В інституті увійшов до яскравої творчої групи студентів. Кожен із них — Андрій Бокотей, Богдан Галицький, Любомир Медвідь, Іван Марчук, Петро Маркевич, Олег Мінько — уже тоді став особистістю. Мистецькі пошуки

були бурхливими й плідними. А ще вони близькі до руху шістдесятників, заступаючи його могутнє культурно-мистецьке крило.

Довгий час (1965–1976) З. Флінта викладав у своєму інституті на кафедрі художньої кераміки й одночасно брав найактивнішу участь у виставках — обласних, республіканських, всесоюзних, а згодом — і міжнародних. Так у 1973 р. взяв участь у Міжнародній виставці кераміки «Гданськ — 73», а в 1974 р. отримав почесний диплом за участь у міжнародному конкурсі кераміки в м. Фаенце (Італія). Багато взяв під час творчих мандрівок до Франції та Угорщини. У результаті талант його дуже змужнів.

Займається живописом, рисунками олівцем і пастеллю, художньою керамікою. У 1980 р. створює неординарні портрети А. Бокотея, І. Марчука та Ярослави Мотики, а згодом — мистецтвознавця Г. Островського, художників Р. Сельського та З. Кецала, скульптора Е. Миська, поета М. Вінграновського, мистецтвознавця Є. Шимчук і, нарешті, Батька. Своєрідний флінтівський нерв робить ці портрети незвичайними й несподіваними, поважними й дещо сумними. А це й не дивно: усі ці люди багато терпіли, творячи рідну культуру в нестерпних умовах стагнації та принижень з боку «старшого» брата.

З великою любов'ю малює краєвиди рідного Поділля, Карпат, Криму, перлини України — озера Світязь... І завжди він вірний собі, завжди чистий від фальші. Емоції гамує десь там, біля критичної межі, навіть за рахунок певної суховатості своїх творів.

Великий інтерес викликала спільна з Л. Медведем та О. Міньком виставка, яка протягом кількох років (1982–1986) переїжджала з міста до міста: Львів, Вільнюс, Київ, Москва. Переконала близьких сусідів та й багатьох доморощених недовірків, що духовність українців незнищенна, а талант їхній за будь-яких умов немеркнучий.

Прекрасною учтою для міста Львова, дарунком усій українській кераміці назвала мистецтвознавець Євстахія Шимчук декоративні пласти Флінти «Архітектура Львова (1982–1985)».

Художник вів велику громадську роботу, як член правління Львівської організації Спільки художників України, постійний голова декоративно-ужиткової секції, член різних комісій, журі, виставкомів.

Протягом майже трьох років боровся з невиліковною недугою, ні на мить не припиняючи праці. У той період ще здобувся на персональну виставку у Львові.

Помер передчасно, 2 квітня 1988 р. у Львові, залишивши нереалізованими широкі творчі задуми. Але те, що зробив, настільки значне, що викликає нашу безмежну вдячність, гарантує авторові найповажніше місце

в найстрогішій антології українського образотворчого й декоративно-ужиткового мистецтва.

І. Герета

Література

Вороніна, А. Художник добра і світла : Пам'яті Зеновія Флінти — заслуженого художника України / А. Вороніна // Тернопілля'98–99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 568–569 : фотогр.

Кара-Васильєва, Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття : У пошуках «Великого стилю» / Т. Кара-Васильєва, З. Чегусова. — К. : Либідь, 2005. — 280 с.

С. 148–150: про З. Флінту та його роботи.

Головачко, Н. Флінта натхнення не чекав : [до ювілею митця у м. Львові відкрилися дві виставки] / Н. Головачко // Високий замок. — 2005. — 10 верес., репрод. картини «Автопортрет». — (Митець, якого й досі бракує).

Грицевич, І. Віра в красу добра та працю : Рання творчість Зеновія Флінти / І. Грицевич // Дзвін. — 2007. — № 1. — С. 110–112.

Медвідь, Л. Зеновій Флінта і західноукраїнська образотворча школа 60–80-их років ХХ ст. / Л. Медвідь // Образотворче мистецтво. — 2006. — № 2. — С. 68–73 : репрод. ; № 3. — С. 73–75 : фоторепрод. картин та портр. Я. Мотики.

Онищенко, В. Легенда в мистецтві / В. Онищенко // Шлях перемоги. — 2005. — 14 верес. — С. 13 : фоторепрод. «Автопортрет з горлицею».

Дуда, І. Флінта Зеновій Петрович (1.09.1935, с. Токи, нині Підволочис. р-ну — 2.04.1988, м. Львів) — живописець, графік, керамік / І. Дуда, В. Стецько // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 522 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік : бібліогр. список / уклад.: М. Друневич, Н. Іванко. — Т. : Операт. друк, 1999. — 104 с.

С. 56–57: про З. Флінту.

70 років Теробовлянському вищому училищу культури

(1.09.1940)

В історії нашого краю Теробовлянському вищому училищу культури відведено особливу роль та місце серед навчальних закладів. Його велика заслуга у розвитку культури, самодіяльності. У першу чергу полягає в тому, що вихованці училища у творчій співпраці з інтелігенцією, учительством завжди є носіями та популяризаторами культурних цінностей, дбайливими «оберегами» невмирущих народних традицій, звичаєвої обрядовості, народного епосу.

Засноване 1 вересня 1940 р. як бібліотечна школа, Теробовлянське вище училище культури нині стало закладом, який готує висококваліфікованих фахівців. Зараз тут навчається 400 студентів за різними спеціальностями. Це — бібліотечна справа, образотворче мистецтво, народна хореографія, народна художня творчість (народне пісенне мистецтво, народне інструментальне мистецтво, видовишно-театралізовані заходи).

У навчальних корпусах училища обладнано й функціонують 16 навчальних кабінетів і 3 лабораторії, комп'ютерний клас, 2 хореографічні зали, бібліотека з читальною залюю, хоровий та оркестровий класи, 37 класів для індивідуальних занять. Училище має новозбудований гуртожиток на 450 місць.

Від часу заснування підготовлено тисячі високопрофесійних фахівців різних профілів та жанрів для закладів культури і мистецтв, котрі працюють прославили край та Україну, серед них:

Народні артисти України: С. С. Савка, Я. А. Солтис, Г. М. Драпак, М. І. Ясіновська.

Заслужені артисти України: А. В. Демчук, В. Ю. Ілюшин, Л. І. Куб'юк, П. Д. Лобатий, І. Г. Ляховський, В. Ф. Павлік, Я. Г. Цебринський, Н. А. Цибульська, Я. Г. Цибульський.

Заслужені діячі мистецтв України: Є. П. Ваврик, А. Р. Нечай, О. І. Савка, М. Я. Форгель.

Заслужений майстер народної творчості України: Я. І. Ремінецький.

Заслужені працівники культури України: П. П. Басок, О. П. Боднар, М. І. Виннічик, О. І. Гайдукевич, О. В. Гафткович, З. І. Головацький, В. Б. Грицай, І. Г. Громик, М. В. Драбик, В. М. Ільків, О. М. Ковальчик, Ю. Г. Кройтор, О. Ф. Табачук, І. О. Николишин, Й. Й. Сагаль, Ю. С. Фейда, М. Й. Облищук, В. В. Максимович, К. П. Мельник, М. В. Марущак,

С. Д. Смачило, А. Д. Шувар, С. І. Кучерко, В. Ф. Шпак, З. М. Стахів, О. М. Пекний, З. Є. Кравчук, В. А. Лавренюк, Б. В. Мандрик.

Кандидат юридичних наук В. Возьний, кандидат історичних наук В. Д. Губ'як, кандидат педагогічних наук З. М. Стельмашук; диригенти та солісти військових, духових оркестрів, артисти ансамблів пісні і танцю і театрів, художні керівники творчих самодіяльних колективів області, керівники та викладачі мистецьких навчальних закладів.

За 70 років роботи Теробовлянське вище училище культури в різні роки очолювали: В. С. Анохін, А. Я. Проскурін, Я. П. Олійник, І. О. Вітенко, А. М. Гончаров, В. П. Конончук, Б. І. Івасів, О. М. Олійник. Від 1999 р. заклад очолює заслужений працівник культури України М. І. Виннічик.

Література

Виннічик, М. З поглядом у майбутнє : [про пройдений шлях і плани на майбутнє] : [розмова з дир. Теробовл. вищ. уч-ща культури М. І. Виннічиком] / вела В. Валькевич // Вільне життя. — 2009. — 3 лип. — С. 6 : фотогр.

Виннічик, М. Кузня культосвітніх працівників / М. Виннічик // Воля. — 2005. — 6 трав. — С. 4 : фотогр. — (Теробовлянському вищому училищу культури — 65).

Виннічик, М. Плекаємо таланти, утверджуємо традиції / М. Виннічик // Свобода. — 2007. — 9 черв. — С. 4 : фотогр. — (Професійна освіта).

Гордій, Л. «На роботу — найкращий одяг, краватка, посмішка...» : [розмова із заст. дир. Теробовл. вищ. уч-ща культури Л. Р. Гордієм] / вела Л. Костишин // Вільне життя. — 2008. — 24 трав. — С. 8 : фотогр.

Костишин, Л. Поки душа співає... : [тв. шлях викл. вокально-хорових дисциплін Теробовл. вищ. уч-ща культури М. П. Мечника] / Л. Костишин // Вільне життя. — 2009. — 13 берез. — С. 8 : фотогр.

Костишин, Л. Талант, помножений на працю : [65-річчя Теробовл. вищ. уч-ща культури] / Л. Костишин // Вільне життя. — 2005. — 18 черв. — С. 4 : фотогр. — (Ювілеї).

Мазун, Н. Життя у вирі танцю / Н. Мазун // Вільне життя. — 2007. — 21 берез. — С. 6 : фотогр. — (Майстри сцени).

Мазун, Н. Коли відповідальність необмежена... : [проф. портрет дир. Теробовл. вищ. уч-ща культури М. І. Виннічика] / Н. Мазун // Вільне життя. — 2008. — 10 черв. — С. 5. — (Знайомтеся: директор).

Мазун, Н. Плекає пісня енергетику душі / Н. Мазун // Свобода. — 2007. — 10 берез. — С. 8. — (Мистецькі обереги).

Нашим артистам — найвища оцінка : [звіт Теробовл. вищ. уч-ща культури в ПК «Березіль»] // Воля. — 2005. — 20 трав. — С. 3 : фотогр.

Чайка, О. Теробовлянське вище училище культури — вищий навчальний заклад I–II рівнів акредитації у м. Теробовля / О. Чайка // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 396.

15 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження Василя Ярмаша

(15.09.1940–22.09.1976) — українського поета

Народився 15 вересня 1940 р. у с. Острові, що неподалік Тернополя, у селянській сім'ї. Коли Василеві виповнилося одинадцять років, помер батько. Крім Василя, у матері було ще три дочки. По смерті чоловіка весь тягар по догляду за дітьми ліг на материні плечі...

Закінчивши Острівську семирічку, Василь продовжив навчання в Тернопільській СШ № 8. З атестатом зрілості почав трудову біографію помічником комбайнера в колгоспі, а пізніше — помічником машиніста екскаватора в Тернопільському кар'єрному управлінні.

У 1959 р. покликаний на військову службу. Служив на одній із бойових точок Заполяр'я. Але недовго. У грудні 1959 р. Василя й двох його товаришів понесло на крижині у відкрите Баренцове море. Як на біду, розпочалася пурга й пошук став неможливий. Лише після завірюхи обмерзлих, виснажених, напівживих їх підібрав вертоліт.

Потім був госпіталь, боротьба за життя...

Так служба для Василя та його товаришів закінчилася. Сильне переохолодження організму далося взнаки. З обмороженими ногами й туберкульозом легень Василь повернувся додому й продовжив лікування в госпіталі.

Підлікувавшись, влаштувався робітником на цукровий завод «Поділля». Та сирість і важкі умови праці не могли не позначитися на підірванім в армії здоров'ї. І знову лікарня.

Згодом Василь завідував клубом у рідному селі й навчався на заочному відділенні факультету журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка.

Вірші почав писати ще в школі. Перші публікації на сторінках районної газети «Ленінський клич», яка виходила в Микулинцях, з'явилися у 1959 р. Згодом його поетичні добірки друкувалися в обласній та республіканській періодиці, колективних поетичних збірниках.

Улітку 1965 р. в Україні розпочалися масові арешти свідомої української інтелігенції. Під пильним наглядом оперативників КДБ опинилися всі, хто мав письменницький хист і добре володів словом. Невдовзі заарештовано одного з Ярмашевих друзів. У кінці серпня взяли й за Василя.

На самі свята завітали до нього непрохані гості з ордером на обшук і постановою про його попереднє затримання. Після дванадцятигодинного обшуку були вилучені всі Василеві рукописи, деякі історичні книжки, а він сам опинився в підвалах карального відомства, що розміщувалося на той час у Тернополі на вулиці Коперника.

Упродовж чотирьох діб «досвідчені» оперативники проводили з Василем «профілактично-виховну роботу».

Сьогодні нам залишається лише погодитися з точкою зору колишнього начальника обласного управління СБУ пана Стрільчука. На його думку, відкривати судову справу проти Василя Ярмаша не було потреби. У даному випадку «профілактично-виховної роботи», проведеної в підвалах відомства з хворим поетом, вистачало цілком, аби «навернути в отару заблукалу вівцю». Можливо, й так. Тюремні ґрати Василя обминули. І на то була Божа воля. Його відпустили, узявши підписку-зобов'язання зберігати в таємниці специфіку «роз'яснювальних методів», до яких вдавався репресивний апарат. Згодом повернули частину вилучених рукописів і книжок. Та багато творів залишилось у спецховищах КДБ, де вони зберігалися до 1989 р. А після відомих демократичних зрушень за вказівкою Москви їх було знищено. Отак ми втратили кращу частину патріотичної поезії. Втратили назавжди безцінний плід безсонних ночей поета.

Перебування в підвалах КДБ наклало відбиток на всю подальшу долю поета. До кінця життя він не міг влаштуватися на роботу ні в одній із редакцій тодішніх газет, хоч мав диплом про закінчення факультету журналістики. А тому Василь був змушений завідувати клубом у селі. Правда, він числився позаштатним кореспондентом обласної молодіжної газети «Ровесник» і його дописи, поетичні добірки, репортажі зі жнив час від часу друкувалися в періодиці.

У 1969 р. Василь разом з іншими творчими людьми створив та очолив районну літературну студію «Розмай», яка, на жаль, після його смерті перестала існувати.

У 1972 р. видавництво «Каменярь» видало його першу поетичну збірку «Казка про тебе».

У жовтні цього ж року Василь доопрацював і повторно надіслав у «Радянський письменник» рукопис другої поетичної збірки «Граніт і полум'я», яка, на жаль, вийшла з друку лише через півроку після смерті по-

ета. До кінця 1972 р. Василь завершив і надіслав Михайлові Головащенко до Києва першу частину драматичної поеми «Соломія Крушельницька» і продовжив працю над другою частиною. Наступного, 1973 року, закінчив другу частину драматичної поеми «Соломія Крушельницька», дописав п'єсу «Олесина любов», доопрацював ранні вірші, написав нові. Створив ряд новел, гуморесок, повістей, нарисів. Згуртувавши навколо себе сільських аматорів, здійснив ряд постановок, які з успіхом були сприйняті трудівниками району.

Та працювати ставало все важче й важче. Недуга забирала надто багато сил. З кожним роком усе більше часу Василь проводив у лікарнях, санаторії.

22 вересня 1976 р. обірвалося життя Поета і Громадянина. Здолавши земне тяжіння, Василь полинув у вічність, переливши жар власного серця в даровані нам поетичні строфи.

Іменем Василя Ярмуша названо одну з нових вулиць у Тернополі та вулицю в рідному Острові. Та ще стараннями окремих подвижників створено клас-музей у ЗОШ № 8, де навчався поет. А ще створено телефільм «Я відшукаю папороті цвіт», котрий розповідає про життєвий і творчий шлях поета. Врешті, старанням літературознавця Володимира Хоми побачила світ маленька книжечка дитячих віршів Василя Ярмуша.

Я. Гевко

Література

Ярмуш, В. Правди святе зерно : поезія / В. Ярмуш ; упорядкув., післямова і передм. Я. Гевка. — Т. : Джура, 2003. — 164 с. : фотогр.

Ярмуш, В. Україно моя барвінкова : поезія / В. Ярмуш ; передм. К. Яреми. — Т., 2000. — 150 с.

Ярмуш, В. Боже, як хочеться жити! Жити! А не існувати. Душу коханням обмити, серце — народу віддати : [вірші] / В. Ярмуш // Подільське слово. — 2000. — 13 жовт.

Ярмуш, В. Мамі ; Вишиванка ; Квіти і люди : [поезії] / В. Ярмуш // Свобода. — 2007. — 15 верес. — С. 5.

Гевко, Я. ... Я над світом буду цвітом проростати : [про В. Ярмуша] / Я. Гевко // Подільське слово. — 2000. — 13 жовт.

Головин, Б. Лиш би пісня моя жила : [до ювілею поета В. Ярмуша] / Б. Головин // Подільське слово. — 2000. — 24 серп.

Гудима, О. Мої вірші-веснянки ідуть за мною вслід / О. Гудима // Подільське слово. — 2000. — 13 жовт.

Денисюк, М. «У батькових рукописах більшовицькі цензори вирізали цілі сторінки» : [розмова з дочкою поета В. Ярмуша М. Денисюк] / записав А. Дікальчук // Подільське слово. — 2008. — 21 берез. — С. 12 : фотогр. — (Цікаві зустрічі).

Життя, мов спалах зорі : [до ювілею В. Ярмуша] // Зборівська дзвіниця. — 2000. — 15 верес.

Те ж // Земля Підгаєцька. — 2000. — 16 верес.

Зозуляк, Є. За порогом Вічності : [про В. Ярмуша] / Є. Зозуляк // Вільне життя. — 2000. — 16 верес.

Новосядла, Н. «Стаю перед тобою на коліна, моя свята, прекрасна Україно...» : Сьогодні виповнилося б 67 років талановитому поетові-лірику, уродженцеві нашого краю Василеві Ярмушу / Н. Новосядла // Свобода. — 2007. — 15 верес. — С. 5 : фотогр. — (Наші незабутні).

Новосядла, Н. «Стаю перед тобою на коліна, моя свята, прекрасна Україно...» : [про життя та творчість поета В. Ярмуша] / Н. Новосядла // Божий сіяч. — 2007. — № 10 (жовт.). — С. 6 : фотогр.

Ярема, К. «Стаю перед тобою на коліна, моя свята, прекрасна Україно...» : у вересні минуло 65 років від дня народження Василя Ярмуша. У 70-их роках в редакції нашої «районки» він очолював літературно-мистецьку студію «Розмай» / К. Ярема // Подільське слово. — 2005. — 25 листоп. — С. 11 : портр. — (Талановиті земляки).

Ярмуш, М. «У медсестрички гарненьке личко...» : своїми спогадами про терноп. поета Василя Ярмуша його дружина Марія поділилася з кореспондентом газети «Ria плюс» / запис І. Приступи // Ria плюс. — 2003. — 17 верес., фотогр.

Головин, Б. Ярмуш Василь Ількович (15.09.1940, с. Острів, нині Терноп. р-ну — 22.09.1976, там само) — поет, працівник культури / Б. Головин, І. Дем'янова // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 692 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік : бібліогр. список / уклад.: М. Друневич, Н. Іванко. — Т. : Операт. друк, 1999. — 104 с.

С. 61–62: про В. Ярмуша.

30 років Бережанському краєзнавчому музею

(20.09.1980)

Уперше музей краєзнавчого профілю створено в м. Бережанах у 1925 р. з ініціативи директора магістрату Адольфа Лучинського. Розміщувався він у партерних залах будинку магістрату. До 1930 р. фонди музею склалися з 2726 цінних експонатів, а кількість відвідувачів перейшла за двохтисячну межу. Окремі документи, що висвітлюють його діяльність у 30-х роках, зберігаються в сучасному музейному рукописному фонді.

Події Другої світової війни та повоєнні радянські часи не сприяли створенню нового музею. І лише наприкінці 70-х років ХХ ст. сформувався думка про використання для нього приміщень. Почав накопичуватися відповідний матеріал, закладалася підснова майбутнього музею.

І у вересні 1980 р. у 14 залах, площею 950 м², почали розміщувати експонати.

На сьогодні вони розташовуються у 18 залах. Фонди музею становлять понад 12000 різноманітних одиниць, що розповідають про минуле та сучасне не лише Бережанського, але й Підгаєцького районів. Матеріали сконцентровані за розділами природи, археології, етнографії та побуту, історії рідного краю, літератури, історії Січового стрілецтва, «Гімназія — центр науки, освіти, культури», «Пласт і молодий рух в повіті», «УПА і Бережанщина», історії хорového співу, художнього відділу, лемківського життя.

Окрасою музейних експозицій є діорама художника М. Фролова «Стоянка первісної людини», макети реконструкції Бережанського замку та монастиря Бернардинів (худ. З. Мігоцький), картина-панно Ігоря Бортника «Бій на Лисоні», панорамна фотографія центральної частини м. Бережан.

У музеї проводяться зустрічі з цікавими людьми, вечори-спогади, дитячі ранки, урочисті відкриття та закриття виставок.

Географія відвідувачів дуже широка. Це й мешканці міста Бережан, області, України, ближнього та далекого зарубіжжя.

Література

Бережанський краєзнавчий музей. — Т. : [б. в.], 2005. — 20 с.

Покликання — минуле зберегти : [збірник] / упоряд. Г. Брицька. — Т. : Меркьюрі-Тернопіль, 2000. — 59 с. : фотогр.

Бойко, З. Відроджуємо історію краю : [публ. про Бережан. краєзн. музей] / З. Бойко // Бережанське віче. — 2006. — 22 верес. — (Краєзнавчому музею — 26).

Бойко, З. Краєзнавчому — 28 / З. Бойко // Бережанське віче. — 2008. — 19 верес., фотогр.

Волинець, Н. Тут живе історія краю : [про історію бережан. музейництва] / Н. Волинець // Бережанське віче. — 2008. — 16 трав. — С. 4 : фотогр.

[Музеї Бережан] // Бережанське віче. — 2008. — 31 жовт. — С. 5 : фотоколаж.

Пархомчук, Я. До музею ступаю, як у казку / Я. Пархомчук // Свобода. — 2008. — 24 жовт. — С. 8 : фотогр. — (Духовні обереги).

Шургот, Я. Залишити пам'ять наступним поколінням : Бережан. краєзн. музей відзначив свій 25-літній ювілей / Я. Шургот // Бережанське віче. — 2005. — 30 верес.

Шургот, Я. Наш музей — найкращий : [за підсумками роботи в 2004 р., у номінації «Найкращий районний музей» переможцем став Бережан. краєзн. музей] / Я. Шургот // Бережанське віче. — 2005. — 11 берез. — С. 4.

Бойко, З. Найновіша історія музею : [у район. краєзн. музеї відкрито зал «Бережанська гімназія»] / З. Бойко // Бережанське віче. — 2005. — 18 лют. — (До 25-ліття краєзнавчого музею).

Бойко, З. Ювілей клубу вишивальниць : [20-річчя клубу при Бережан. краєзн. музеї] / З. Бойко // Бережанське віче. — 2006. — 29 груд. — С. 4.

Брицька, Г. Барвами веселки : до 20-річчя клубу вишивальниць : [при Бережан. краєзн. музеї] / Г. Брицька, З. Бойко // Бережанське віче. — 2006. — 15 груд. — С. 5.

Брицька, Г. Бережанський краєзнавчий музей — культурно-освітній заклад / Г. Брицька // ЕСУ. — К., 2003. — Т. 2 : Б — Біо. — С. 485–486.

Брицька, Г. Бережанський краєзнавчий музей — культурно-освітній заклад у м. Бережани / Г. Брицька // ТЕС. — Т., 2004. — Т 1 : А — Й. — С. 107–108.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 70–71: про Бережан. краєзн. музей.

21 ЖОВТНЯ

95 років від дня народження Анатолія Малевича

(21.10.1915–9.06.1997) — педагога, краєзнавця, фольклориста

Народився 21 жовтня 1915 р. у селі Бережанка Лановецького району Тернопільської області. Діди Памфіл Каспровський та Олександр Малевич були православними священиками. Батько Павло Олександрович працював учителем початкової школи в Бережанці, а потім у селі Білці на Лановеччині. У сім'ї народилося одинадцятьох дітей, але вижило тільки шестеро: п'ять дочок й один син, Анатолій.

Хлопець спершу навчався в сільській школі, а потім у Вишгородецькій семирічці, після закінчення якої поступив у Кременецьку українську гімназію. Закінчивши її, хлопець вирішив вступити на історико-філологічний факультет Варшавського університету. У 1939 р. Друга світова війна перервала навчання Анатолія. Він повернувся в рідний край, працював учителем у селі Лосятин Кременецького району, а з 1941 р. — директором школи в селі Старий Тараж на Кременеччині.

У 1944–1945 рр. — солдат мінометної роти. Пройшов дорогами війни від Тернополя до Берліна. Після демобілізації повернувся на освітянську ниву. У 1945–1947 рр. — інспектор Новосільського районного відділу народної освіти. У 1947–1951 рр. — завідуючий Микулинецьким відділом народної освіти. Навчався заочно в Чернівецькому державному університеті на філологічному факультеті, який закінчив у 1952 р. У 1951–1952 рр. — заступник завідуючого Тернопільським обласним відділом народної освіти. 31 травня 1952 р. за вказівкою КДБ звільнений із посади заступника зав. облвно й направлений рядовим учителем у Збаразьку СШ № 2 з вказівкою: не використовувати на керівних посадах. Пильне око КДБ він відчував на кожному кроці. З 1964 р. — завідуючий навчальною частиною СШ № 2. Він чудово володів багатьма мовами: німецькою, французькою, польською, російською, тому його публікації знає зарубіжжя.

Протягом усього творчого життя займався пропагандою охорони історії та культурних пам'яток, збирав і записував фольклор, написав безліч нарисів, статей з історії України та краєзнавства. У 1984 р. видав ілюстрований історико-краєзнавчий нарис «Збараж». З початку 90-х років з-під його пера вийшли нариси, путівники, буклети — «Просвіта» на Збаражчині», «Морозенко», «Дмитро Байда-Вишневецький», «Збаразький Замок», «Вишнівець», «Неопалима купина», «Літопис землі Збаразької». Ряд інших наукових праць із філології, які Міністерством освіти України

були рекомендовані для використання як посібники для вищих навчальних закладів та середніх шкіл.

Він автор розділу «Славні імена» альманаху «Літературна Збаражчина» (про Т. Шевченка, І. Франка, Лесю Українку, В. Стефаніка). На письмовому столі майже готовим до друку залишився рукопис книги «Лікарі Збаражчини» — плід копіткої праці останнього року життя.

З утворенням Товариства «Просвіта» Анатолій Павлович, незважаючи на вік і тяжку хворобу, очолив його й незмінно, плідно керував ним до останніх днів свого життя. Мав звання «Почесний краєзнавець України».

Останній акорд його тернистого життя, де він був присутній, — це святкування урочин І. Я. Франка в Збаражі біля пам'ятника Каменяреві.

9 червня 1997 р. нитка його життя обірвалася.

В. Кіріндась

Література

Малевич, А. Вишнівець : путівник / А. Малевич. — Т. : Ред.-вид. від. облполіграфвидаву, 1989. — 30 с.

Малевич, А. П. Збараж : іст.-краєзн. нарис / А. П. Малевич. — Л. : Каменяр, 1984. — 47 с.

Малевич, А. Збаразький замок : путівник / А. Малевич. — Т. : Облполіграфвидав, 1988. — 14 с.

Малевич, А. Літопис землі Збаразької : в датах, подіях, фактах і особах / А. Малевич. — Збараж : [б. в.], 1996. — 84 с.

Малевич, А. Морозенко : іст.-краєзн. нарис про Нестора Морозенка, оспіваного в народних піснях, думах, легендах і переказах / А. Малевич. — Збараж : [б. в.], 1992. — 38 с.

Малевич, А. Неопалима купина : немеркнучі сторінки історії Збаражчини / А. Малевич. — Збараж : [б. в.], 1991. — 23 с.

Малевич, А. «Просвіта» на Збаражчині : іст. нарис / А. Малевич. — Збараж : Тернопіль, 1995. — 58 с.

Малевич, А. Національний герой — козак Морозенко / А. Малевич // Тербовлянщина : краєзн. літ.-мист. альманах-календар на 2001 рік / упоряд. і голов. ред. Г. Кушнерик. — Т., 2001. — С. 157–163.

Ой Морозе-Морозенку : [легенду записано на Збаражчині А. Малевичем] // Тербовлянщина : краєзн. літ.-мист. альманах-календар на 2001 рік / упоряд. і голов. ред. Г. Кушнерик. — Т., 2001. — С. 316.

Барва, Г. Ось так би життя прожити, — зробили висновок учні, друзі А. П. Малевича, зібравшись на річницю з дня його смерті / Г. Барва // Народне слово. — 1998. — 19 черв.

Дерейко, С. Вчитель з великої букви / С. Дерейко // Вісник історії краю. — 1995. — № 1 (жовт.).

Кіріндась, В. Анатолій Малевич / В. Кіріндась // Тернопілля'97 : регіон. річник. — Т., 1997. — С. 663–664.

Малевич Анатолій Павлович : [біогр. довідка] // Тербовлянщина : краєзн. літ.-мист. альманах-календар на 2001 рік / упоряд. і голов. ред. Г. Кушнерик. — Т., 2001. — С. 157.

Муляр, Я. Наш земляк — літописець рідного краю / Я. Муляр // Голос Лановеччини. — 1998. — 3 жовт.

Стахів, Т. Ім'я, вкарбоване в історію краю / Т. Стахів // Народне слово. — 2005. — 4 листоп. — С. 6 : фотогр.

Головин, Б. Малевич Анатолій Павлович (21.10.1915, с. Бережанка, нині Лановец. р-ну — 9.06.1997, м. Збараж) — педагог, краєзнавець, фольклорист / Б. Головин, Б. Савак, М. Ханас // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2 : К — О. — С. 442 : фотогр.

22 ЖОВТНЯ

85 років від дня народження Петра Медведика

(22.10.1925–2.12.2006) — літературознавця, фольклориста, етнографа, мистецтвознавця

Народився 22 жовтня 1925 р. в с. Жабині Зборівського району Тернопільської області в селянській родині. Закінчив Поморянську середню школу на Львівщині (1947) та філологічний факультет Львівського університету ім. І. Франка (1952), також аспірантуру при цьому ж університеті. Працював учителем у школах Тернопільщини до 1986 р. (у 1959–1986 рр. — у с. Великому Глибочку); за сумісництвом у 1980–1985 навчальних роках був викладачем курсу фольклору та педагогічної практики на кафедрі української літератури Тернопільського педагогічного інституту ім. В. Гнатюка; з 1988 р. — старшим науковим співробітником Меморіального музею С. Крушельницької в с. Білій Тернопільського району.

У студентські роки П. Медведик часто відвідував вистави Львівського театру ім. М. Заньковецької, театрів «Юного глядача» та опери й балету. Захоплення сценічним мистецтвом стало творчою основою його театрознавчих інтересів. Він сформував багату бібліотеку з історії й теорії

українського театру, зібрав чисельні та рідкісні фотоілюстрації, неопубліковані мемуари, документи, листи. Склав картотеку бібліографічних матеріалів. Опрацював мистецькі матеріали Центрального державного історичного архіву України у Львові, обласних архівів Тернопільської та Львівської областей, Київського музею театру, музики і кінознавства України.

Першими публікаціями були статті П. Медведика про акторів та режисерів М. Бенцалю (1960) та С. Курбаса-Яновича (1962). Більшими за обсягом і значимістю є його монографія про драматичну артистку та співачку Катерину Рубчакову, нариси про майстрів сцени С. Курбаса-Яновича, Леся Курбаса, М. Крушельницького, Я. Бортника, С. Шагайду, Люсю Давидко та Стефу Стадниківну, спогади про Я. Геляса й П. Загребельного.

Вагомий вклад у театрознавство зробив П. Медведик своїми статтями до енциклопедій: УРЕ, Шевченківського словника (1976, 1977, т. 1, 2), «Мистецтво України: Енциклопедія» (1995, т. 1.), енциклопедичного довідника «Митці України» (1992), довідника «Мистецтво України» (1997).

За ескізами, консультаціями та частково зібраними фотоілюстративними матеріалами П. Медведиком відкрито зали давнього народного та професійного українського театру Західної України (1864–1980) у музеї «Театральна Тернопільщина» у Копичинцях Гусятинського району.

Петро Медведик обраний дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка (1998), нагороджений республіканськими преміями ім. П. Чубинського (1992) та братів Богдана і Левка Лепких (1999).

Репертуар Тернопільського театру ім. І. Франка (1939–1948), Тернопільського театру ім. Т. Шевченка (1946–2000) та список гастролей Тернопільського театру ім. Т. Шевченка (1946–2000), що надруковані у покажчику «Театральна Тернопільщина», зібрав П. Медведик.

Література

Гайдукевич, Я. Талант, помножений на працю : творчий доробок театрознавця, фольклориста, етнографа, мистецтвознавця П. К. Медведика / Я. Гайдукевич // Вільне життя. — 2005. — 3 груд. — С. 6 : фотогр. — (Ювілеї).

Зюбровська, Н. Вісімдесята осінь Петра Медведика / Н. Зюбровська // Подільське слово. — 2005. — 21 жовт. — С. 7 : портр. — (Ювілеї).

Зюбровська, Н. Усе життя — служіння народові : відомому краєзнавцю і культурологу Петру Медведику виповнилося 80 років / Н. Зюбровська // Свобода. — 2005. — 5 листоп. — С. 5.

Левицька, Л. Залюблений у давнину : ювілей фольклориста, етнографа, театрознавця П. Медведика / Л. Левицька // Голос України. — 2005. — 6 груд. — С. 18.

Ліберний, О. Феномен Петра Медведика — від любові і доброти : 80-річчя красзнавця, фольклориста, етнографа, бібліографа, театрознавця / О. Ліберний // Свобода. — 2005. — 3 груд. — С. 4. — (Ювілей).

Гайдукевич, Я. Всеукраїнська наукова конференція «Фольклорно-етнографічні особливості Тернопільщини», Тернопіль, 2005 : [приуроч. до 80-річчя П. Медведика] / Я. Гайдукевич // Мандрівець. — 2006. — № 2. — С. 83–84.

Гайдукевич, Я. Фольклорно-етнографічні особливості Тернопільщини : [про наук. конф., присвяч. 80-річчю одного з найбільш діяльних і талановитих дослідників краю П. К. Медведика] / Я. Гайдукевич // Соломія. — 2005. — № 3 (груд.).

Зозуляк, Є. Збирач скарбів народних / Є. Зозуляк // Вільне життя. — 2006. — 9 груд. — С. 7 : фотогр. — (Пам'ять).

Сагайдак, М. «Збирач перлин народних» : П. Медведик (22.10.1925–2.12.2006) / М. Сагайдак // Соломія. — 2007. — № 4 (груд.). — С. 3 : фотогр. — (На спомин про друга).

Сергієнко, Г. Літописець нашого краю / Г. Сергієнко // Свобода. — 2006. — 23 груд. — С. 8 : портр. — (Пам'ять).

Герман, О. Медведик Петро Костьович (22.10.1925, с. Жабиня, нині Зборів. р-ну) — літературознавець, фольклорист, етнограф, бібліограф, мистецтвознавець / О. Герман // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2 : К — О. — С. 484.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 82–85: про П. Медведика.

Медведик Петро Костьович — театрознавець, фольклорист та етнограф // Театральна Тернопільщина : бібліогр. покажч. / уклад.: П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко. — Т., 2001. — 264 с.

С. 193–200: про П. Медведика.

Петро Медведик : життєписно-бібліогр. студія / уклад. М. Друневич ; авт. вступ. ст. П. Бубній. — Т. : Підручники і посібники, 2005. — 96 с. : фотогр.

11 ЛИСТОПАДА

50 років Тернопільському державному технічному університету імені Івана Пулюя

(11.11.1960)

11 листопада 1960 р. було створено Тернопільський загальнотехнічний факультет Львівського політехнічного інституту, який із часом реорганізовано в Тернопільський філіал Львівської політехніки — Тернопільський приладобудівний інститут. У 1996 р. на його базі створено державний технічний університет імені Івана Пулюя.

Нині — це єдиний в області технічний вищий заклад освіти, який забезпечує підготовку фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, докторів та кандидатів наук для регіону, що охоплює, окрім Тернопільської, Чернівецьку, Івано-Франківську, Хмельницьку та Рівненську області.

На 33 кафедрах університету здійснюється підготовка кваліфікованих робітників, бакалаврів, інженерів, менеджерів та магістрів із 13 напрямків базової та 20 спеціальностей повної вищої освіти.

До складу навчального закладу входять: Тернопільський технічний коледж, Гусятинський коледж, Зборівський технікум. Загальний контингент студентів, учнів, слухачів, магістрів та аспірантів складає близько 9800 чоловік. Професорсько-викладацький склад представляють 302 викладачів, з них — 3 члени-кореспонденти Академії наук України, член Нью-Йоркської Академії, 14 академіків і членів-кореспондентів галузевих Академій наук, 28 докторів наук, професорів, 185 кандидат наук.

Університет включає 15 навчальних та науково-дослідних корпусів, 6 гуртожитків, спортивні зали, приміщення для духовного та культурного розвитку, мистецько-освітній комплекс «Політехнік», спортивно-оздоровчий комплекс.

Література

Шаблій, О. Навчити, виховати, оздоровити, або Триєдина модель формування молоді генеративної української технічної інтелігенції / О. Шаблій. — Т. : Воля, 2007. — 28 с.

Волошин, А. Ключ до майбутнього : [студент. самоврядування в ТДГУ ім. І. Пулюя] / А. Волошин // Свобода. — 2006. — 1 листоп. — С. 6. — (Справи молодіжні).

Данильченко, Л. За науковим ступенем — до Тернополя : [у ТДГУ ім. І. Пулюя діє єдина в зах. регіоні спеціалізована вчена рада для захисту

дисертацій на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук] / Л. Данильченко // Вільне життя. — 2006. — 1 квіт. — С. 2.

Кушнірук, А. Індійські студенти навчатимуться в Тернопільському «політесі» / А. Кушнірук // Свобода. — 2007. — 14 лип. — С. 3 : фотогр. — (Перші кроки).

Левицький, В. Новий факультет у технічному університеті : [ф-т економіки і підприємницької діяльності (ФЕПД)] / В. Левицький // Свобода. — 2008. — 8 берез. — С. 4. — (Освіта).

Ліберний, О. Ювілей кафедри [маркетингу на виробництві ф-ту управління та бізнесу у виробництві ТДТУ ім. І. Пулюя] / О. Ліберний // Свобода. — 2007. — 6 жовт. — С. 3 : фотогр.

Сергієнко, Г. «Вікно» в Європу «прорубають» науковці [ТДТУ ім. І. Пулюя] / Г. Сергієнко // Свобода. — 2007. — 15 серп. — С. 5 : фотогр. — (3 перших уст).

Янович, А. Політех — кращий вуз Заходу : [про підсумки рейтингу навч. закладів України, пров. кафедрою ЮНЕСКО в Україні] / А. Янович // 20 хвилин. — 2007. — 20 квіт. — С. 3 : фотогр.

Гевко, Б. Богдан Гевко: «Нових Вернадських не видно, зате геростратів — скільки завгодно» : [розмова із зав. каф. технології машинобудування ТДТУ ім. І. Пулюя] / вела А. Кушнірук // Свобода. — 2006. — 28 жовт. — С. 5. — (Наука: проблеми і перспективи).

Шаблій, О. Олег Шаблій: «Технічний університет — це імідж і авторитет» : [розмова з ректором ТДТУ ім. І. Пулюя] / вела А. Кушнірук // Свобода. — 2006. — 15 листоп. — С. 3 : фотогр.

Ясній, П. Петро Ясній: «На черзі — входження у європейський освітній і науковий простір» : [розмова з ректором ТДТУ ім. І. Пулюя] / вела Р. Костюк // Тернопіль вечірній. — 2007. — 6–12 черв. — С. 8 : фотогр.

Ясній, П. Петро Ясній: «Усе більше студентів віддають перевагу освіті технічній» : [розмова з проректором з наук. роботи, доктором техн. наук, професором] / вела А. Кушнірук // Свобода. — 2007. — 28 лют. — С. 3 : фотогр. — (Тернопільський державний технічний університет: вчора, сьогодні, завтра).

Левицька, Л. Жаринки Олега Германа : відомий у Тернополі проректор технічного університету гарно співає, пише вірші й музику, малює / Л. Левицька // Голос України. — 2007. — 3 листоп. — С. 8 : фотогр.

Богданюк, Т. На знак пам'яті про почесного президента : [засновано іменну стипендію президента «Ватри» Р. Яремчука для кращих студентів

ТДТУ ім. І. Пулюя] / Т. Богданюк // Вільне життя. — 2008. — 16 лют. — С. 1.

Брик, А. Для молоді — зелене світло : відтепер кращі студенти Тернопільського державного технічного університету зможуть отримувати стипендію імені Романа Яремчука / А. Брик // Свобода. — 2008. — 20 лют. — С. 1. — (Інженери врятовують економіку).

Левицька, Л. Стипендії винахідникам : [трое студентів ТДТУ ім. І. Пулюя стали переможцями стипендіальної програми «Завтра UA»] / Л. Левицька // Голос України. — 2008. — С. 13 : фотогр. — (Знай наших).

Новосядлий, Б. За творчий неспокій... стипендія Яремчука : [перші володарі іменної стипендії колишнього президента «Ватри» Р. Яремчука — студенти ТДТУ ім. І. Пулюя] / Б. Новосядлий // Свобода. — 2008. — 22 жовт. — С. 7. — (Естафета поколінь).

Левицький, В. Тернопільський державний технічний університет / В. Левицький, А. Сенік // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 425.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

С. 65–67: про ТДТУ ім. І. Пулюя.

20 ЛИСТОПАДА

135 років від дня народження Миколи Мельника

(20.11.1875–6.08.1954) — ученого-природознавця

Народився 20 листопада 1875 р. у с. Довжанці біля Тернополя в селянській родині. Навчався спочатку в сільській школі, потім в українській гімназії в Тернополі. Після її закінчення рік служив у австрійській армії, а в 1899 р. вступив до Віденського університету на природничий відділ філософського факультету, який закінчив на відмінно. Найбільше його цікавили такі дисципліни як мінералогія, геологія, зоологія та ботаніка. Останню студіював у відомого австрійського ботаніка, члена-кореспондента Російської Академії наук, а згодом почесного члена Академії наук СРСР (з 1927) Ріхарда фон Веттштайна. Під час навчання в університеті став активним членом Віденського культурологічного товариства українських студентів «Січ» — однієї з найстаріших українських студентських організацій (існувала з 1868). Засновниками й першими головами «Січі» були А. Вахнянин і Ю. Целевич; у наступні роки її очолювали М. Подолинський,

І. Пуллой, І. Горбачевський. Товариство відіграло важливу роль в історії українського національного відродження на територіях під Австрією.

Після університету М. Мельник працював спершу в Перемишлянській польській гімназії, водночас викладав природознавство в Українському інституті для шляхетних дівчат, а з 1906 р. — у філії Української Академічної гімназії у Львові. У період літніх канікул брав участь в антропоетнографічних експедиціях під керівництвом Ф. Вовка. Результатом цього періоду наукової діяльності стало написання праці з мінералогії «Методи визначення породотворчих мінералів», яку він подав до Львівського університету на здобуття вченого ступеня доктора наук, але у зв'язку з Першою світовою війною розгляд і захист роботи не відбувся. Натомість М. Мельника мобілізували до австрійської армії. Невдовзі він потрапив у полон і працював як полонений у Сибірску, Уфі, Челябінську. Після війни повернувся до Львова і поновився у філії Академічної гімназії, де працював аж до 1935 р. Водночас брав активну участь у навчальному процесі Українського таємного університету, де викладав мінералогію, геологію та ботаніку на природничо-математичному відділі філософського факультету. З 1939 р. працював у старших класах середньої школи, а під час німецької окупації — фітопатологом на станції захисту рослин.

Після закінчення Другої світової війни М. Мельник викладав у Львівському університеті на кафедрі нижчих рослин. У 1948 р. отримав звання доцента, а з 1949 р. завідував кафедрою ботаніки і дендрології у Львівському лісотехнічному інституті. Упродовж багатьох років активно працював у товаристві «Просвіта», за що в 1903 р. нагороджений грамотою.

Ще з початку наукової діяльності М. Мельник багато уваги надавав створенню підручників для середніх шкіл. У 1911 р. видав книгу «Мінералогія і геологія», переробив підручник із зоології, 1938 р. вийшов із друку його підручник «Ботаніка». А ще була подвижницька праця в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка, членом якого він був з 1909 р., дійсним членом обраний у 1920 р.

У 1927 р. у Львові було створено окремих Природничий музей при НТШ. Його експозиція вміщувала зоологічну, палеонтологічну, антропологічну, геологічну, палеолітичну та технологічні збірки. Там учений керував діяльністю лабораторії з мінералогії та геології, а згодом і ботаніки.

З 1925 р. М. Мельник брав безпосередню участь у виданні «Збірника фізіографічної комісії» — першого західноукраїнського спеціалізованого часопису з природознавства, був його незмінним редактором, а з 1933 р. обирався головою Фізіографічної комісії НТШ. Саме ця комісія в 30-х роках розгорнула велику працю з охорони природи. Найважливішим заходом її стало утворення 1934 р. у Карпатах, Горганах, на землях Греко-

католицької митрополії кедрового заказника, який передбачалося перетворити в Український національний парк. Учений писав ґрунтовні наукові статті з історії науки, про наукову діяльність галицьких ботаніків, одночасно був співредактором «Збірника математично-природописно-лікарської секції НТШ». Активно працював над укладанням таких фундаментальних видань НТШ як «Атлас України й суміжних земель» (1937) та «Географія українських та суміжних земель» за редакцією В. Кубійовича. У них М. Мельнику належать розділи про рослинність України. Написав також брошуру «Фізіографічна робота на теренах Західної України (Східної Галічини)».

М. Мельник постійно займався ботанічною номенклатурою. Він мав у своєму науковому доробку унікальне монографічне дослідження «Українська номенклатура вищих рослин», видане 1922 р. у «Збірнику» НТШ. Ця фундаментальна праця була результатом багаторічної діяльності вченого, що містила всі відомі народні назви рослин. Він підсумував усе, що було зроблене в цьому напрямку попередніми вченими, такими як Іван Верхратський, Микола Анненков, Володимир Шухевич, Опанас Рогович, а також провів власні етноботанічні дослідження. Розробив повну систему наукового найменування понад двох тисяч видів поширених у нас рослин і сам став автором багатьох наукових назв. Це було перше повне зведення української ботанічної номенклатури.

Помер М. Мельник 6 серпня 1954 р. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Професор Микола Мельник розвинув вивчення природничих наук до рівня вищої школи, а своєю науковою та організаційною роботою спричинився до того, що Наукове товариство ім. Т. Шевченка стало відігравати роль першої української Академії наук і за своєю структурою та обсягом роботи відповідало тогочасним європейським академіям. Його наукова, педагогічна, просвітницька діяльність знайшла високу оцінку як в освітніх, так і наукових колах.

В. Шендеровський

Література

Свинко, Й. Микола Мельник — талановитий український природознавець, геолог і педагог / Й. Свинко // Наукові записки. Сер.: Географія. — Т., 2003. — № 2. — С. 8–12. — Бібліогр.: с. 12.

Свинко, Й. Микола Мельник — талановитий український природодослідник і педагог / Й. Свинко // Історія української географії. — 2004. — Вип. 9. — С. 33–35.

Творець української ботанічної номенклатури: М. Мельник (20.11.1875–6.08.1954) — вчений-природознавець // Шендеровський, В. Нехай не гасне світ науки / В. Шендеровський. — К., 2003. — С. 191–198 : портр. — Бібліогр.: с. 198.

Шендеровський, В. Микола Мельник (1875–1955) — ботанік, педагог / В. Шендеровський // Визначні постаті Тернопілля : біогр. зб. / уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 133–135.

Волік, О. Микола Мельник — талановитий український геоботанік і педагог I пол. XX ст. / О. Волік, Й. Свинко // Освітнянин. — 2003. — № 4. — С. 30–32. — Бібліогр.: с. 32.

Гасай, Є. Володар рослинних таємниць : [М. Мельник — учений-ботанік] / Є. Гасай // Вільне життя. — 2001. — 30 жовт.

Катренич, О. Ім'я професора повертається : [ушанування пам'яті вченого-ботаніка М. Мельника] / О. Катренич // Вільне життя. — 2005. — 10 груд. — С. 2.

Чеканова, Н. А корені — в Довжанці : до 130-річчя з дня народження відомого вченого, природознавця М. Мельника / Н. Чеканова // Вільне життя. — 2005. — 26 листоп. — С. 6.

Гасай, Є. Мельник Микола Ількович (20.11.1875, с. Довжанка, за ін. даними с. Драганівка, обидва — нині Терноп. р-ну — 6.08.1954, м. Львів) — вчений у галузі природничих наук, педагог, громадський діяч / Є. Гасай, Б. Головин, Й. Свинко // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2 : К — О. — С. 494.

22 ГРУДНЯ

140 років від дня введення в експлуатацію Тернопільської залізничної станції

(22.12.1870)

Ще в першій половині XIX століття залізниць у Галичині не було зовсім. Тільки в 1830 р., після ознайомлення з будівництвом залізниць в Англії, було розроблено перший проект. Вона мала з'єднати Східну Галичину із столицею Австрії Віднем.

Незабаром було побудовано першу лінію залізниць. І вже в другій половині 1861 р. по колії Перемишль — Львів пройшов перший поїзд, а в 1869–1870 рр. збудовано лінію Львів — Красне — Золочів — Тернопіль. Перший товарний поїзд через наше місто пройшов у 1870 р.

Швидкий розвиток залізничної мережі спричинив і будівництво в 1870 р. вокзалу в Тернополі, як на важливій вузловій станції. Прокладання сталевої магістралі мало велике значення для розвитку західноукраїнських земель.

На довгому шляху історії залізниці були роки творення та складних випробувань.

Під час Першої світової війни залізниця й вокзал зазнали значних пошкоджень, але вже в 1917 р. їх було відновлено.

Особливо важка доля спіткала залізницю в роки Другої світової війни, зокрема під час боїв за Тернопіль, залізничну станцію та вокзал було повністю зруйновано. А відбудували їх аж у 1952 р., коли місто почало підніматися з руїн.

Сьогодні Тернопільський залізничний вокзал зазнав значної реконструкції. Збудовано допоміжну широку посадочну платформу, розширено перон, заодно оновлено й зовнішній вигляд вокзалу. Але чи не найголовнішою подією за останні роки є те, що в грудні 1997 р. на станцію Тернопіль прибув перший електропоїзд, як колись давно в далекому грудні 1870 р. — перший локомотив на паровій тязі.

Залізниця трудиться, будується. Їй — 140. Але вона молодіє, розвивається, переживає своє відродження в незалежній Україні.

Література

Загородний, Р. Галицька залізниця : Тернопільщина в роки Першої світової війни / Р. Загородний // Вільне життя. — 2003. — 8 квіт. — (Рядок з біографії краю).

Загородний, Р. Галицька залізниця : [історія прокладання ділянки залізниці Станіславів — Гусятин] / Р. Загородний // Вільне життя. — 2002. — 20 лип. — (Рядок з біографії краю).

Полешук, О. Платили за кожен метр залізниці : залізничне сполучення не переривали і під час найзапекліших воєнних дій Другої світової війни : [з історії терноп. залізниці] / О. Полешук // Rіa плюс. — 2008. — 30 лип. — С. 13 : фотогр.

Чорна, О. Українська залізниця: перспективи розвитку й співробітництва : [Терноп. залізн. мережа] / О. Чорна // Свобода. — 2002. — 26 груд.

Волинець, Т. Вокзал / Т. Волинець // Ровесник. — 2002. — 14 берез. — (Місто).

Турчин-Гонтківська, Н. Приємний гамір вокзалу / Н. Турчин-Гонтківська // Вільне життя. — 2003. — 22 лип. — (Фоторепортаж).

Фігурський, А. Колія: з минулого в сучасне : [розмова з начальником заліз. вокзалу станції Тернопіль А. Фігурським] / розмову вів Г. Мельник // Вільне життя. — 2000. — 22 квіт.

Бойцун, Л. Залізниця на Тернопільщині — частина залізничної мережі України / Л. Бойцун // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1 : А — Й. — С. 604–605.

Бойцун, Л. Залізничний вокзал у Тернополі — спеціальна споруда для обслуговування пасажирів, станція залізничного сполучення / Л. Бойцун // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1 : А — Й. — С. 605.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік : бібліогр. список / уклад.: М. Друневич, Н. Іванко. — Т. : Операт. друк, 1999. — 104 с.

С. 86–87: про Терноп. заліз. станцію.

1540 Р.

470 років із часу заснування міста Тернополя

У мальовничій місцевості, на березі тихоплинного Серету, розкинулося старовинне українське місто Тернопіль — нині один із адміністративних, економічних та культурних центрів області у складі Української держави.

Однією з найдавніших споруд, що збереглася до наших днів і з якою пов'язана перша письмова згадка про Тернопіль, є замок, побудований у 1540 р. Навколо замку почало розвиватися місто, яке в 1548 р. отримало магдебурзьке право.

Зараз Тернопіль — це місто-легенда, місто-символ.

Неповторний і неперевершений архітектурний ансамбль: гармонійне, взаємодоповнює поєднання давніх, минуловікових стилів (стара фортеця, Домініканський костел — тепер церква Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці) і новітніх (обласний краєзнавчий музей, театр ляльок, видавництво «Збруч») — це Тернопіль.

Над місцевиною вивершуються золоченими хрестами храми, схороняючи від нещастя і даруючи благодать Божу, — це Тернопіль.

Оksamитові килими клумб, розписані довільними та геометричними орнаментами різнокольорових рослин і квітів — це Тернопіль.

Сріблясто-голубе дзеркало розлогого ставу вилискує-підморгує сонячними зірницями — це Тернопіль.

Підбадьорююче дзюрчання й освіжаючо-таємниче шумовиння каскаду фонтанів літньої спекотної пори — це Тернопіль.

101

Малочасно палахкотять білосніжними суцвіттями-свічами каштани — це Тернопіль.

Духмяно-медово п'януть золотавими кронами липові алеї — це Тернопіль.

Справжні пухопадові заметілі тополиного цвіту — це Тернопіль.

Тернопіль — місто майбутнього.

Література

Тернопіль : журнал-фотоальбом. — Т. : Флешар, 2008. — 72 с.

Тернопіль: Тернопільська область : путівник. — Т., 2007.

Тернопіль : фотоальбом / авт. тексту П. Бубній ; фотозйомка В. Балюх. — Т. : В. Балюх, 2007. — 80 с. : іл.

Тернопіль — 465 : довідник. — Т. : Бум, 2005. — 26 с.

Бойко, В. Тернополю — 466. Хто дасть більше? / В. Бойко // Свобода. — 2007. — 5 трав. — С. 4 : фотогр.

Бойцун, Л. Вулиця Князя Острозького — своєрідна пам'ять про його роль в історії нашого міста / Л. Бойцун // Місто. — 2008. — 23 січ. — С. 8 : фотогр.

Бойцун, Л. Мандруючи Загребеллям : між Львівською і Болотною / Л. Бойцун // Місто. — 2009. — 18 берез. — С. 8 : фотогр. — (Минуле).

Гродецька, В. Синє око міста : [Тернопільському ставу — 460 років] / В. Гродецька // Експрес. — 2008. — 13–20 берез. — С. 4 : фотогр. — (Тернопільські новини).

Гулько, Я. Вулиця, з якої почалося місто : [історія вул. Руської] / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. — 2008. — 27 лют. — С. 16 : фотогр. — (Тернопіль з погляду вічності).

Гулько, Я. Де поділася тихоплинна Рудка : історія мікрорайону Заруддя (тепер вул. С. Крушельницької) / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. — 2008. — 13–19 лют. — С. 20 : фотогр. — (Тернопіль з погляду вічності).

Колесник, Н. Лучаківський в історії Тернополя : [про першого бургомістра Тернополя — В. Лучаківського] / Н. Колесник // Нова ера. — 2008. — 26 берез. — 2 квіт. — С. 6. — (Культура).

Лазука, Л. Богдан Строчень розкриває таємниці Тернопільського замку / Л. Лазука // Rіa плюс. — 2008. — 30 січ. — С. 22 : фотогр. — (Люди і час).

Семенів, О. Брама — у старий Тернопіль : [іст. центр міста] / О. Семенів // Rіa плюс. — 2008. — 7 трав. — С. 6–7 : фотогр. — (Історія).

Сто дев'ять років тому [з'явилося електроосвітлення в м. Тернополі (1899 р.)] // Вільне життя. — 2008. — 22 жовт. — С. 7.

102

Тернопіль — серед номінантів : [обл. центр на 3 місці в рейтингу найкомфортніших для життя міст в Україні] // Свобода. — 2007. — 13 черв. — С. 8.

Дуда, І. Тернопіль — місто обласного підпорядкування, адміністративний, економічний і культурний центр Тернопільської області / І. Дуда // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 402–406 : фотогр.

Іменний покажчик

- А**
Антків Б. 4, 37-39
- Б**
Балей С. 4, 45-48
Бараник В. 12
Баранський З. 8
Барвінський В. 11
Бачинський Ю. 14
Бегеляйзен Г. 24
Безкоровайний В. 4, 35-37
Беський Є.-М. 7
Білінський К. 24
Бобровський А. 16
Боб'як Г. 31
Бойцун Л. 16
Борисикевич І. 30
Борковський Р. 8
Боцюрків І. 15
- В**
Веретюк О. 7
Вирозумський Є. 12
Вітенко В. 5, 73-76
Волянський М.
- Г**
Гаврилко О. 10
Гаєцький Т. 17
Гевко Б. 9
Герета О. 12
Гірняк Н. 19
Глинський І. 10
Гнатюк Б.-Т. 19
- Гніздовський Я. 4, 39-42
Гордасевич Г. 5, 62-65
Гофмокл Й. Е. 20
Гоца В. 12
Грещук Г. 12
Гринчишин І. 8
Грицуняк А. 26
Гулин Н. 26
Гулько Я. 22
- Д**
Даушков С. 23
Джиджора І. 10
Дністрянський С. 25
Дольницький І. 4, 52-53
Дуда І. 5, 58-60
Дудар С. 21
- Е**
Ельдад (Шайб) І. 25
- Ж**
Жепінський Ч. 10
Жуковський А. 11
- З**
Застирець Й. 13
Західний М. 15
Зубжицький Я. К. 17
- І**
Ільницький Р. 17
- К**
Кальтенберг Л. 25
Капустинський О. 20

Качала С. 30
Кестен Г. 9
Кіріндась В. 19
Клячківський Д. (Клим Савур) 10, 18
Коковський Ф. 5, 60-62
Коллонтай Г. 14
Кохман-Флоріансь-кий В. 20
Кройтор Ю. 8
Кукурудза М. 20
Курбас Лесь 24
Куцюк-Кочинський К. 18
Кучер В. 24

Л

Левицький Є. 8
Левків Т. 17
Лепкий С. 26
Литвинович С. 26
Лотоцький Л. 7
Лушпинський П. 18
Любачевський І. 15

М

Малевич А. 6, 89-91
Матковський З. 17
Медведик П. 6, 91-94
Медвецький Я. 7
Мельник М. 6, 96-99
Мечник П. 13
Миколаєвич Я. 23
Моленцька О. 29, 30-31
Моргенштейн С. 16

Н

Навроцький О. 13-14

Надрага О. 23
Нахман А. 21

О

Окуневська С. 16-17
Олесницький Є. 4, 53-55
Олесницький Я. 11
Олійник В. 16

П

Палашук (Конар) Ф. 11
Пасічний П. 15
Пашук А. 20
Перешлюга Д. 24
Пильчак М. 15
Пих Р. 16
Потоцький І. 12
Пулюй І. 4, 42-45

Р

Радзівський В. 16
Радошівський Г. 25-26
Ратгаус К. 21
Росляк Р. 10

С

Сендульський А. 22
Сидоряк С. 19
Сисак М. 22-23
Сімович В. 4, 56-58
Січинський Д. 22
Скоморовський К. 15
Славута Г. 23
Слюзар Р. 13
Старух Т. 12
Старух Я. 25
Стецюк В. 16

Стецько Слава 5, 68-71
Стрільчик М. 15

Т

Тимочко П. 5, 76-78
Турчан І. 7

У

Урбанік К. 10

Ф

Федорів П. 25
Фесолович М. 9
Флінта З. 5, 79-81
Франко І. 26, 30

Х

Хома В. 9

Ц

Центарський О. 15

Ч

Чічка-Андрієнко К. 18
Чопик Б. 7

Ш

Шаварин М. 21
Шолдра Д. 23-24

Я

Явний О. 10
Якубець М. 20
Ярмуш В. 6, 83-87

Показчик назв

«Байда Виневецький» — пам'ятний знак 31
Бережани 28-29
Бережанська гімназія 19
Бережанський краєзнавчий музей 6, 87-89
«Богогласник» — антологія духовних пісень 29-30
Великі Бірки 13
Вища Волинська гімназія у Кременці 22
Гусятинська центральна дитяча бібліотека 20
Гусятинська центральна районна бібліотека 18
Заліщики 27-28
Збаразька приватна українська гімназія 20
Збаразька районна бібліотека 24
Збаразький замок 29
Збаразький районний будинок культури 24
«Зоринка» — хорова капела 31
«Книга пам'яті» 17
Козова 29
Кременецьке медичне училище
ім. А. Річинського 5, 71-73
Кременецький педагогічний інститут 19
«Лемківщина» — товариство 8
Літературно-меморіальний музей Богдана Лепкого у Бережанах 20
Масоке виселення із Західної України у Сибір, Казахстан і на Північ 10
«Медобори» — природний заповідник 4, 48-52
Монастирська центральна дитяча бібліотека 13
Монастирська центральна районна бібліотека 13
Пацифікація на Тернопільщині 21-22
«Перемога» — кінотеатр 17
Перемога у Великій Вітчизняній війні 16
Перша згадка про села: Боричівку, Глібів, Застіночне, Золотники, Зубів, Ілавче, Лошнів, Острівець, Різдяни, Тютьків, Анд-

руга, Білозірка, Великий Кунинець, Великі Бережці, Гнидава, Грибова, Дунаїв, Кобилля, Кокорів, Комарин, Коржківці, Крутнів, Кушлин, Лішня, Людвище, Мала Іловиця, Мала Карначівка, Малі Вікнини, Млинівці, Рибча, Розтоки, Тилявка, Угорськ, Шпиколоси 18-19

Підгаєцька районна бібліотека 9
Почаївська Свято-Успенська Лавра 27
«Просвіта» — товариство 21
«Русалка Дністрова» — український альманах 13
Теребовлянська центральна районна бібліотека 31
Теребовлянське вище училище культури 5, 81-83
«Тернопілля-95» — регіональний річник 31
м. Тернопіль 6, 101-103
«Тернопіль» — літературно-мистецький часопис 31
Тернопільська обласна бібліотека для дітей 9
Тернопільська бласна бібліотека для молоді 11
Тернопільська залізнична станція 6, 99-101
Тернопільський академічний обласний театр актора і ляльки 14-15
Тернопільський академічний обласний український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка 26
Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя 6, 94-96
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка 5, 65-68
Тернопільські театральні вечори 24
Чернелів-Руський 13
Чортківська дитяча бібліотека 26
Чортківська районна бібліотека 18
Чортківське педагогічне училище
ім. О. Барвінського 4, 32-34
Чудотворна Ікона Матері Божої у Зарваниці 27

Зміст

Від упорядника	3
Знаменні та пам'ятні дати Тернопільщини на 2010 рік.....	4
Перелік імен та подій, що не увійшли до основного списку	7
70 років Чортківському педагогічному училищу імені Олександра Барвінського	30
130 років від дня народження Василя Безкоровайного	33
95 років від дня народження Богдана Антківа	35
95 років від дня народження Якова Гніздовського	38
165 років від дня народження Івана Пулюя.....	41
125 років від дня народження Степана Балея.....	44
20 років із часу створення природного заповідника «Медобори»	47
180 років від дня народження отця Ісидора Дольницького	51
150 років від дня народження Євгена Олесницького	52
130 років від дня народження Василя Сімовича	55
70 років від дня народження Ігоря Дуди.....	57
125 років від дня народження Франца Коковського.....	59
75 років від дня народження Галини Гордасевич	62
70 років Тернопільському національному педагогічному університету імені Володимира Гнатюка	65
90 років від дня народження Слави Стецько.....	67
70 років Кременецькому медичному училищу імені Арсена Річинського	71
50 років від дня народження Василя Вітенка	73
85 років від дня народження Петра Тимочка	76
75 років від дня народження Зеновія Флінти	78
70 років Тербовлянському вищому училищу культури	81
70 років від дня народження Василя Ярмуша	83
30 років Бережанському краєзнавчому музею	87
95 років від дня народження Анатолія Малевича	89
85 років від дня народження Петра Медведика	91
50 років Тернопільському державному технічному університету імені Івана Пулюя.....	94

135 років від дня народження Миколи Мельника.....	96
140 років від дня введення в експлуатацію Тернопільської залізничної станції.....	99
470 років із часу заснування міста Тернополя.....	101
Іменний покажчик	104
Покажчик назв.....	107

**Література
до знаменних і пам'ятних
дат Тернопільщини
на 2010 рік**

Бібліографічний покажчик

Укладач *М. Друневич*
Редактор *О. Раскіна*
Відповідальний за випуск *В. Вітенко*
Комп'ютерний набір *Н. Мучка*
Верстка *С. Стахурська*

Підписано до друку 08.12.2009. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Друк офсетний. 6,53 ум. др. арк., 5,07 обл.-вид. арк.
Тираж 300. Замовлення 09-567.
Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.
46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21. E-mail: pp@pp.utel.net.ua
www.pp.utel.net.ua